

If There Is to Be a Democratic Europe | Cornelius Castoriadis

This rare interview with Cornelius Castoriadis was made by the ACTA Foundation (Fundació per a les idees i les arts) and appeared for first time in the book "Europes: Els Intellectuals i la Qüestió Europea" (1993), pp. 343-48. It was translated in English, edited and contributed freely and anonymously in internet as a public service on March 2011.

Cornelius Castoriadis

Before answering the questions posed by ACTA, it seems to me to be indispensable to elucidate three themes that order or should order all political reflections on present-day Europe. Within the limits allowed, this can be done only in a brief, therefore dogmatic, way.

A. Almost all human societies have always been instituted in heteronomy or, what is the same thing, the closure of signification. The institution of society (the law in the most general sense of the term) is posited there as intangible, since originating in a source that transcends the living society: God, gods, founding heroes, the ancestors-but also, as a modern version, the laws of Nature, of Reason, and of History. At the same time, the magma of social imaginary significations, which through its institution holds society together and creates a world for itself, is closed there: it furnishes an answer to all the questions that can be posed within its framework but cannot itself be called into question. And individuals are raised and educated there through these laws and these significations in such a way that challenging one or the other is, for those individuals, unthinkable-psychically and intellectually almost impossible.

In known history, this state of affairs has been truly ruptured only in Europe, and this has happened twice: first in ancient Greece and then in Western Europe. It is only in those two societies that one observes the birth, and the re-birth [*renaissance*], of democratic political activity as a challenge to established institutions under the aegis of the question "*What is just?*" of philosophy as a calling into question of the inherited significations under the aegis of the question "*What is true?*" and, finally and especially, the conjunction and mutual fertilization of these two activities, even if it has almost always remained indirect. It is in those two societies that the project of individual and collective autonomy is born, each being inconceivable without the other.

In this sense, Europe has ceased for a long time to be a geographical or ethnic entity. The word *Europe* connotes the state of a society in which people and communities are free in their thinking and in the positing of their laws and are capable of limiting themselves on their own [*s'auto-limiter*] in and through this freedom.

B. Yet the project of autonomy has been broken down in Europe- and in the whole "Western" zone of the world- for several decades. Europe has also been the society that has given birth to capitalism, a demented but efficient project of unlimited expansion of pseudo-rational pseudo-mastery to be exercised over nature and human beings. Contestation of capitalism and, more generally, of an institution of society characterized by the domination and exploitation of some by others, was broached by the workers' movement, but such contestation was confiscated by Marxism-Leninism-Stalinism so as to culminate in the most monstrous forms of totalitarianism, which is also a European creation. The collapse of Communist totalitarianism in the countries of Eastern Europe, which has deceptively appeared as a triumph and justification of capitalism, reinforces for the time being the apathy and privatization of populations, which are already, as a function of the

degeneration of the workers' movement, settled into a life of consumerism and televisual stupefaction.

Contemporary Western Europe, like all of the West, is characterized by the waning of political and social conflict, the decomposition of political society which has been fragmented into lobbies and dominated by bureaucratized parties, the spread of irresponsibility, the accelerated destruction of Nature, of cities, and of a human *ethos*, generalized conformism, the disappearance of the imagination and of cultural and political creativity, the reign in all domains of ephemeral fashions, intellectual fast foods, and universal rubbish. **Behind the facade of "democratic" institutions, which are so only in name, European societies are liberal-oligarchic societies in which the ruling strata prove themselves increasingly incapable of managing their own system in their own well-understood interest.**

C. The constitution of the European Economic Community was undertaken, and remains dominated up till now, by political and administrative bureaucracies lacking any popular participation. So long as that is the case, the "Europe" that will result the reform will be a mere agglomeration of national capitalist societies overshadowed by politico-bureaucratic machinery, even further removed from peoples, that will become even more ponderous and irresponsible than it is today. **Only the emergence of a large democratic and radical popular movement that would also challenge the existing structures in particular States would be able to give another content to "European construction" and make it into a democratic federation of really (*effectivement*) self-governed political units.** My answers below to the questions posed are formulated under the hypothesis -as impossible as it might seem today- that such a movement will exist and will be victorious. Outside that hypothesis, the issue is, in my view, only of sociological interest and not of a political interest.

If the process toward European integration is reinforced and

strengthened, toward what pattern of integration should it head? What should be the predominant dimensions (cultural, political, economic, social...)?

What should be the fundamental units of political representation? The current States? The nations, with or without the State? Cultural communities? Regions?

If there is to be a democratic Europe, it can be founded only on self-government. With the dimensions of the social and political units of modern times, and in particular with a Europe of 350 million inhabitants, self-government requires the greatest possible decentralization and the institution of grassroots political units on a scale where direct democracy could actually function in an effective way. Direct democracy does not signify democracy conducted by polling or over the telephone lines of television stations, as the recent perversion of the term in France tries to make it mean, but, rather, the participation of all citizens in the making of all important decisions, and implementation of those decisions, as well as the treatment of current affairs by committees of popularly elected delegates who can always be recalled. The possibility of recalling delegates dissolves the false alternative between "representative democracy"-where "representatives" in fact dispossess of all power those whom they "represent"-and "imperative mandates"-where the delegates could be replaced by vote-counting machines.

The size of these grassroots political units should be of the order of, at most, 100,000 inhabitants (the dimension of an average city, a Paris ward, or an agricultural region of around twenty villages). Twenty or thirty of these units would be grouped together in second-level units (pretty much the size of present-day regions in Spain, Italy, or France). Those units could, in turn, be grouped together in "national" units, so long as the "Nation" retains its relevance, which would ultimately be united within a **European Federation**. At all those levels, the principle of direct democracy would have to

reign: all decisions principally affecting populations at a certain level would have to be made by direct vote of the interested populations, after information {is circulated} and after deliberation. So, for example, the federal laws would have to be adopted by federal referendum. And at all levels, the committees of popularly elected delegates who can be recalled at any time would have only subsidiary powers pertaining to the execution of popularly-made decisions and to current affairs. At all levels, the ruling maxim should be no execution of decisions without participation in the making of decisions.

It is clear that if a popular movement sufficiently powerful and radical to impose a democratic European Federation were to develop, it would create much richer and much newer forms of political coexistence and cooperation than those I am trying to outline here. This outline is to be taken only as an illustration of one possible concrete manifestation of democratic principles.

It is also clear that, contrary to what is happening now, the political dimension will have to be the central dimension of any effort at European integration. Without that dimension, "Europe" will be, at best, only a zone of economic unification leaving the instituted structures intact. Finally, it is also obvious that such a political change will not be able to take place unless it swiftly embraces the other dimensions of the institution of society: the economy, social solidarity, education, culture, and so on.

Do you think that there is a European culture? To put it in other terms, does the cultural diversity existing in today's Europe advance Europeanization or hinder it?

The unity of European culture since the Middle Ages is beyond doubt. But there has also been for centuries, as one knows, a development of national (or regional) cultures, going hand in hand with the triumph of vernacular languages over Latin and

the establishment of more or less "national" States. That has not prevented this developing diversity from being a tremendous source of mutual enrichment as early as at least the fourteenth century (to go no further back than Petrarch), and it has remained so, despite the rivalries, wars, and monstrosities perpetrated by some on others that have, up till now, caused only brief eclipses. On the level of philosophy and the sciences, there is but one European culture (even if, in philosophy, there is something like "national styles"). On the level of literature and the arts, one would have to assume that the reader is illiterate if one were to indulge in making an (in fact impossible) list of the cross-fertilizations without which no national culture in Europe would be what it is, and perhaps wouldn't even exist. Just two points seem to me to merit particular emphasis.

The mutual fertilization of which I spoke is neither a sum of "influences" passively undergone nor an agricultural product of the European soil, nor the mechanical result of spatial proximity. Such proximity is but one external condition, which is in no way sufficient. Cross-fertilization has resulted basically from the active opening up of each culture and of each individual creative person to the other cultures and the other works produced in this zone, from a permanent awakening to beauty and truth created elsewhere. This opening is the key characteristic of European culture, and it goes far beyond the each time given spatial and temporal borders, as is shown at once by Europe's unique relationship to its (Greek, Roman, medieval) past, which, through its continuous creative reinterpretation starting in the Renaissance has remained ever present, and by its also unique relationship with its spatially outer world. Of all the great civilizations known in human history, European civilization -and this is so already since Herodotus- is the sole one that has almost constantly (save for the interruption of the Christian High Middle Ages) shown a passionate interest in the existence and the creations of others. In contrast to the other great civilizations -

India, China, Japan, Islam- it has been the sole one not to have closed upon itself and the sole one of which it might be said that it has really wished that nothing that is human remain foreign to it. It is in this respect that one recognizes, beyond the very content of its political and philosophical creations, its universalist character.

On the other hand, it is clear that the development of Nation-States has gone hand in hand with a cultural closure at the level that depended on the State, that of general education, a level whose importance is decisive in any case and especially so because it is indirectly but powerfully orders peoples' political future. In each country, such education is centered almost exclusively around the country's culture and, more particularly, its "national" literature. It is characteristic, and distressing, that one can at present complete one's secondary-school and even university education in France (and I believe that the situation is basically identical in all European countries, not to mention the other ones) without having read a single line of Cervantes, Dante, Shakespeare, Goethe, Kafka, or Dostoyevsky (whose names one will have, at best, simply come across in history classes). As for the Greek and Latin classics, there is no point in even talking about them. It is almost a tautology to say that a culture can exist only by being rooted in a living language and that the privileged vehicle of this language is literature. But it is absurd to proceed as if knowledge of this literature had to be accompanied by the exclusion of all the other ones (and the same thing could be said for the great extra-European works).

In conclusion, the cultural diversity of present-day Europe could stand in the way of the development of a European identity only if, unfaithful to the very spirit of European civilization, one continued to close educational curricula to everything that is not "national."

Will national communities without a State -as is the case with Catalonia, but many others as well- become diluted, or will

they be reaffirmed within a process of unification? What would the desirable evolution be, and in what ways could they participate in unification?

No one can respond to this question of whether stateless national communities (or even ones with a State) are going to be diluted or reaffirmed within a process of unification. But a democratic Federation, like the one whose features were sketched out a bit above, would most certainly involve a huge amount of facilitation, for these communities, to help them get organized with all the autonomy they would wish within the Federation. That said, the question of the desirable evolution of the existing national entities (with or without a State) brings up an inextricable knot of antinomies. The principle of individual and collective autonomy implies that every community that so desires in full knowledge of the relevant facts is to be able to organize itself in accordance with the political form it wishes to have (therefore also the Nation-State). But in another connection, this same political project of autonomy, which is addressed to every human being and every human collectivity, implies, through the universalism that is consubstantial with it, going beyond the imaginary of the Nation-State and reabsorbing the Nation into a vaster community that, ultimately, encompasses humanity in its entirety.

At the same time, in effectively actual historical reality, the imaginary of the Nation and of the Nation-State is far from receding and even seems, as is shown by the recent events in Eastern Europe but also all across the globe, to be reviving and reinforcing itself as the sole refuge for individuals who are atomized by contemporary capitalist society and disoriented by the collapse of the significations and values that characterize that society. Finally, we do not know, and we cannot even conceive, of a culture without roots in a concrete language that would be a living, everyday language and not just a commercial or administrative *lingua*

franca. The Hellenization of the eastern Mediterranean that began with Alexander, the Latinization of the western Mediterranean under Roman rule, and the Arabization of Islamized peoples after the seventh century offer some examples. (And the Swiss counterexample is not really a counterexample since, while Switzerland has politically been able to safeguard its unity for many centuries, culturally its three main parts have always been turned toward and nourished by the surrounding German, French, and Italian cultures.)

While English (or rather Anglo-American) is increasingly playing at the present time the role of the aforesaid *lingua franca*, it seems difficult to envisage an "anglicization" of Europe and impossible to accept the disappearance, as cultural languages, of such beautiful, rich and history-laden languages as are practically all the European languages extant today. While waiting for history to do its work, whose orientation and whose effects it would be childish to want to lay down or even to foresee, I would be a supporter of a solution that, still from the perspective of a democratic Europe, would frankly adopt as *lingua franca* of the European Federation, rather than some artificial language, a living one (and English seems, for several reasons, the best placed to play this role), whereas particular cultural linguistic communities would continue to develop.

Yet one could not conclude these few reflections without underscoring -on the occasion, as a matter of fact, of this last question- the importance of a major obstacle in the path of a European Federation: the tremendous persistence of the imaginary of the Nation-State, which makes it seem that the peoples already constituted in States are in no way inclined to abandon "national sovereignty," while the other ones are especially preoccupied with the idea of achieving an "independent" state form, whatever its cost and whatever its content.

So long as that is the way things are, "Europe" will be

reduced to a bureaucratic structure somehow or other heading up and overseeing the national States, and it will be futile to speak of "European integration".

Source: <https://www.notbored.org/PSRTI.pdf>

Κύπρος: Στα Γρανάζια του Διεθνούς Κεφαλαίου και του Εθνικισμού

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ:

Δεκατρία χρόνια μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν για την επανένωση της Κύπρου, γινόμαστε θεατές ενός κύκλου διαπραγματεύσεων για τον ίδιο σκοπό. Για άλλη μια φορά οι εθνικιστικές εμμονές, κυρίως από πλευράς της ελληνικής κυβέρνησης αλλά και της τουρκικής, στέκονται εμπόδιο στην προοπτική της επανένωσης.

Για περισσότερα από εξήντα χρόνια η Κυπριακή κοινωνία ζει πάνω σε μια διακοπτόμενη γραμμή στα κενά της οποίας διαρκώς τραυματίζεται. Αυτή η βασανιστική διάρκεια δημιουργεί μια ψυχολογία απογοήτευσης και αμηχανίας στους ανθρώπους. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο δημόσιος χώρος καταλαμβάνεται σχεδόν ολοκληρωτικά από το πολιτικό σύστημα, από τη θρησκευτική ιεραρχία και από την κεφαλαιουχική δραστηριότητα. Στο μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νησιού, στη Λευκωσία, δεν υπάρχουν πλατείες όπως δεν υπάρχουν στη πραγματικότητα και Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Οι μπάρες του διαχωρισμού δεν χωρίζουν δύο έθνη αλλά δύο τεχνητούς κόσμους. Ένας περίπατος και στα δύο μέρη της οδού

Λήδρας στη Λευκωσία αρκεί για να το διαπιστώσουμε. Οι μπάρες χωρίζουν δύο διαφορετικές οικονομικές πραγματικότητες που η πιο φτωχή αγωνιά να φτάσει την πιο πλούσια ενώ ο εθνικός διαχωρισμός φαίνεται μόνο σε σύμβολα των δύο επικυρίαρχων ξένων χωρών. Το εθνικό φαντασιακό στην ελληνοχριστιανική και στην τουρκοϊσλαμική εκδοχή του, έχει να κάνει με μια εθνοκρατική πραγματικότητα ξένη προς τα ιδιαίτερα τοπικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά -η multi παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι ένα καλό παράδειγμα που ενισχύει αυτή τη διαπίστωση. Αυτό το πρόβλημα ίσως έχει τις ρίζες του στην εποχή κατά την οποία επιχειρείται η συγκρότηση ανεξάρτητου Κυπριακού έθνους-κράτους, στην εποχή δηλαδή της εξόδου από το Βρετανικό αποικιακό καθεστώς.

Το γεγονός ότι η συγκρότηση του εν λόγω έθνους-κράτους δεν ολοκληρώθηκε ποτέ δεν σημαίνει πως πρέπει να γυρίσουμε στο παρελθόν για να πετύχουμε την επανένωση των δύο κοινοτήτων. Ο φεντεραλισμός μπορεί να διατρέξει όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας έξω από τις εθνοκρατικές αντιλήψεις.

Το 2004, λίγο μετά το δημοψήφισμα στην Κύπρο για την επανένωση βάσει του σχεδίου Ανάν, δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό contAct, τεύχος 7 τρία κείμενα συντακτών του υπό τον γενικό τίτλο "ΚΥΠΡΟΣ: σκόνη τα δόντια μέσα στα σύκα".

Εν όψει της σημαντικής εκδήλωσης που διοργανώνεται στο Nosotros στις 27/1/2017 από την Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας και τη Συσπείρωση Ατάκτων της Λευκωσίας, αναδημοσιεύουμε σταδιακά τα τρία αυτά κείμενα στη BABYΛΩΝΙΑ. Προσδοκούμε στο άνοιγμα ενός διαλόγου που θα σπάσει το κέλυφος του εθνοκεντρισμού στην κατεύθυνση της επαναδημιουργίας του δημόσιου χώρου στην Κύπρο από τις ίδιες τις τοπικές κοινότητες, από την κυπριακή κοινωνία στο σύνολό της.

Το ακόλουθο κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό contAct, τεύχος 7, καλοκαίρι 2004:

Κύπρος: Στα Γρανάζια του Διεθνούς Κεφαλαίου και του Εθνικισμού

Γιώργος Παπαχριστοδούλου

Χωρίς αμφιβολία το σχέδιο Ανάν αποτελεί ένα εξουσιαστικό κατασκεύασμα από έναν κουρελιασμένο διεθνή οργανισμό, όργανο στα χέρια του υπερεθνικού κεφαλαίου, των πολυεθνικών και των διεθνών οικονομικών και πολιτικών ελίτ, ιδίως της αμερικανικής και κατά δεύτερο των ευρωπαϊκών.

Ως τέτοια κατασκευή δεν θα μπορούσε παρά να στηρίζεται και να προωθεί τα απώτερα γεωστρατηγικά συμφέροντα αυτών που υπηρετεί, χρησιμοποιώντας το μανδύα της «διεθνούς νομιμότητας» και του «σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» και παράλληλα να συγκροτεί το μοντέλο με το οποίο οικοδομείται ένας σχεδιασμός επίλυσης των συγκρούσεων στην ευρύτερη περιοχή, από την Παλαιστίνη ως το Ιράκ.

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου από μόνη της υπενθυμίζει κάτι τέτοιο: διαθέτει βρετανικές βάσεις, βρίσκεται στο άκρο της ανατολικής Μεσογείου, άρα μπορεί να αποτελέσει τη γέφυρα για ΕΕ και ΗΠΑ στην επέκταση της κυριαρχίας τους στις παρυφές του αραβικού κόσμου, συνορεύει με την Τουρκία, στρατηγική σύμμαχο των ΗΠΑ και πιθανώς αυριανό εταίρο τους στην ΕΕ, συγγενεύει με την Ελλάδα, χώρα με αυτοδύναμο κεφάλαιο-«πολιορκητικό κριό» στα Βαλκάνια, στην απέναντι ακτή της πρόκειται να περάσουν οι αγωγοί του πετρελαίου ενώ το νησί είναι οικονομικός παράδεισος τόσο για παρασιτικές δραστηριότητες, όπως το ξέπλυμα χρημάτων όσο και για τουριστικές επενδυτικές δραστηριότητες. Από μόνα τους αυτά αρκούν, εδώ και αιώνες, να την καταστήσουν σημαντικό παράγοντα στους σχεδιασμούς για τον έλεγχο της περιοχής. Ας θυμηθούμε ότι τον καιρό του Ψυχρού πολέμου όταν οι ακροδεξιές παραστρατιωτικές ομάδες, αμφοτέρων των κοινοτήτων, Οργάνωση και ΤΜΤ, διατηρούσαν άμεση επαφή με το δίκτυο των λεγόμενων Γκλάντιο, στα πλαίσια της επιχείρησης «Κόκκινη Προβιά» των Αμερικανών για την ανάσχεση του «κομμουνιστικού κινδύνου».

Επιπλέον η Κύπρος διαθέτει και κάτι άλλο: δύο κοινότητες οι οποίες τα τελευταία πενήντα χρόνια χωρίστηκαν και ποτίστηκαν από το εθνικό μίσος η μία για την άλλη ξεχνώντας ότι επί αιώνες συμβίωναν αρμονικά μεταξύ τους. Είναι ακόμη χώρα με «μητέρες-πατρίδες» που και οι δυο, αφενός αποζητούν να κερδίζουν μία παραπάνω σπιθαμή εδάφους εκμετάλλευσης για να ικανοποιήσουν τις εθνικές τους ορέξεις και αφετέρου φιλοδοξούν να ενισχύσουν το ρόλο τους στην παγκόσμια σκακιέρα, ζητώντας όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από την πίτα του παγκοσμιοποιημένου κέρδους και των κοινωνικών ανισοτήτων.

Είναι χαρακτηριστικό της εξουσίας να θέτει διλήμματα και η ίδια να τα «επιλύει» διαιωνίζοντας την κυριαρχία της, παρέχοντας την ψευδαίσθηση της απόφασης στους υπηκόους. Αυτό συνέβη και στην περίπτωση του σχεδίου Ανάν το οποίο παρουσιάστηκε ως η μοναδική λύση για την ειρήνη, έστω και σε καθεστώς αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων. Ας αναρωτηθούμε κάτι απλό: ποιος ήταν εκείνος που έφτιαξε το σχέδιο και από ποιον ξεκίνησε το πρόβλημα που έγινε ανέκδοτο στα χείλη όλων. Το ερώτημα είναι μάλλον ρητορικό. Καμία άμεση συμμετοχή δεν είχαν οι δύο κοινότητες στο σχέδιο λύσης του Κυπριακού, παρά μόνο μέσα από τους πολιτικούς τους αντιπροσώπους, αυτούς αποφασίζουν για κείνους χωρίς αυτούς. Και φυσικά τα διεθνή πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα και οι σχέσεις της ελληνικής και της τουρκικής εξουσίας ήταν εκείνα που έβαλαν τη σφραγίδα τους στο σχέδιο, σε ένα αδιάκοπο διπλωματικό παιχνίδι ανταλλαγής συμφερόντων.

Μέσα από το δίλημμα του ναι ή του όχι στο σχέδιο Ανάν αναδείχτηκε εκ νέου η κουβέντα γύρω από την παγκοσμιοποίηση, την αποδοχή ή απόρριψή της. Οι τοποθετήσεις στην Ελλάδα δεν θα μπορούσαν παρά να αναπαράγουν και να ενισχύσουν αντίστοιχες θέσεις, όταν από τα μέσα της δεκαετίας του '90 τέθηκε, περισσότερο εμφατικά, η στάση μας απέναντι στην επελαύνουσα παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου. Στη μία πλευρά οι «πατριώτες» και υπερασπιστές της εθνικής κυριαρχίας, για να μη χαθεί η «εθνική μας ταυτότητα, δηλαδή η διαίωσιση της εκμετάλλευσης

της κοινωνίας και στην αντίπερα όχθη το ρεύμα των «προοδευτικών» απολογητών της παγκοσμιοποιημένης κυριαρχίας, οι υποστηρικτές της «σύγκρουσης των πολιτισμών» και της απόλυτης ιστορικής κυριαρχίας του καπιταλισμού.

Στο διάστημα από τη Λουκέρνη ως την 24η Απριλίου, ζήσαμε την εκκωφαντική αναβίωση του εθνικιστικού μίσους και την επιτακτική απαίτηση του συμβιβασμού με την υπερεθνική εξουσία. Το «όχι» των Ελληνοκυπρίων και των υποστηρικτών τους στην Ελλάδα δεν είχε παρά τις ρίζες του στα εθνικιστικά στερεότυπα με τα οποία προσεγγίζεται η ιστορία του Κυπριακού και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι αντίστοιχη ρίζα βγαλμένη από το αιματηρό παρελθόν των εθνικισμών είχε το όχι του Ντενκτάς. Παπαδόπουλος και Ντενκτάς, υπαρχηγός της Οργάνωσης ο ένας, ιδρυτής της ΤΜΤ ο άλλος, αναβίωσαν την εποχή των σφαγών, την εποχή του Χίτη Γρίβα, βλέποντας ότι πλέον θα μοιράζονται την πίτα της εκμετάλλευσης στο νησί. Και αν η ιστορική αποσιώπηση των εγκλημάτων του εθνικισμού είναι αναμενόμενη από τους βασικούς πρωταγωνιστές, στην αντίληψη του «εθνικού μετώπου» για τα «δίκαια του Ελληνισμού» συντάχθηκαν και κομμάτια της ελληνικής αριστεράς, κοινοβουλευτικής και μη. Το σφοδρά εθνικοπατριωτικό ΚΚΕ, το «παλιό» ΠΑΣΟΚ, διανοούμενους υπερασπιστές των «εθνικών δικαίων», τμήματα της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, αυτό το «όχι» βαφτίστηκε «αντιιμπεριαλιστικό» σε μία εκ νέου αναπαραγωγή του μύθου, ο οποίος θέλει το ελληνοκυπριακό κεφάλαιο εξαρτημένο από το διεθνές και τον ελληνοτουρκικό εθνικισμό ηπιότερο από του τουρκικό.

Πρόκειται για μία επικίνδυνη όσο και αναμενόμενη εν πολλοίς στοίχιση τους με το εθνικιστικό λόμπι της νεορθοδοξίας, την άκρα δεξιά και τους παπάδες. Είναι οι ίδιοι που μιλούν για τουρκική εισβολή και συνάμα αποσιωπούν την ιστορική αλήθεια των σφαγών που διέπραξαν το Νοέμβριο του 1967 οι Ελληνοκύπριοι σε βάρος των Τουρκοκυπρίων στα χωριά Άγιοι Θεόδωροι και Κοφίνου, τις δολοφονίες των μελών του ΑΚΕΛ, Καβάτζογλου (τ/Κ) και Μισαηλίδη (ε/Κ) από τους εθνικιστές της ΕΟΚΑ Β' και της

TMT, αυτοί που επιστρέφουν στις δεκαετίες του '50 και του '60, όταν το αριστερό ΑΚΕΛ στήριζε την επιχείρηση αποσταθεροποίησης του Μακάριου και ζητούσαν την ένωση με την Ελλάδα, λες και η προσάρτηση στον εθνικό κορμό θα γκρέμιζε την καταπίεση.

Στην αντίπερα όχθη, στο στρατόπεδο του «ναι» κατατάχθηκαν, οι εδώ και χρόνια απολογητές της πλανητικής κυριαρχίας, τα τσιράκια της επιβολής της Νέας Τάξης. Με όπλο την αντιεθνικιστική ρητορεία και τη λογική της «ρεάλ πολιτικ» που προτάσσει την προσαρμογή στη λεγόμενη «νέα εποχή», δηλαδή την απόλυτη κυριαρχία της «οικονομίας της αγοράς» και την απόκτηση όσο γίνεται μεγαλύτερου κομματιού από τα κέρδη της εκμετάλλευσης, ταυτίστηκαν με το ναι, προσδοκώντας ακριβώς αυτά τα οφέλη. Εκείνοι που δικαιολόγησαν την επιδρομή στο Κοσσυφοπέδιο, εκείνοι που χειροκρότησαν τον πόλεμο στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, αυτοί που θεωρούν ότι η ΕΕ μπορεί να είναι το αντίβαρο στην αμερικανική στρατιωτική κυριαρχία (ενώ δεν είναι παρά το συμπλήρωμά της), στην προσπάθεια να αναβαπτίσουν την πολιτική τους κυριαρχία μέσα από την επίφαση της συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων. Ο «ρεαλιστής» Σημίτης, ο πιστός στη «διεθνή νομιμότητα» Συνασπισμός, ο «κομματικός αυτοκράτορας» Γιωργάκης ταυτίζονται με αυτή τη θέση. Αυτή τη θέση αναγκάστηκε πλέον να ακολουθήσει και η κυβέρνηση Καραμανλή, που ψιθύρισε το ναι, αντιλαμβανόμενος ότι η παραμονή στην εξουσία εξαρτάται (και) από την πολιτική της φιλίας με την Τουρκία, στα πλαίσια της από κοινού καπιταλιστικής κυριαρχίας στις δύο πλευρές του Αιγαίου.

Είναι φανερό ότι η βάση για την κοινή συμβίωση της τουρκοκυπριακής και της ελληνοκυπριακής κοινότητας δεν μπορεί να αναζητηθεί ούτε στα εξουσιαστικά σχέδια της υπερεθνικής εξουσίας για τη δημιουργία ενός κράτους-προτεκτοράτου ούτε στην επίπλαστη εθνική ενότητα που παρέχει η έννοια του κράτους, διαιρώντας παράλληλα τους λαούς και δηλητηριάζοντας τους με το εθνικιστικό μίσος. Δεν μπορεί να βρεθεί παρά μόνο έξω από αυτά, μέσα από την ανάπτυξη κοινωνικών κινήματων που θα αγωνίζονται για την ένωση των δύο κοινοτήτων στη βάση της

ελευθερίας και όχι της υποταγής, στην κατεύθυνση της ρήξης και της ανατροπής της κυριαρχίας και των δύο ηγεσιών και της αντίστασης στην πλανητική εξουσία, που επιφυλάσσει για το νησί τη μοίρα του «καζίνου-αεροπορικής βάσης», ενός παράδεισου για τα κέρδη των πολυεθνικών. Ένα κίνημα το οποίο θα απαιτεί την αποχώρηση όλων των στρατιωτικών βάσεων, την πλήρη αποστρατικοποίηση, την ένωση και στις δύο πλευρές του Αιγαίου μέσα από την άρνηση του εθνικισμού και στην κατεύθυνση της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Ιδού η Κύπρος, ιδού και το πήδημα!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Η Οργάνωση ήταν παραστρατιωτική ομάδα που ιδρύθηκε το 1962 κατόπιν εντολής του Μακάριου με σκοπό να εκπαιδευθούν πολίτες στη χρήση των όπλων, για να εξουδετερώσουν τους Τουρκοκυπρίους στην περίπτωση που θα προσπαθούσαν να προκαλέσουν. Την ίδρυση, την εκπαίδευση και την ιδεολογική καθοδήγηση της Οργάνωσης είχε αναλάβει η στελεχωμένη από ΙΔΕΑτες αξιωματικούς ΕΛΔΥΚ. Ηγετικό στέλεχος του ΙΔΕΑ (Ιερός Δεσμός Ελλήνων Αξιωματικών, ο οποίος ιδρύθηκε την εποχή του εμφυλίου σε συνεργασία με τη CIA) και της Οργάνωσης ήταν και ο μετέπειτα δικτάτορας Δημήτριος Ιωαννίδης, που επεξεργάστηκε σχέδια επιχειρήσεων εναντίον Τουρκοκυπρίων αμάχων.
2. Στην πρόσφατη συνάντηση τους στην Αθήνα, Ερντογάν και Καραμανλής κατέληξαν στην ανάγκη ενίσχυσης της ελληνοτουρκικής συνεργασίας μέσα από την επιχειρηματική δραστηριότητα σε τομείς όπως οι μεταφορές και η ενέργεια. Μάλιστα έθεσαν ως στόχο να αυξήσουν τις εμπορικές συναλλαγές στα 5 δις δολάρια, από τα 1,3 δις που έφτασαν το 2003, όταν το 1999 δεν ξεπερνούσαν τα 200 εκατομμύρια.
3. Για να μην πληγεί η κυρίαρχη εικόνα των «εθνικών

δικαίων» ανήμερα της Παγκόσμιας Ημέρας Ελευθεροτυπίας στις 3 Μαΐου 2004 η ΕΤ-3 κάτω από πιέσεις αποφάσισε να μην προβάλλει το ντοκιμαντέρ «Η άλλη πλευρά», το οποίο γυρίστηκε πέρυσι τον Απρίλιο στη Λευκωσία το οποίο περιέγραφε τις σφαγές σε βάρος των Τουρκοκυπρίων στα 1963-64 και αφηγούνταν τη ζωή τους σε θύλακες ως το 1974. Τελικά, μετά τις αντιδράσεις, το «κομμένο» ντοκιμαντέρ, που απέσπασε εύφημον μνηϊαν στο 6ο Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, φέτος το Μάρτη, προβλήθηκε μία βδομάδα μετά...

ΚΥΠΡΟΣ: Ο εθνικιστής λήσταρχος από τη μια και ο εθνικιστής τεχνοκράτης από την άλλη

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ:

Δεκατρία χρόνια μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν για την επανένωση της Κύπρου, γινόμαστε θεατές ενός κύκλου διαπραγματεύσεων για τον ίδιο σκοπό. Για άλλη μια φορά οι εθνικιστικές εμμονές, κυρίως από πλευράς της ελληνικής κυβέρνησης αλλά και της τουρκικής, στέκονται εμπόδιο στην προοπτική της επανένωσης.

Για περισσότερα από εξήντα χρόνια η Κυπριακή κοινωνία ζει πάνω σε μια διακοπτόμενη γραμμή στα κενά της οποίας διαρκώς τραυματίζεται. Αυτή η βασανιστική διάρκεια δημιουργεί μια ψυχολογία απογοήτευσης και αμηχανίας στους ανθρώπους. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο δημόσιος χώρος καταλαμβάνεται σχεδόν ολοκληρωτικά από το πολιτικό σύστημα, από τη θρησκευτική

ιεραρχία και από την κεφαλαιουχική δραστηριότητα. Στο μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νησιού, στη Λευκωσία, δεν υπάρχουν πλατείες όπως δεν υπάρχουν στη πραγματικότητα και Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Οι μπάρες του διαχωρισμού δεν χωρίζουν δύο έθνη αλλά δύο τεχνητούς κόσμους. Ένας περίπατος και στα δύο μέρη της οδού Λήδρας στη Λευκωσία αρκεί για να το διαπιστώσουμε. Οι μπάρες χωρίζουν δύο διαφορετικές οικονομικές πραγματικότητες που η πιο φτωχή αγωνιά να φτάσει την πιο πλούσια ενώ ο εθνικός διαχωρισμός φαίνεται μόνο σε σύμβολα των δύο επικυρίαρχων ξένων χωρών. Το εθνικό φαντασιακό στην ελληνοχριστιανική και στην τουρκοϊσλαμική εκδοχή του, έχει να κάνει με μια εθνοκρατική πραγματικότητα ξένη προς τα ιδιαίτερα τοπικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά -η multi παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι ένα καλό παράδειγμα που ενισχύει αυτή τη διαπίστωση. Αυτό το πρόβλημα ίσως έχει τις ρίζες του στην εποχή κατά την οποία επιχειρείται η συγκρότηση ανεξάρτητου Κυπριακού έθνους-κράτους, στην εποχή δηλαδή της εξόδου από το Βρετανικό αποικιακό καθεστώς.

Το γεγονός ότι η συγκρότηση του εν λόγω έθνους-κράτους δεν ολοκληρώθηκε ποτέ δεν σημαίνει πως πρέπει να γυρίσουμε στο παρελθόν για να πετύχουμε την επανένωση των δύο κοινοτήτων. Ο φεντεραλισμός μπορεί να διατρέξει όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας έξω από τις εθνοκρατικές αντιλήψεις.

Το 2004, λίγο μετά το δημοψήφισμα στην Κύπρο για την επανένωση βάσει του σχεδίου Ανάν, δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό contact, τεύχος 7 τρία κείμενα συντακτών του υπό τον γενικό τίτλο "ΚΥΠΡΟΣ: σκόνη τα δόντια μέσα στα σύκα".

Εν όψει της σημαντικής εκδήλωσης που διοργανώνεται στο Nosotros στις 27/1/2017 από την Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας και τη Συσπείρωση Ατάκτων της Λευκωσίας, αναδημοσιεύουμε σταδιακά τα τρία αυτά κείμενα στη BABYΛΩΝΙΑ. Προσδοκούμε στο άνοιγμα ενός διαλόγου που θα σπάσει το κέλυφος του εθνοκεντρισμού στην κατεύθυνση της επαναδημιουργίας του

δημόσιου χώρου στην Κύπρο από τις ίδιες τις τοπικές κοινότητες, από την κυπριακή κοινωνία στο σύνολό της.

Το ακόλουθο κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό contAct, τεύχος 7, καλοκαίρι 2004:

Ο εθνικιστής λήσταρχος από τη μια και ο εθνικιστής τεχνοκράτης από την άλλη

Αλέξανδρος Σχισμένος

Πολύς λόγος, όπως πάντα για το Κυπριακό... Ξάφνου, ύστερα από μακρόχρονες διαπραγματεύσεις, συνομιλίες και υποσχέσεις, προέκυψε το σχέδιο Ανάν σαν θεόσταλη άσχημη έκπληξη! Έκπληξη για τον κύριο Τάσσο Παπαδόπουλο, που θυμήθηκε πως έχει ένα κράτος να διαφυλάξει, κληρονομιά για τις επόμενες γενιές της ελληνοκυπριακής άρχουσας ελίτ. Έκπληξη για την ελληνοκυπριακή κοινότητα, που ανακάλυψε ότι θα πρέπει να δεχτεί τους Τουρκοκύπριους ως ισότιμους πολίτες, εγκαταλείποντας την ρητορική περί «βαρβάρων εξ Ανατολής» που επί δεκαετίες χρησίμευσε για να διατηρήσει ανοιχτό το «εθνικό τραύμα» της εισβολής και παράλληλα να κρατήσει ψηλά το εθνικό φρόνημα μια ανώτερης, φιλειρηνικής, αναπτυγμένης ελληνόφωνης κοινότητας στο νότο. Έκπληξη για τους Έλληνες πατριώτες που συνήθισαν να θεωρούν το νησί της Αφροδίτης χωράφι τους, όπως θεωρούσαν ή θεωρούν την Σμύρνη, την Ανατολική Θράκη, την Ισταμπούλ και τις λοιπές περίφημες «χαμένες πατρίδες» της εθνικής συλλογικής μνήμης. Έκπληξη για την ηγεσία της κραταιάς Ελλάδας, που περίμενε κάτι παραπάνω από τη διεθνή κοινότητα στο παζάρεμα των εδαφών και των ζώων των εποίκων. Τελικά, μόνο ο κ. Ντενκτάς φάνηκε συνεπής στη στάση του. Μα τελικά, τι συνέβη;

Όχι, βροντοφώναξαν οι εθνικιστές και τα κοινωνικά και πολιτικά μορφώματα, που εμπνέονται από το πατριωτικό ιδεώδες του αδάμαστου ελληνικού λαού- η Εκκλησία, οι ακροδεξιές οργανώσεις και φυσικά το Κ.Κ.Ε., όπως και ο ανεκδιήγητος κ. Γλέζος. Όχι στην νέα αποικιοποίηση της Κύπρου, όχι στην υποταγή της νήσου στη Νέα Τάξη, όχι στο «αβύθιστο αεροπλανοφόρο». Και μας έδωσαν

την εντύπωση πως η Κύπρος, που από την εποχή του Μέγα Βασιλέα των Περσών υπήρξε πάντοτε κτήση και προτεκτοράτο με χρονολογική σειρά των Περσών, του Μ. Αλεξάνδρου, των Ρωμαίων, των Βυζαντινών, των Φράγκων, των Βενετών, των Οθωμανών, των Βρετανών, που άλλοτε δινόταν σαν προίκα και άλλοτε σαν δώρο, ήταν τάχα πριν το σχέδιο αδέσμευτη, ανεξάρτητη και ελεύθερη. Σάμπως, οι αγγλικές βάσεις να μην υπήρχαν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, σάμπως το νησί να μην υπάγεται στις αποικίες του στέμματος ως μέλος της κοινοπολιτείας, σάμπως το διεθνές κεφάλαιο και η παγκόσμια κυριαρχία να είχαν ανάγκη το σχέδιο για να υποτάξουν, το ήδη υποταγμένο νησί...

Όχι, βροντοφώναξε το ελληνοκυπριακό κεφάλαιο που είδε την 1^η Μάη και την ένταξη στην Ε.Ε. σαν μια διάνοιξη νέων οικονομικών οριζόντων και αγορών και φοβήθηκε, κάπως κοντόφθαλμα, μήπως οι εξαθλιωμένοι Τουρκοκύπριοι λάβουν μέρος στο μεγάλο φαγοπότι ως ισότιμοι πολιτικά συνδαιτυμόνες. Όχι, και ο Ντενκτάς που ένωσε την δικτατορική του εξουσία της διαφθοράς και της βίας να απειλείται από μια ουσιαστική διάνοιξη του βορείου τμήματος του νησιού στις επελαύνουσες στρατιές της παγκοσμιοποίησης με ότι αυτό συνεπάγεται για το πολιτικό θεσμικό πλαίσιο που οφείλει να παρέχει την αναγκαία ασφάλεια για την επενδυτική δραστηριότητα, πράγμα που προϋποθέτει, στην περίπτωση του «ψευδοκράτους» τον εκδημοκρατισμό των θεσμών σύμφωνα με το δυτικό κοινοβουλευτικό πρότυπο..

Μέσα στον κυκεώνα των εξελίξεων και ενώ βομβαρδιζόμαστε από τα Ναι και τα Όχι, η θέση της πλειοψηφίας του αναρχικού-ελευθεριακού χώρου υπήρξε αναμενόμενη: τα διλήμματα της εξουσίας είναι ψευδή. Σαν να λέμε, δεν μας αφορά το ζήτημα. Ίσως πράγματι να μην μας αφορά. Αν όμως πρέπει να τεθούμε επ' αυτού, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε τουλάχιστον κάποια γεγονότα.

Το συγκεκριμένο δίλημμα πόρρω απέχει από το να είναι πλαστό. Πόρρω απέχει από το να είναι ακόμη μια διελκυστίνδα όμορων εννοιών, μια ακόμα ρητορική ερώτηση όπως οι περίφημες ρητορείες του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας». Φυσικά το

δίλημμα δεν τίθεται στη βάση εξουσία/ μη εξουσία, κράτος/ άμεση δημοκρατία, συγκέντρωση/ ανακατανομή του κοινωνικού πλούτου. Φυσικά, τίθεται στα πλαίσια της διεθνούς κοινότητας και του δικαίικου ρόλου του Ο.Η.Ε., θεωρώντας αυτονόητη την αποδοχή του κυρίαρχου καπιταλιστικού-κοινοβουλευτικού πολιτειακού μοντέλου. Εξάλλου, τι περιμέναμε; Να μεριμνήσουν οι θιασώτες της παγκοσμιοποίησης για την κοινωνική απελευθέρωση του νησιού;

Το δίλημμα δεν τίθεται στη βάση που θα θέλαμε, είναι όμως πραγματικό. Και σαν τέτοιο παραμένει αγωνιώδες, καθώς πίσω από το Ναι ή το Όχι κρύβεται η διαμάχη που βρίσκεται στον πυρήνα της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης, που επεκτείνοντας την οικονομική φιλοσοφία της ελεύθερης αγοράς, φιλοδοξεί να μεταλλάξει τους πολιτικούς θεσμούς της εκάστοτε περιοχής προς όφελός της. Είναι το δίλημμα ανάμεσα σε μια πολυπολιτισμική, παγκοσμιοποιημένη αγορά και τη διατήρηση των στεγανών του θνήσκοντος έθνους-κράτους και της ομοιογενούς εθνικής του βάσης. Εξ' ου και η αντιπαράθεση ανάμεσα στους «προωθημένους» οπαδούς του νεοφιλελευθερισμού και τους συντηρητικούς οπαδούς της λαϊκής Δεξιάς, οι οποίοι αντιστέκονται ψηφίζοντας Λεπέν, Καρατζαφέρη, ή, μετριοπαθώς, Καραμανλή. Η μάχη της παγκοσμιοποίησης δεν έχει κριθεί ούτε από τα δεξιά, και οι ισχυρές αντιστάσεις του εθνικού κράτους αντανakλώνται στις επιλογές τόσο της αμερικάνικης ηγεσίας του Μπους, όσο και σε μια σειρά από άλλες χώρες, όπου το εγχώριο κεφάλαιο προσπαθεί να διατηρήσει τα προνόμια του έναντι των πολυεθνικών.

Παρομοίως στην Κύπρο. Οι ελληνοκύπριοι επέλεξαν το Όχι, μέσα σε ένα όργιο εθνικιστικής προπαγάνδας και ενίσχυσης του πατριωτισμού, ενώ οι θιασώτες της παγκοσμιοποίησης ψέλλισαν τα λιγοστά Ναι, σαν αναγκαία παραχώρηση στην ρεαλ-πολιτική της νέας πραγματικότητας. Επιλέχθηκε ο αποκλεισμός εκ νέου των Τουρκοκύπριων, η διατήρηση της οικονομικής πρωτοκαθεδρίας του ελληνόφωνου πληθυσμού. Η διατήρηση των εθνικών συμβόλων και των παρελάσεων. Η διατήρηση της πράσινης γραμμής. Η διατήρηση της «εθνικής» κατασκευασμένης ταυτότητας.

Ιδού λοιπόν που επετεύχθη κάποια συμφωνία μεταξύ Ραούφ και Τάσσου. Ο εθνικιστής λήσταρχος από τη μια και ο εθνικιστής τεχνοκράτης από την άλλη. Ανάμεσα τους δύο κοινότητες, έρμια της εθνικιστικής μητριαρχίας των μεγάλων πατρίδων (Ελλάδας και Τουρκίας), ανίκανες να διαμορφώσουν μια ξεχωριστή πολιτισμική ταυτότητα πέρα από τις αλληλοαποκλειόμενες «εθνικές» τους. Πιόνια στη σκακιέρα της παγκόσμιας κυριαρχίας, ούτως ή άλλως, αλλά με τον πρώτο λόγο στις τοπικές εξουσίες της Ανατολικής Μεσογείου, που με τη σειρά τους συμμετέχουν στο μεγάλο παιχνίδι με έξτρα χαρτί το Κυπριακό.

Ίσως το δίλημμα του Ανάν να μην μας αφορά. Αφορά όμως τις δύο κοινότητες που ζουν στο νησί. Τη στιγμή που δεν προκύπτει οποιαδήποτε άλλη λύση «από τα κάτω», στο πνεύμα της συλλογικής αυτοδιεύθυνσης και της κοινωνικής απελευθέρωσης, οφείλουμε να καταλάβουμε τουλάχιστον προς τα πού κλίνει η ειλημμένη απόφαση του δημοψηφίσματος.

Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα. Ναι, αλλά κάπου θα πέσουμε.

Υπάρχουν φασίστες στην Ελλάδα; Το πρόβλημα της λαϊκής υποστήριξης στο φασισμό στις συνθήκες της κρίσης

Βαγγέλης Λαγός

Το τελευταίο διάστημα και με αφορμή το προσφυγικό ζήτημα, γίναμε μάρτυρες της οργανωμένης επανάκαμψης του χρυσαυγίτικου

λόγου και δράσης στη δημόσια σφαίρα. Ταυτόχρονα, επανεμφανίστηκε στη δημόσια συζήτηση μια προβληματική που είχε υποχωρήσει (έως και εξαφανιστεί) μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα και τη σύλληψη και παραπομπή σε δίκη της ηγεσίας της Χρυσής Αυγής. Πρόκειται για την άποψη που εκφράστηκε πάλι πρόσφατα από συμπολιτευόμενο βουλευτή, ο οποίος υποστήριξε σε συνέντευξή του, ότι οι ψηφοφόροι της ΧΑ «δεν έχουν σχέση με το ρατσισμό και τον φασισμό», αλλά είναι «απλοί άνθρωποι» που έχουν «παρασυρθεί» στην υποστήριξη του φασισμού», καθώς «αγωνιούν για να βρουν μία λύση επιβίωσης».[1] Η άποψη αυτή εκφράστηκε εν πολλοίς και από άλλους συμπολιτευόμενους πολιτικούς που προσπάθησαν να εξηγήσουν την κυβερνητική απόπειρα προσέγγισης των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής μέσω της συμπερίληψής της στην «κολυμβήθρα του Σιλβάμ» που αποκαλείται «εθνικά θέματα», κατά την πρόσφατη κοινή επίσκεψη μελών της κυβέρνησης και βουλευτών της Χρυσής Αυγής στο Καστελόριζο.

Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης επανενεργοποίησαν ένα, εδώ και καιρό, απαξιωμένο στη δημόσια συζήτηση, εξηγητικό-ερμηνευτικό σχήμα για την ενίσχυση του φασισμού στο πλαίσιο της κρίσης. Το σχήμα αυτό είχε εμφανιστεί κατά τη φάση του σοκ που προκάλεσε η είσοδος της ΧΑ στη Βουλή και, για ένα διάστημα, είχε επικρατήσει στον δημόσιο λόγο γύρω από τα αίτια και το νόημα της εκλογικής ενίσχυσης του φασισμού στην Ελλάδα της κρίσης. Είχε όμως σταδιακά εγκαταλειφθεί, μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα. Πρόκειται για την απόπειρα εξήγησης και ερμηνείας της λαϊκής ψήφου στο ναζιστικό κόμμα μέσα από την επίκληση της οργής και της απελπισίας των πολιτών μπροστά στις καταστροφικές, για την κοινωνία, πολιτικές λιτότητας.

Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, η ψήφος στη ΧΑ δεν σηματοδοτεί την ύπαρξη μιας ακροδεξιάς (φασιστικής-ναζιστικής) τάσης στο εκλογικό σώμα, αλλά αποτελεί έκφραση της απελπισίας που αισθάνονται οι (γι' αυτή την προσέγγιση, εκ παραδοχής δημοκρατικοί) πολίτες εξαιτίας των πολιτικών λιτότητας και της συνακόλουθης οργής τους απέναντι στο κατεστημένο πολιτικό

σύστημα που επιβάλλει εξοντωτικές για την κοινωνία πολιτικές. Μ' άλλα λόγια, σύμφωνα μ' αυτό το σχήμα, η λαϊκή ψήφος στη ΧΑ δεν είναι παρά ψήφος διαμαρτυρίας. Από αυτή την άποψη, οι ψηφοφόροι της ΧΑ δεν αντιμετωπίζονται ως «φασίστες», αλλά ως «δημοκρατικοί πολίτες», οι οποίοι, παραπλανημένοι από την οργή και την απελπισία, αντιδρούν συναισθηματικά ενισχύοντας ακραία πολιτικά μορφώματα για να τιμωρήσουν το κατεστημένο πολιτικό σύστημα, το οποίο θεωρούν υπεύθυνο για τα δεινά τους. Γι' αυτό το λόγο, τα κόμματα του λεγόμενου «δημοκρατικού τόξου» πρέπει να ξανακερδίσουν την εμπιστοσύνη και την υποστήριξή τους.

Εντούτοις, η σταθερότητα των εκλογικών ποσοστών της ΧΑ στις εκλογικές αναμετρήσεις που ακολούθησαν τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, τη σύλληψη και παραπομπή σε δίκη της ηγεσίας της και τις αποκαλύψεις για την ιδεολογία και τις πρακτικές του κόμματος, οδήγησαν στην αμφισβήτηση (και εντέλει στην εγκατάλειψη) αυτής της παράξενης ιδέας που επιχειρούσε να αποδώσει την πολιτική ενίσχυση του φασισμού μέσα στην κρίση σε «συναισθηματικούς λόγους».

Σταδιακά έγινε φανερό, σε όλο και περισσότερους, ότι το πρόβλημα είχε βαθύτερες ρίζες. Πραγματικά, αυτή η αδιαμεσολάβητη και επιπόλαιη, γραμμική σύνδεση της κρίσης, των συναισθημάτων των πολιτών και της πολιτικής ενίσχυσης του φασισμού υποτιμούσε τη σοβαρότητα και τη σημασία του φαινομένου και ταυτόχρονα κατασκεύαζε ένα καθησυχαστικό και νομιμοποιητικό αφήγημα που συσκοτιζε την πραγματικότητα, αφού κατέληγε σε μια παραδοξότητα, αυτήν της ενίσχυσης ενός φασιστικού κόμματος χωρίς, όμως, να υπάρχουν φασίστες ψηφοφόροι.

Πέρα όμως, από το παράδοξο του «φασισμού χωρίς φασίστες», η θεώρηση αυτή έπασχε και από άλλα σοβαρά κενά και ασυνάφειες. Έτσι, η προσέγγιση αυτή, (ας την ονομάσουμε «κρίση-οργή-ακροδεξιός-εξτρεμισμός») α) ερμήνευε την άνοδο του φασισμού ως συγκυριακή εκδήλωση αφροσύνης, υπό την πίεση ακραίων δυσχερειών μέσα σε ένα εξαιρετικά αντίξοο περιβάλλον, ενώ, την ίδια στιγμή, αδυνατούσε να εξηγήσει, γιατί και με ποιο τρόπο

τα συναισθήματα οργής, απογοήτευσης και απελπισίας ενός, υποτίθεται, δημοκρατικού εκλογικού σώματος, οδηγούσαν ένα τμήμα του στο να απωλέσει τα, προϋποτιθέμενα, δημοκρατικά και ανθρωπιστικά του χαρακτηριστικά, ως αποτέλεσμα της απώλειας εισοδημάτων και δικαιωμάτων, β) αδυνατούσε να εξηγήσει γιατί τα συναισθήματα οργής και απελπισίας οδηγούσαν ορισμένους από τους ψηφοφόρους στην εκλογική υποστήριξη του φασισμού, ενώ δεν είχαν το ίδιο αποτέλεσμα στους ψηφοφόρους των άλλων κομμάτων του, μέχρι πρόσφατα λεγόμενου, αντιμνημονιακού στρατοπέδου που, προφανώς, κι αυτοί διακατέχονταν από ανάλογα συναισθήματα οργής και απογοήτευσης και γ) αδυνατούσε να εξηγήσει την παντελή έλλειψη παρόμοιων εξελίξεων σε άλλες χώρες του ευρωπαϊκού νότου (Πορτογαλία και Ισπανία), των οποίων οι πολίτες δοκιμάστηκαν, κι αυτοί, σκληρά από την κρίση, αλλά χωρίς αυτό να οδηγήσει στην εκλογική ενίσχυση φασιστικών ή ευρύτερα ακροδεξιών πολιτικών δυνάμεων. Παρά τα κενά και τις ασυνάφειές της, αυτή η θεώρηση, που συνέδεδε άμεσα και γραμμικά την κρίση, την οργή κατά του πολιτικού συστήματος και την εκλογική ενίσχυση του φασισμού, είχε αξιοποιηθεί στο πρόσφατο παρελθόν από τους υποστηρικτές της λιτότητας στην προσπάθειά τους να απαξιώσουν τις λαϊκές αντιστάσεις, μέσω της ενεργοποίησης της λεγόμενης «θεωρίας των δύο άκρων», η οποία ενοχοποιούσε τις αντιστάσεις και τους αγώνες ενάντια στη λιτότητα για την ενίσχυση του φασισμού.

Η «θεωρία των δύο άκρων» αποτελεί, εδώ και καιρό, το κυρίαρχο θεωρητικό σχήμα μέσα από το οποίο οι ευρωενωσιακοί θεσμοί προσλαμβάνουν και αντιμετωπίζουν ιδεολογικά την αμφισβήτηση των πολιτικών τους από τη Δεξιά και την Αριστερά.[2] Η θεωρία αυτή, που υποστηρίχθηκε σθεναρά από εγχώρια και διεθνή, συστημικά πολιτικά κέντρα και ΜΜΕ, εξισώνει τον φασισμό με τον κομμουνισμό και συνολικά την Αριστερά ως δύο όψεις του αντιφιλελεύθερου και αντιδημοκρατικού εξτρεμισμού που υπονομεύει και απειλεί τις ευρωπαϊκές αστικές δημοκρατίες. Σε αυτή την απλουστευτική εξίσωση συμπυκνώθηκε η άποψη ότι η κρίση οδήγησε σε ακραίες ιδεολογίες και πρακτικές, μέσα από τις οποίες ενισχύθηκαν τα δύο άκρα του πολιτικού συστήματος (η

άκρα Αριστερά και η άκρα Δεξιά) και είχε ως βασικό στόχο την ταύτιση της Αριστεράς, αλλά και ευρύτερα όσων αντιστέκονται στη λιτότητα, με τη Χρυσή Αυγή και τον φασισμό, ώστε να απονομιμοποιηθούν οι κοινωνικές αντιστάσεις ως «επικίνδυνος εξτρεμισμός».

Η πρόσφατη αναβίωση της θεωρίας «κρίση-οργή-ακροδεξιός εξτρεμισμός» και εμμέσως, της συνδεδεμένης με αυτήν «θεωρίας των δύο άκρων» από κυβερνητικούς βουλευτές και στελέχη επαναφέρει στο προσκήνιο τη συζήτηση για τον χαρακτήρα και το περιεχόμενο της ψήφου στη ΧΑ. Επαναφέρει στο κέντρο της δημόσιας συζήτησης τον προβληματισμό για το πολιτικό περιεχόμενο και το νόημα του τμήματος εκείνου της λαϊκής ψήφου που στρέφεται προς την πολιτική υποστήριξη του φασισμού και ταυτόχρονα επαναφέρει στο δημόσιο διάλογο τον προβληματισμό για τις πολιτικές συνέπειες της κρίσης.

Το κείμενο που ακολουθεί επιχειρεί να αναδείξει μια διαφορετική προσέγγιση του προβλήματος της λαϊκής ψήφου στο φασισμό στις συνθήκες της κρίσης. Αξιοποιώντας τα πρωτογενή κοινωνικά δεδομένα που συλλέχθηκαν το 2013 από δύο, κυρίως, περιοχές της Αθήνας (Αργυρούπολη και Νέα Φιλαδέλφεια) στο πλαίσιο του τετραετούς, διεθνούς, πολυμεθοδολογικού ερευνητικού προγράμματος MYPLACE[3], φέρνει στο φως χρήσιμα στοιχεία για την κατανόηση της λαϊκής υποστήριξης προς το φασισμό στις συνθήκες της κρίσης, αμφισβητώντας το ερμηνευτικό σχήμα του «συναισθηματικού φασισμού-χωρίς-φασίστες» που παράγει η θεωρία «κρίση-οργή-ακροδεξιός εξτρεμισμός». Επιπλέον, τα πρωτογενή κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν υποδεικνύουν σοβαρές θεωρητικές και εμπειρικές ελλείψεις και ασυνάφειες και της ίδιας της «θεωρίας των δύο άκρων», αφού η, προϋποτιθέμενη σ' αυτήν, αντίθεση μεταξύ κέντρου και άκρων δεν τεκμηριώνεται εμπειρικά, αλλά, αντίθετα, αναδύεται η ρευστότητα, ακόμη και η αλληλοδιείσδυσή τους.

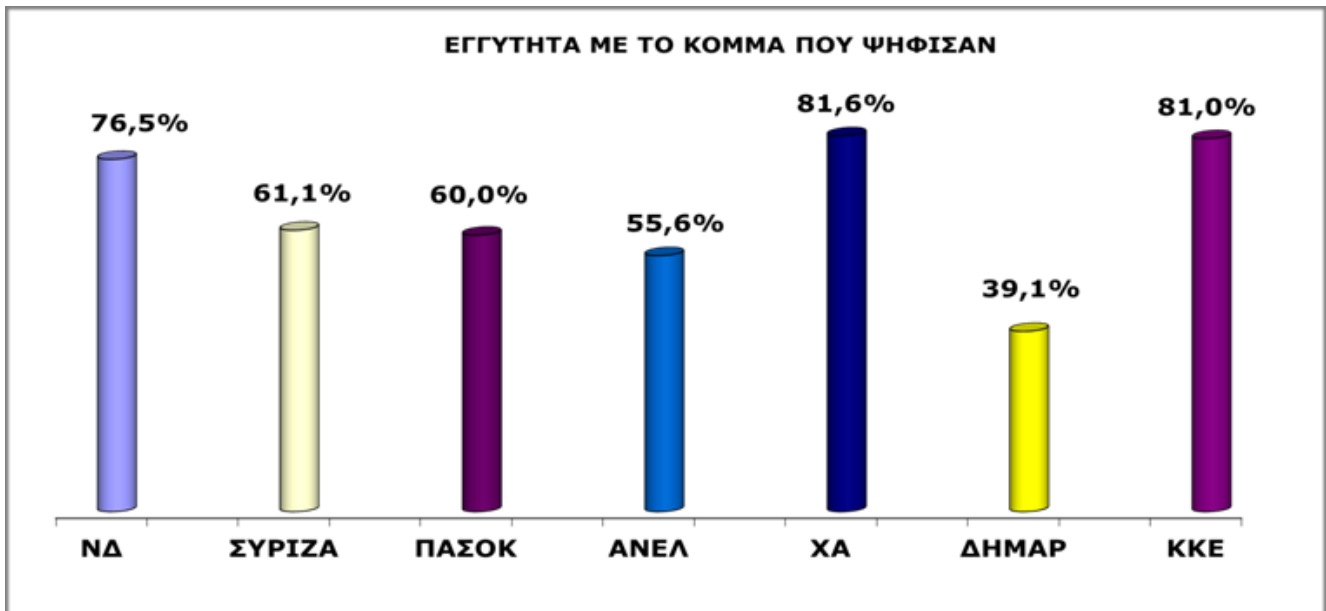
Στο πλαίσιο αυτό, υποστηρίζεται ότι η ψήφος στη ΧΑ δεν μπορεί να κατανοηθεί και να εξηγηθεί απλά ως «ψήφος διαμαρτυρίας», αλλά πρέπει να ιδωθεί ως μια πραγματική «ιδεολογική ψήφος» που

προκύπτει, όχι από κάποια ανορθολογική-συναισθηματική αντίδραση σε εξωτερικά ερεθίσματα και πιέσεις, αλλά αναδύεται μέσα από πραγματικούς ιδεολογικο-πολιτικούς κοινούς τόπους και ταυτίσεις μεταξύ ψηφοφόρων και κόμματος. Κοινοί τόποι και ταυτίσεις που δεν είναι δυνατόν να αναχθούν απλά στη συγκυρία της κρίσης, αλλά υποδηλώνουν τη λειτουργία βαθύτερων κοινωνικών (ιδεολογικών και πολιτικών) διεργασιών που ξεπερνούν κατά πολύ τα στενά χρονικά πλαίσια της κρίσης και εκτείνονται σε μια περίοδο τουλάχιστον τριών δεκαετιών.

Τέλος, υποστηρίζεται ότι το ίδιο αβάσιμη είναι και η «θεωρία των δύο άκρων», καθώς τα πραγματικά κοινωνικά δεδομένα που συλλέξαμε υποδεικνύουν μια ανησυχητική διάχυση των ιδεολογικο-πολιτικών χαρακτηριστικών της άκρας Δεξιάς στην ελληνική κοινωνία, περιλαμβανομένων όσων τοποθετούνται στο κέντρο της γνωστής κλίμακας ιδεολογικο-πολιτικής αυτοτοποθέτησης. Στο βαθμό που τα ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά της άκρας Δεξιάς απαντούν διάχυτα (αν και σε διαφορετική έκταση, ανάλογα με την ιδεολογικο-πολιτική τοποθέτηση) στην κλίμακα «Αριστερά-Δεξιά», του κέντρου περιλαμβανομένου, η επιστημονική υποστήριξη της θεωρίας των άκρων καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής και προβληματική, ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η θέση που αντιμετωπίζει την ισχυροποίηση της άκρας Δεξιάς και του φασισμού ως αποτέλεσμα ευρύτερων ιδεολογικο-πολιτικών διεργασιών που δεν μπορούν να αναχθούν μονοσήμαντα και γραμμικά στην κρίση.

Ιδεολογικο-πολιτική συνάφεια και χρυσαυγίτικη ψήφος

Τα πρωτογενή κοινωνικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσω ερωτηματολογίου και συνεντεύξεων αναδεικνύουν την ύπαρξη ισχυρών ιδεολογικών και πολιτικών κοινών τόπων και δεσμών μεταξύ της ΧΑ και των νεαρών ψηφοφόρων της. Οι κοινοί τόποι και δεσμοί αυτοί αντανακλώνται στο υψηλότερο ποσοστό (81,6%) των νεαρών ψηφοφόρων του κόμματος που δηλώνει ότι αισθάνεται κοντά στο κόμμα.

Γράφημα 1: Εγγύτητα των νεαρών ψηφοφόρων προς το κόμμα που ψήφισαν στις εκλογές 2012

Τι σημαίνει όμως «αισθάνονται κοντά» στη ΧΑ; Όπως έχουμε ήδη δείξει αλλού[4] ο δημόσιος ιδεολογικο-πολιτικός λόγος και η αντίστοιχη δημόσια δράση της ΧΑ αρθρώνονται γύρω από τρεις θεμελιώδεις άξονες, το σημείο σύμπτωσης των οποίων, έχει αναδειχθεί από τη σύγχρονη ιστορική και κοινωνική έρευνα ως το ιδιαίτερο ιδεολογικο-πολιτικό περιεχόμενο του ιστορικού, αλλά και του νέου φασισμού. **Οι άξονες αυτοί (υπερεθνικισμός, υψηλής έντασης κοινωνικο-πολιτικός αυταρχισμός και αντιδημοκρατικός αντισυστημισμός) συγκροτούν το ιδεολογικο-πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύσσεται η φασιστική σκέψη και δράση.** Ταυτόχρονα, αποτελούν τον πυρήνα του πολιτικού λόγου και της πολιτικής πρακτικής της ΧΑ. Η θεματική ανάλυση λόγου (thematic discourse analysis) που διενεργήσαμε στα κείμενα που δημοσιεύονται στους επίσημους ιστοτόπους του κόμματος αποκαλύπτει τη διαρκή λειτουργία, στον επίσημο λόγο του κόμματος, του, ιδιοσυστατικού για τον φασισμό[5], μυθοποιητικού οράματος ενός, πολιτισμικά και βιολογικά-φυλετικά, ομοιογενούς λαού που βρίσκεται σε παρακμή και κινδυνεύει από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς και ο οποίος πρέπει να σωθεί μέσα από μια λαϊκή επανάσταση που θα εξοντώσει τους, εγχώριους και ξένους, υπαίτιους της παρακμής και θα αναγεννήσει το έθνος από τις στάχτες του επιβάλλοντας

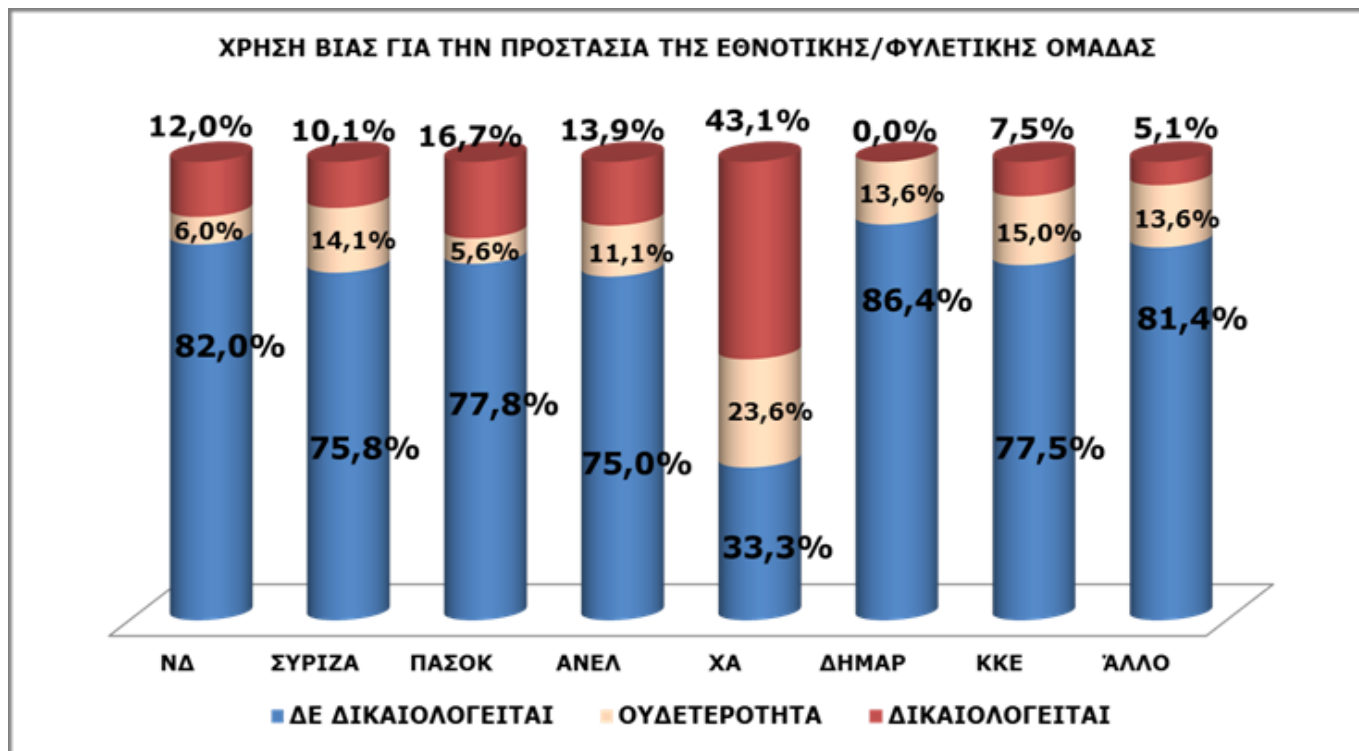
ένα απολυταρχικό υπερεθνικιστικό καθεστώς. Το όραμα αυτό βρίσκεται στον πυρήνα του δημόσιου λόγου και δράσης της ΧΑ καθιστώντας την, έτσι, ένα τυπικό παράδειγμα φασιστικού κόμματος.[6]

Στην έρευνά μας για την ιδεολογικο-πολιτική σχέση των νεαρών ψηφοφόρων της ΧΑ με το κόμμα αναλύσαμε, επίσης, τον λόγο των νεαρών ψηφοφόρων του κόμματος που μας μίλησαν και εντοπίσαμε και σ' αυτόν τη σύμπτωση και τη διαρκή λειτουργία των παραπάνω τριών ιδεολογικο-πολιτικών αξόνων του φασισμού. Οι νεαροί ψηφοφόροι (και όχι μέλη) της ΧΑ που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο και στις συνεντεύξεις της ερευνητικής ομάδας καταγράφουν πολύ υψηλά ποσοστά συμφωνίας, ακόμη και ταύτισης, με τους θεμελιώδεις ιδεολογικο-πολιτικούς άξονες του φασισμού.

Εθνικισμός

Οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ δηλώνουν «περήφανοι εθνικιστές», πιστεύουν βαθιά στην υπεροχή της ελληνικής φυλής έναντι των άλλων φυλών, αποστρέφονται, φοβούνται και μισούν τους μετανάστες, καθώς και κάθε είδους μειονοτικές ομάδες (Ρομά/Τσιγγάνους, Μουσουλμάνους, Εβραίους), παρουσιάζουν εξαιρετικά υψηλά επίπεδα προνοιακού σωβινισμού και αποδέχονται τη χρήση της φυλετικής βίας.

«Σε σχέση με τους άλλους λαούς πολύ πιο ανώτεροι. Γιατί εμείς γεννήσαμε τη δημοκρατία, βέβαια έχει καταλυθεί τώρα από όλους, αλλά τι να σου φέρω παράδειγμα... την αστρονομία πώς το λένε, δεν ξέρω, όλα από τις επιστήμες, όλα αυτά, όλα, όλα από εμάς. [...] Όλα από εδώ ξεκίνησαν, ακόμα και κάποια ονόματα αρχαίων, τα έχουνε πάρει και αυτά δηλαδή και τα χρησιμοποιούν. Όλα από μας είναι» (Δόμνα, 25)

Γράφημα 2: Χρήση βίας για την προστασία της εθνοτικής/φυλετικής ομάδας

Στο πλαίσιο αυτό, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι στις συνεντεύξεις τους, οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ αναπαράγουν σχεδόν αυτούσια τη ρητορική του κόμματος για την ανωτερότητα της ελληνικής φυλής, για τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν για το έθνος οι μετανάστες, αλλά και για τις βίαιες πρακτικές του κόμματος. Στον λόγο τους, ο ανοιχτός ρατσισμός και ο διάχυτος φόβος για τους μετανάστες καταλήγουν, σχεδόν πάντα, είτε στην προτροπή για βίαιη αντιμετώπισή τους (ακόμη και μαζική εξόντωση) είτε στη δικαιολόγηση της βίας που ασκεί η ΧΑ εναντίον τους:

«Ναι, το λέω, είμαι ρατσίστρια. Ξεκάθαρα πράγματα. Ούτε μαλακίες ούτε τίποτα, συγγνώμη κιόλας. [...] Ναι, μ' έχουν αναγκάσει να γίνω γιατί δεν γίνεται να ντρέπομαι και να φοβάμαι να κυκλοφορήσω στη χώρα που γεννήθηκα και στις περιοχές που μεγάλωσα. [...] Γιατί δεν τους βάζουνε σ' ένα πλοίο να το βουλιάξουνε κάπου στο Αιγαίο;» (Βούλα, 25)

«Άμα ο άλλος ο Σομαλός για καλημέρα κόβει κεφάλια στη χώρα του, γιατί είναι απολίτιστος, γιατί μιλάμε για μετανάστες που

δεν έχουν πολιτισμό. Καμερούν, Αγκόλα. Τι είναι αυτοί; Ο καλύτερος από αυτούς θα έχει σκοτώσει τη μάνα του. Δε μπορείς με αυτόν να κάνεις κουβέντα. Απλά δε μπορείς, γιατί αυτός θα σου τραβήξει μια χατζάρα και θα σε στείλει. Ε, την τραβάς πρώτος.» (Μάριος, 25)

«Τη βία στην Ελλάδα δεν την έφερε η ΧΑ. Τη βία στην Ελλάδα την έφεραν κατ' αρχάς οι πολιτικοί μας που άνοιξαν τα σύνορα. Στη συνέχεια, οι υποστηρικτές τον λαθρομεταναστών και στο επόμενο στάδιο είναι οι λαθρομετανάστες, οι οποίοι είναι οι ίδιοι που εγκληματούν. Επειδή όμως τον ηθικό αυτουργό δεν μπορούμε να τον πιάσουμε ποτέ και φαίνεται πάντα ο λαθρομετανάστης, απευθυνόμαστε, σαν Έλληνες εννοώ, στο λαθρομετανάστη που κάνει το έγκλημα. Εγώ συμφωνώ αυτή τη στιγμή, όπως έχουν τα πράγματα, με όλες τις πράξεις τις ΧΑ, από τη στιγμή που, ό,τι και να γίνει στην Ελλάδα, ο μετανάστης βγαίνει πάντα δικαιωμένος. Δηλαδή, θα τον βρίσεις, θα πας μέσα. Θα σε κλέψει, αν τον χτυπήσεις θα πας μέσα. Θα σε βιάσει, αν τον ακουμπήσεις θα πας μέσα. Ε, όχι δεν γίνεται αυτό. Οπότε συμφωνώ με τις δράσεις της ΧΑ» (Νικόδημος, 26)

Πρόκειται για υπερεθνικισμό έμπλεο φόβου και ματαιωμένων συναισθημάτων μεγαλείου και υπεροχής που αποκρυσταλλώνεται σε μνησικακία τόσο προς τους ξένους που «μας αδικούν» όσο και προς τους ομοεθνείς που δεν μπορούν να σταθούν στο ύψος του «αρχαίου μεγαλείου» και ευθύνονται για τη σημερινή «εθνική παρακμή».

«Εγώ πιστεύω ότι σύμφωνα με την ιστορία τουλάχιστον εμείς δώσαμε τα πάντα σε όλο τον κόσμο και στο τέλος δεν έχουμε τίποτα. Πολιτισμό, κουλτούρα, τα πάντα. Οι Γερμανοί σκοτώνανε γουρούνια με τη σφεντόνα και εμείς είχαμε ολυμπιακούς αγώνες.» (Νικόδημος, 26)

«Και αντί, αντί να μας έχουνε ψηλά, με όλα αυτά που τους έχουμε δώσει, η Γερμανία τι έχει κάνει; Τίποτα δεν έχει κάνει. Πιο πολύ για τον Χίτλερ, που έχει σκοτώσει όλο τον κόσμο και γι' αυτό θα πρέπει να ντρέπονται. Όχι να... εντάξει, κανονικά

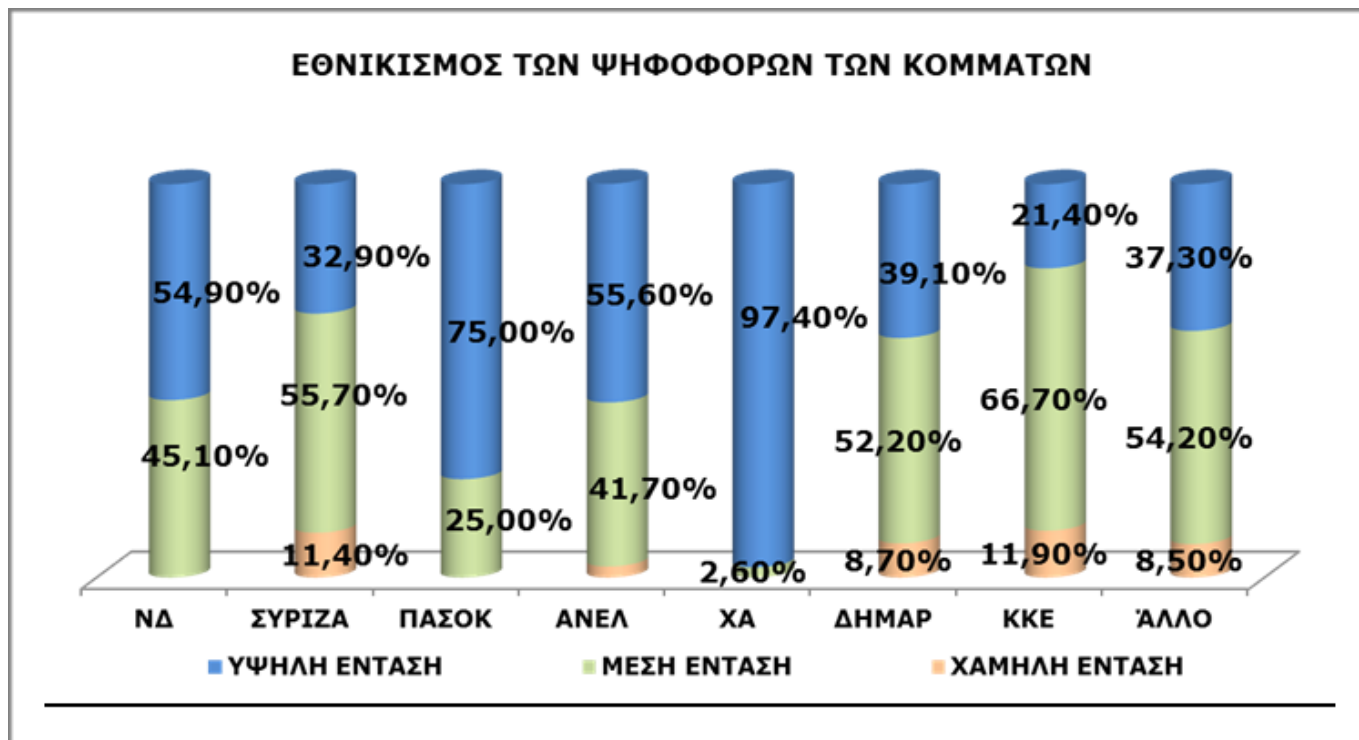
πρέπει να μας έχουνε ψηλά. Όχι να μας φέρονται έτσι.» (Δόμνα, 25)

«Οι νεοέλληνες είναι χαζοί και έχουν χαμηλό επίπεδο νοημοσύνης, γιατί χαθήκανε και υποβιβάσανε πολύ την κουλτούρα τους και δε μπορούν να συγκριθούν με τους αρχαίους Έλληνες. Δηλαδή μια ζωή θα ζούνε με το παρελθόν. Οι νεοέλληνες δεν αξίζουν μία, γιατί δεν υπάρχει παιδεία πάρα πολλά χρόνια κι ούτε πρόκειται να υπάρξει ποτέ και το μόνο πράγμα που θα έχουνε να ασχολούνται είναι το Facebook και τη μαστούρα τους, τίποτα άλλο.» (Σταμάτης 22)

«Εκεί που είμαστε ανώτεροι οι Έλληνες, που θα μπορούσαμε να είμαστε ανώτεροι οι Έλληνες είναι πολιτιστικά. Θα μπορούσαμε να είμαστε μια τόση δα χώρα και να είμαστε το κέντρο της γης. Πραγματικά το πιστεύω. Γιατί να είναι πλανητάρχης ο Ομπάμα και να μην είναι ένας δικός μας. Από δω ξεκίνησες ρε πούστη δηλαδή. Θα μπορούσαμε να ήμασταν το λίκνο. Δεν είμαστε, γιατί είμαστε νεοέλληνες. Το νεοέλληνας για μένα είναι η μεγαλύτερη βρισιά που μπορείς να πεις σε κάποιον. Και το λέω, είμαστε νεοέλληνες ρε γαμώτο. Κωλόφαρα είμαστε.» (Μάριος 25)

Ο μνησίκακος εθνικισμός των νεαρών ψηφοφόρων της ΧΑ συνηχεί με την κομματική ρητορική περί «ελληνόφωνων» που ευθύνονται για την «παρακμή του «Μεγάλου Έθνους των Ελλήνων» και περί της ανάγκης «εκρίζωσης» των μiasματικών στοιχείων από τον εθνικό κορμό και «επανελληνίσης του λαού» που προπαγανδίζονται από το κόμμα. [7]

Συνολικά, όπως φαίνεται στο επόμενο γράφημα της σύνθετης μεταβλητής «εθνικισμός», οι ψηφοφόροι της ΧΑ παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (97,4%) εθνικισμού υψηλής έντασης (υπερεθνικισμού) μεταξύ των ψηφοφόρων όλων των κομμάτων, ενώ ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ, των ΑΝΕΛ, της ΝΔ, της ΔΗΜΑΡ, των μικρότερων κομμάτων, του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως μεταξύ των ψηφοφόρων της ΧΑ, του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ δεν εμφανίζεται καθόλου εθνικισμός χαμηλής έντασης.

Γράφημα 3: Σύνθετη μεταβλητή «εθνικισμός των ψηφοφόρων των κομμάτων»

Κοινωνικο-πολιτικός αυταρχισμός και βία

Το υπερεθνικιστικό όραμα της δημιουργίας ενός «νέου λαού» που, αποκαθαρμένος από τα μiasματικά στοιχεία της παρακμής, θα αναγεννήσει το έθνος από τις στάχτες του, θεμελιώνει την αναγκαιότητα του αυταρχισμού και της βίας τόσο στο λόγο του κόμματος όσο και των νεαρών ψηφοφόρων του. Η κλασική φασιστική ιδεολογική θεματική του «κράτους/έθνους-κήπου»[8] που απειλείται από παντοειδή ζιζάνια, ασθένειες και εχθρούς και το οποίο, οι εθνικιστές «κηπουροί», πρέπει να καθαρίσουν και να προστατεύσουν από τα μiasματικά στοιχεία, βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του οράματος και υποβαστάζει (μαζί με την εικόνα της εχθρικής εισβολής από τον «ασύντακτο στρατό των λαθρομεταναστών»[9]) τον ολόψυχο εναγκαλισμό του κοινωνικο-πολιτικού αυταρχισμού και της βίας για λόγους «εθνικού συμφέροντος».

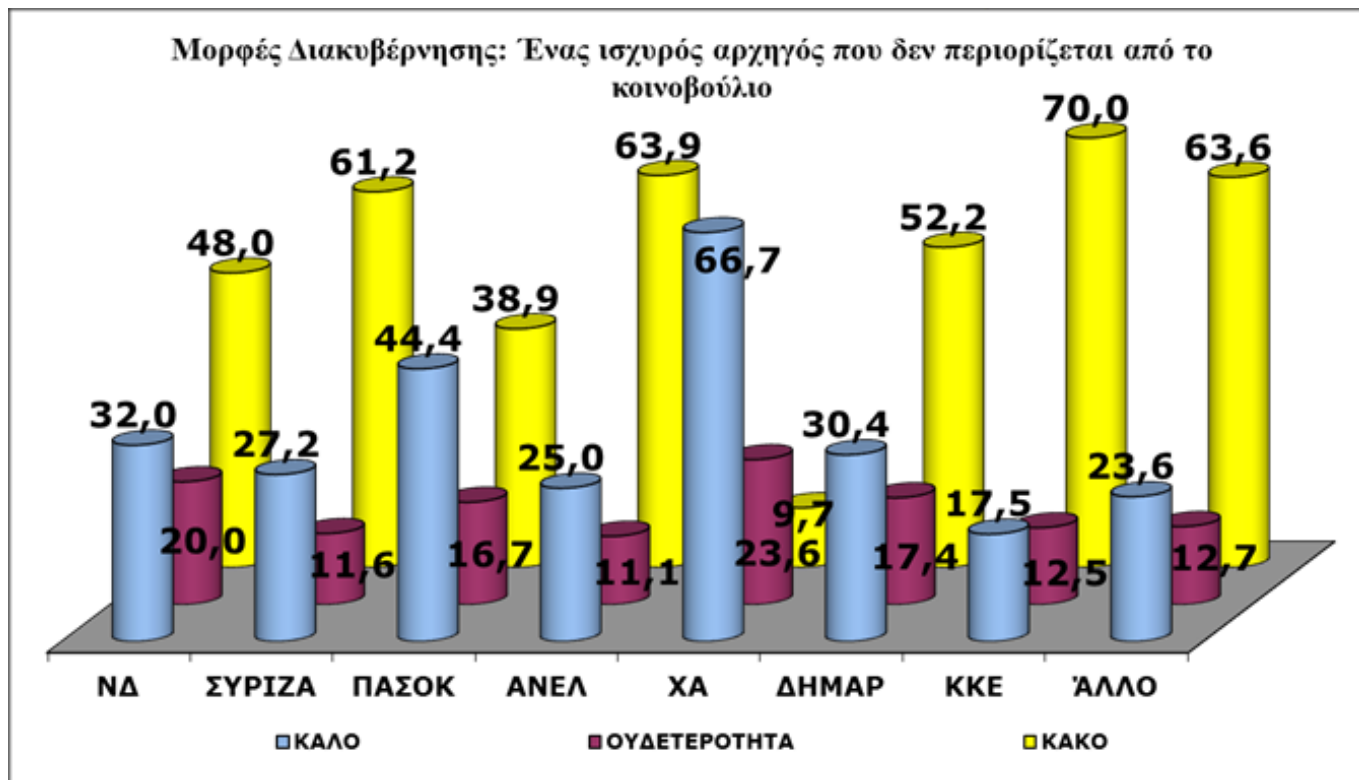
Έτσι, οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ συστηματικά αναπαράγουν στον λόγο τους τον θαυμασμό του κόμματος για τα δύο εμβληματικά αυταρχικά καθεστώτα της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής

ιστορίας (δικτατορίες Μεταξά και συνταγματαρχών), επικροτούν τη βίαιη συμπεριφορά εναντίον πολιτικών αντιπάλων και μεταναστών και δηλώνουν την περιφρόνησή τους προς κάθε μορφή δημοκρατίας και την υποστήριξή τους προς απολυταρχικά καθεστώτα.

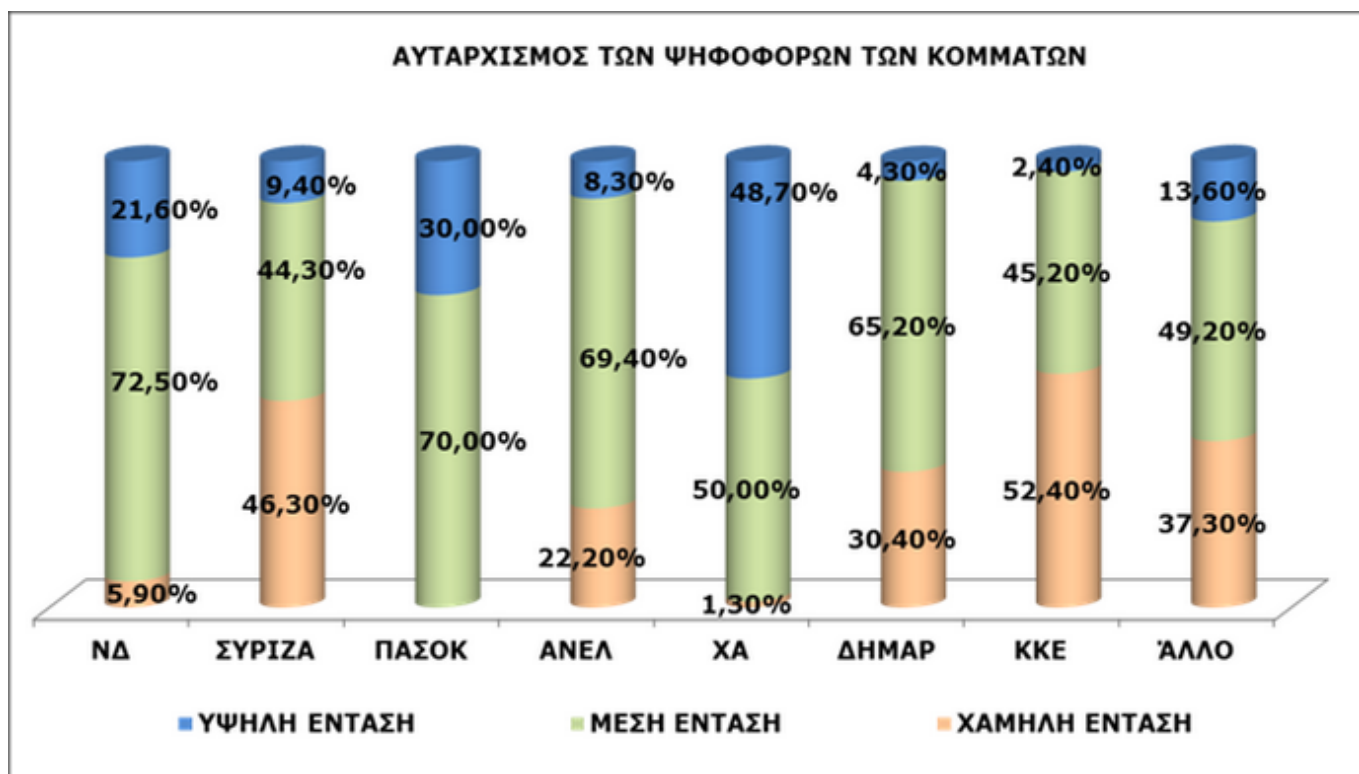
«Το πολιτικό σύστημα είναι μια ηλίθια δημοκρατία. Δεν πιστεύω στη δημοκρατία, δεν πιστεύω ότι μπόρεσε ποτέ η Ελλάδα να δουλέψει με κοινοβουλευτισμό. Νομίζω το είχε πει ο Μεταξάς, δεν είμαι σίγουρος, αλλά νομίζω το είπε ο Μεταξάς. [...] Δεν συμφωνώ με το πολιτικό σύστημα, εγώ είμαι των ακραίων συστημάτων, πολύ καλό παράδειγμα είναι μια χούντα, ένας να αποφασίζει και τελειώσει η υπόθεση. Δε μας αρέσει; Τον ρίχνεις. Σου αρέσει; Τον κρατάς.» (Νίκανδρος, 21)

«Δεν θα υπάρχει δημοκρατία τόσο πολύ πιστεύω. Θα είναι η απόλυτη κυριαρχία, όπως στο λέω. Γιατί είναι η ιδεολογία τους έτσι. Θα γίνεται για το καλό της Ελλάδας. Θα προχωράει η Ελλάδα και οικονομικά και κοινωνικά [...] Είμαι και εγώ της άποψης όπου δεν πίπτει λόγος πίπτει ράβδος [...] Άμα πάει να γίνει μια πορεία από ένα συνδικάτο, τότε τα ΜΑΤ δε θα πάνε με καπνογόνα. Θα πάνε με εντολές “μπείτε μέσα με τα γκλομπ και σπάστε τους στο ξύλο”. Δε θα αφήσει μια πορεία να πηγαίνει έτσι και να εκφραστεί η άποψη ελεύθερα και να πηγαίνει γύρω από το Σύνταγμα και το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη δεξιά και αριστερά και να κάνουνε και να βρίζουνε και να πετάνε και πέτρες εκεί. Θα είναι μια περιφρούρηση. Όχι, θα καθόμαστε με τα δακρυγόνα. Θα είναι μια περιφρούρηση, όπως παλιά. Θα μπαίνει μέσα και θα πέφτει ματσούκωμα. Και όσοι είναι μέσα συλληφθέντες, παίζει να μην τους ξαναδεί ούτε η μάνα τους, που λέει ο λόγος» (Μηνάς, 27)

Όπως φαίνεται στα παρακάτω δύο γραφήματα (4 και 5), οι ψηφοφόροι της ΧΑ εκφράζουν ισχυρή προτίμηση για τα αυταρχικά καθεστώτα (66,7%) και συνολικά παρουσιάζουν τα πιο έντονα αυταρχικά χαρακτηριστικά (48,7%) από όλους τους άλλους ψηφοφόρους.

Γράφημα 4: Μορφές Διακυβέρνησης: Ένας ισχυρός αρχηγός που δεν περιορίζεται από το Κοινοβούλιο

Γράφημα 5: Σύνθετη μεταβλητή «αυταρχισμός των ψηφοφόρων των κομμάτων»

Αξίζει, στο σημείο αυτό, να σημειώσουμε ότι οι ψηφοφόροι της

ΧΑ και της ΝΔ παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά αυταρχισμού χαμηλής έντασης (1,3% και 5,9% αντίστοιχα), ενώ οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ δεν εμφανίζουν καθόλου αυταρχισμό χαμηλής, παρά μόνο μέσης και υψηλής, έντασης.

Αντισυστημισμός

Οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ εκφράζουν περιφρόνηση, αποστροφή, ακόμη και βίαιη εχθρότητα για το πολιτικό σύστημα και τους εκπροσώπους και υποστηρικτές του. Απορρίπτουν τον αστικό κοινοβουλευτισμό, αλλά και κάθε μορφή δημοκρατίας, και αντιμετωπίζουν το κόμμα ως την πολιτική δύναμη που μπορεί να τιμωρήσει τους υπαίτιους της παρακμής και να απαλλάξει τη χώρα από τους «ελληνόφωνους ανθέλληνες». Συχνά, αντιδιαστέλλουν τη ΧΑ με τα, μέχρι πρότινος, κυρίαρχα κόμματα του δικομματισμού (ΝΔ και ΠΑΣΟΚ) και την αντιμετωπίζουν ως ηθικό, πατριωτικό φορέα που «βάζει πάνω απ' όλα την Ελλάδα και τους Έλληνες» και μάχεται γι' αυτούς.

«Και εγώ είμαι θυμωμένος με το πολιτικό σύστημα, με τους πολιτικούς, κυρίως αυτούς που έχουν κυβερνήσει την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Επειδή έχουν κάνει πολλά λάθη και είμαι της άποψης ότι αυτοί που κάνουν λάθη πρέπει να τιμωρούνται και αυτοί δεν έχουν τιμωρηθεί καθόλου. Αντιθέτως καθημερινά τιμωρείται ο κόσμος από τα λάθη τα δικά τους.» (Χαρίλαος, 22)

«Ε, να ψήφιζα Νέα Δημοκρατία, να ψηφίσω ένα κόμμα το οποίο... προσκυνά στην ουσία τα θέλω των έξω, δεν το κάνω. Το ΠΑΣΟΚ ομοίως τα ίδια.» (Γρηγόρης, 27)

«Δηλαδή και αυτές τις ψήφους που έδωσα στο ΠΑΣΟΚ αυτά τα χρόνια, μετάνιωσα. Μετάνιωσα, γιατί ήτανε, ένιωσα σα να έβαλα κι εγώ ένα λιθαράκι για την καταστροφή της χώρας, ας πούμε.» (Δόμνα, 25)

«Ο λόγος που ψήφισα ήταν καθαρά να μπει στη βουλή, γιατί έχουν τσαμπουκά στη Χ.Α. κι αυτό το γουστάρω. Ότι κάποιος έπρεπε επιτέλους να τους φοβίσει, για όλα αυτά που κάνουν ανεξέλεγκτα

αυτοί εκεί μέσα, γι' αυτό ψήφισα να μπει η ΧΑ στη βουλή, για να φάνε τα χαστούκια τους όλοι αυτοί εκεί μέσα που δεν έχουν δουλέψει ποτέ στη ζωή τους.» (Σταμάτης, 22)

Σε αντίθεση με τα άλλα κόμματα, η ΧΑ γίνεται αντιληπτή από τους νεαρούς ψηφοφόρους της ως μια ηθική («καθαρή») αντισυστημική δύναμη που αποτελείται από απλούς ανθρώπους, αληθινούς πατριώτες, που κι αυτοί υποφέρουν από τις συνέπειες της «προδοσίας του πολιτικού συστήματος» και αποφάσισαν να αντιδράσουν απέναντι στην «εθνική παρακμή» και να «κάνουν τα λόγια πράξεις».

«Είναι το μόνο κόμμα που ακούω τη λέξη Έλληνας μέσα, το μόνο κόμμα που ακούω να πάει μπροστά η Ελλάδα, το μόνο κόμμα που ακούω ότι θα αντιμετωπίσει το πρόβλημα των λαθρομεταναστών [...] Η ΧΑ υποστηρίζει τον εθνικισμό, ο εθνικισμός για κάθε χώρα σημαίνει ότι θα κοιτάξω να πάω τη χώρα μου μπροστά, να την κάνω αρχηγό όλου του κόσμου και όλους τους υπόλοιπους, ας κόψουν το λαιμό τους.» (Νίκανδρος, 21)

«Και ένα άλλο πολύ σημαντικό είναι ότι η Χρυσή Αυγή τότε ερχότανε ως ένα αντισυστημικό κόμμα, το οποίο στα μάτια του κόσμου ήταν ένα καθαρό κόμμα, δηλαδή δεν είχε μπει στη βουλή ποτέ και ούτε είχε κλέψει λεφτά του κόσμου, όπως είχαν κάνει τα άλλα κόμματα και αυτό ήταν κάτι πολύ σημαντικό για μένα. Ήτανε πατριώτες. Αυτό.» (Χαρίλαος, 22)

«Δεν είναι κόμμα. Και δεν είναι κόμμα με την έννοια του κόμματος, έτσι όπως έχει ξεφτιλιστεί στις μέρες μας. Απλά η διαφορά της είναι ότι δεν αποτελείται από πολιτικούς. Τώρα πια πολιτικός έχει γίνει επάγγελμα, δηλαδή, δεν ξέρω αν το σπουδάζουν κάπου, μεγαλώνεις για να γίνεις πολιτικός και μαθαίνεις να λες ψέματα. Είναι άνθρωποι εδώ τρία στενά πιο κάτω που τα έχουν φάει στη μάπα, δεν ήρθαν από την Αμερική για να μας το παίξουν ότι ξέρουν την Ελλάδα. Δεν έχουν έρθει από τη Γαλλία. Είναι άνθρωποι από την Κυψέλη, από τον Άγιο Παντελεήμονα που τα έχουν φάει στη μάπα. Άνθρωποι που, πριν μπουκ στη βουλή, πιθανότατα να ήταν ένα και δυο χρόνια

άνεργοι, να μην είχαν να φάνε. Αυτή είναι η διαφορά, είναι σα να μπήκα εγώ κι εσύ στη Βουλή.» (Μάριος, 25)

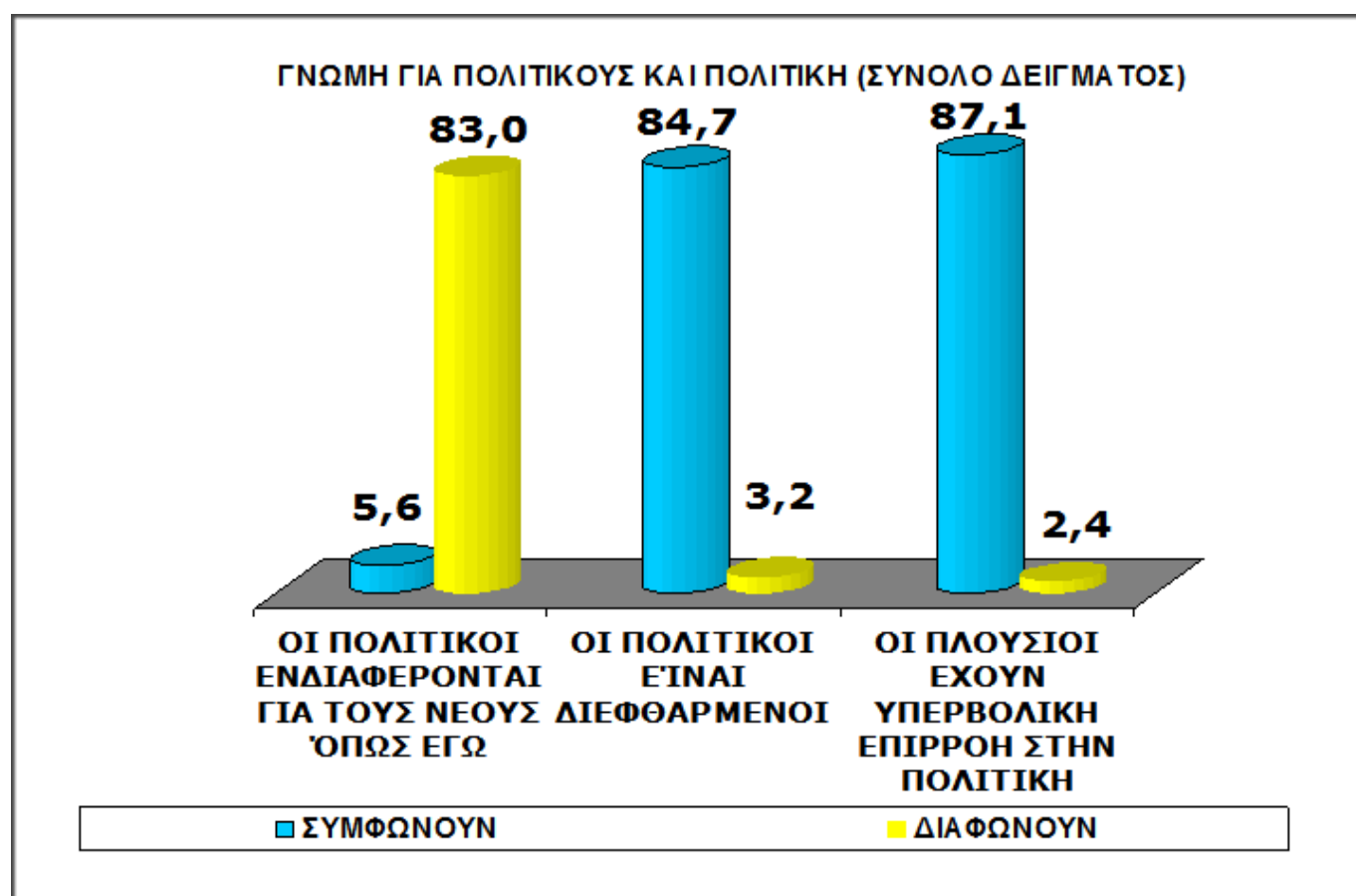
«Γιατί δε θεωρώ ότι ένας Έλληνας πρέπει να ψηφίζει. Ένας Έλληνας πατριώτης δεν ψηφίζει, δεν έχει κόμμα. Κι αυτό είναι και το παρεξηγημένο στην Ελλάδα όποιος πει ότι είναι Έλληνας, είναι φασίστας. Δηλαδή, αν φορέσεις μια μπλούζα με την ελληνική σημαία, θα σε πουν φασίστα ή χρυσαυγίτη. Εγώ δεν χαρακτηρίζομαι, δεν είμαι χρυσαυγίτης, είμαι Έλληνας. [...] Ψήφισα ΧΑ μετά από πάρα πολύ σκέψη. Δεν ήθελα να την ψηφίσω. Σίγουρα με οδήγησε και το ότι τα υπόλοιπα κόμματα δεν ήταν κανένα της αρεσκείας μου, είναι όλοι υποκριτές και αυτοί φάνηκαν οι πιο καθαροί μέσα στους υποκριτές. Από δω και πέρα στα μάτια μου συνεχίζουν να είναι καθαροί, δεν ξέρω αν είναι υποκριτικά ή όχι και θα συνεχίζω να τους ψηφίζω όσο έχουν αυτή την εικόνα, αν κάνουνε κάποια λάθη θα σταματήσω. [...] Απλά οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι πολιτικοί μωρέ, είναι άνθρωποι του λαού, δουλεύουνε. Δεν έχουν διπλωματία και ίσως αυτό είναι που λείπει και από την Ελλάδα. Έχουμε χορτάσει από κουστούμια και πολιτικάντηδες» (Νικόδημος 26)

Ο αντισυστημισμός των ψηφοφόρων της ΧΑ συμφύρει τον υπερεθνικισμό, το μίσος για κάθε μορφή δημοκρατίας και τον αντιελιτισμό σ' ένα πολιτικό μείγμα που το κόμμα αποκαλεί «Λαϊκή Εθνικιστική Επανάσταση»[10]. Πρόκειται για μια «επανάσταση» που κατευθύνεται κυρίως κατά του κατεστημένου πολιτικού προσωπικού και συστήματος επιδιώκοντας την τιμωρία και την αντικατάστασή του από εθνικιστές, μη επαγγελματίες πολιτικούς που δεν πρέπει να έχουν καμιά δημοκρατική νομιμοποίηση και δέσμευση.

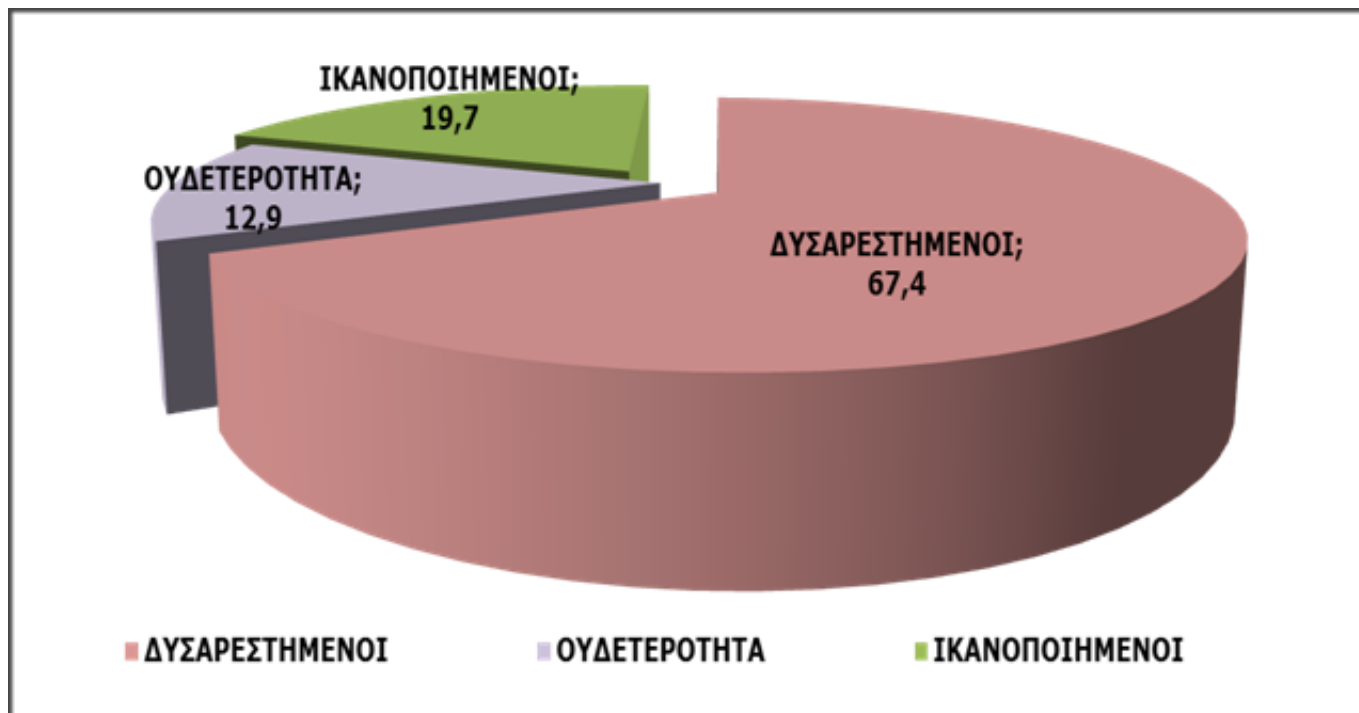
«Όσο δεν γίνεται ένα απολυταρχικό καθεστώς, να βγει ένας να παίρνει αποφάσεις, δεν πρόκειται να γίνει δουλειά.» (Νίκανδρος, 21)

Εντούτοις, η οργή των ψηφοφόρων της ΧΑ για το πολιτικό προσωπικό και συνολικά το πολιτικό σύστημα δεν είναι αποκλειστικά δικό τους χαρακτηριστικό, αφού αυτή φαίνεται να

είναι διάχυτη στην ελληνική κοινωνία και στους ψηφοφόρους όλων των κομμάτων, ακόμη και σ' αυτούς που υποστήριζαν τα κόμματα της λιτότητας. Τα κοινωνικά δεδομένα που συλλέξαμε επιβεβαιώνουν στο σύνολό τους τη διάχυτη στην ελληνική κοινωνία δυσaréσκεια, ακόμη και απόρριψη, προς το πολιτικό σύστημα και τους εκπροσώπους του. Τα δύο επόμενα γραφήματα (6 και 7) παρουσιάζουν τα ποσοστά εμπιστοσύνης-δυσπιστίας προς το πολιτικό προσωπικό και ικανοποίησης-δυσaréσκειας από τη λειτουργία της δημοκρατίας στο σύνολο του δείγματος.

Γράφημα 6: Γνώμη για πολιτικούς και πολιτική (σύνολο δείγματος)

Γράφημα 7: Ικανοποίηση από τη λειτουργία της δημοκρατίας (σύνολο δείγματος)

Τα στοιχεία αυτά ισχυροποιούν τη βασική μας θέση ότι δεν είναι η οργή και η διαμαρτυρία που, κυρίως, χαρακτηρίζει τη χρυσαυγίτικη ψηφοφορική επιλογή, αφού η «κυνική» αντιμετώπιση του πολιτικού προσωπικού και της πολιτικής, αλλά και η δυσαρέσκεια από τη λειτουργία της δημοκρατίας φαίνονται πραγματικά διάχυτα στο συνολικό πληθυσμό περιλαμβάνοντας τους ψηφοφόρους όλων των κομμάτων.

Το πρόβλημα της χρυσαυγίτικης ψήφου και η «θεωρία των δύο άκρων»

Η εγγύτητα που αισθάνονται οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ με το κόμμα προέρχεται από την ύπαρξη πραγματικών ιδεολογικο-πολιτικών δεσμών και κοινών τόπων. Αυτοί οι δεσμοί και οι κοινοί τόποι αναδύονται μέσα από τη σύμπτωση υπερεθνικισμού, υψηλής έντασης κοινωνικο-πολιτικού αυταρχισμού και αντισυστημικής ρητορικής που χαρακτηρίζει τόσο το κόμμα όσο και τους ψηφοφόρους του. Η κοινότητα αντιλήψεων, στάσεων και αξιών μεταξύ του κόμματος και των ψηφοφόρων εκτείνεται και καλύπτει όλα τις σημαντικές ιδεολογικο-πολιτικές διαστάσεις

του λόγου και της δράσης της ΧΑ και περιλαμβάνει ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο το κόμμα αυτοπαρουσιάζεται στον δημόσιο χώρο. Έτσι, οι νεαροί ψηφοφόροι της ΧΑ που μας μίλησαν αναπαράγουν πιστά όλο το ρητορικό οπλοστάσιο του κόμματος αναφορικά με τη σχέση του κόμματος με τον φασισμό και τον ναζισμό. Στις αφηγήσεις τους συναντούμε όλες τις υπεκφυγές και τους ευφημισμούς με τα οποία το κόμμα, ανάλογα με τη συγκυρία και το στοχευόμενο ακροατήριο, παίρνει αποστάσεις από τον ιστορικό φασισμό και ναζισμό και άλλοτε κλείνει πονηρά το μάτι στους ιδεολόγους οπαδούς και μέλη του μέσα από τα γνωστά ιδεολογήματα του ιστορικού αναθεωρητισμού.

Έτσι, στα ερωτήματα που αφορούν στην ιδεολογικο-πολιτική συγκρότηση της ΧΑ και στο αν πρέπει να απαγορευτεί ως ναζιστικό μόρφωμα, οι νεαροί πληροφορητές μας συστηματικά υποβαθμίζουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που, και οι ίδιοι, αντιλαμβάνονται ότι συνδέουν το κόμμα με τον φασισμό και αναπαράγουν την κομματική ρητορική περί αφοσιωμένων πατριωτών-εθνικιστών.

«Δεν ξέρω αν είναι νεοναζιστικό κόμμα. Ξέρω ότι κάποια στελέχη της έχουν τέτοιες απόψεις, αυτό όμως δε νομίζω ότι είναι πρόβλημα. Ας πούμε του ΚΚΕ ή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α είναι νοσταλγοί του Στάλιν και του Λένιν ή οι τροτσκιστές για παράδειγμα. Και οι δύο σκοτώσανε κόσμο και ο Στάλιν και ο Χίτλερ, δεν κατάλαβα γιατί ο ένας να τρώει περισσότερη λάσπη από τον άλλο. Αν θέλουμε δηλαδή να απαγορεύσουμε τους νοσταλγούς του Χίτλερ, να απαγορεύσουμε και τους νοσταλγούς του Στάλιν επίσης, αλλιώς μιλάμε για εμπάθεια.[...] Δεν νομίζω ότι μπορώ να της δώσω ένα όνομα γιατί δεν μιλάμε για κάτι ενιαίο. Ας πούμε κάποιοι είναι νεοναζί, κάποιοι είναι εθνικιστές, κάποιοι εθνικοσοσιαλιστές, άλλοι απλά ακροδεξιοί. Εθνικιστικό κόμμα θα έλεγα περισσότερο αν και δεν νομίζω ότι είναι αυτό που την περιγράφει.»
(Χαρίλαος, 22)

«Ερ: Πολλοί λένε πως η ΧΑ είναι ένα νεοναζιστικό κόμμα και θα έπρεπε να απαγορευτεί. Εσύ τι νομίζεις;

Απ: Ενδεχομένως να είναι, δεν είμαι σίγουρος. Αν γινότανε πόλεμος με τους Γερμανούς η ΧΑ θα ήταν με την Ελλάδα. Το ότι μπορεί να έχουνε κλέψει κάποιες ιδέες από τους Γερμανούς και να τις εφαρμόζουνε δεν σημαίνει κάτι. Δεν ξέρω, είμαι κι εγώ διχασμένος.» (Νικόδημος, 26)

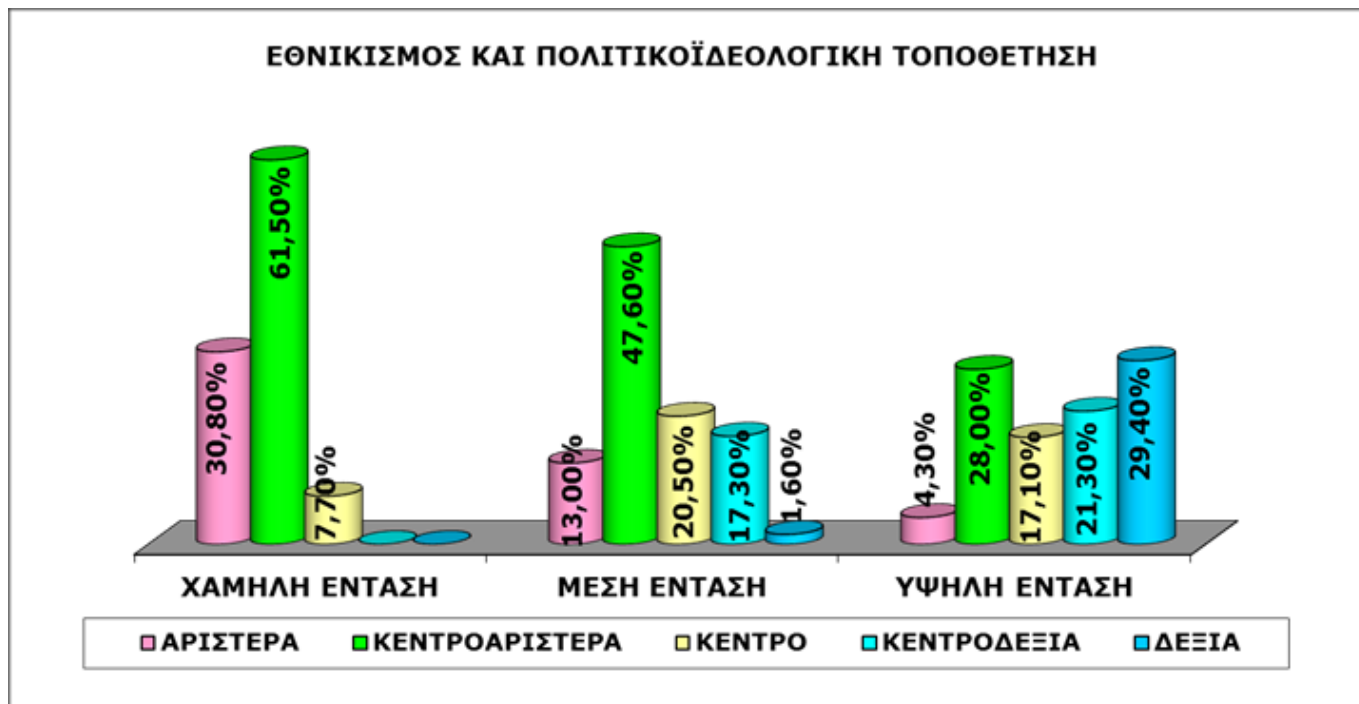
Τα κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν υποστηρίζουν, στο σύνολό τους, τη θέση ότι η χρυσαυγίτικη ψήφος είναι περισσότερο ιδεολογική, παρά ψήφος διαμαρτυρίας. Αυτό σημαίνει, αφενός, ότι η διαμαρτυρία, ακόμη και η εχθρότητα, προς το πολιτικό σύστημα δεν επαρκεί ως εξηγητικό-ερμηνευτικό σχήμα της λαϊκής ψήφου στον φασισμό και, αφετέρου, υποδεικνύει την ανάγκη να μην περιορίζουμε τη σκέψη μας για την εξήγηση και την κατανόηση της λαϊκής υποστήριξης στο φασισμό στα στενά χρονικά πλαίσια της κρίσης. Αντίθετα, είναι χρήσιμο και αναγκαίο να επεκτείνουμε τις εξηγητικές και ερμηνευτικές μας προσπάθειες πέραν της κρίσης, ώστε να συμπεριλάβουμε ευρύτερες ιδεολογικο-πολιτικές τάσεις και διεργασίες που την υπερβαίνουν κατά πολύ.

Πραγματικά, όλες οι υπάρχουσες κοινωνικές έρευνες για τις πολιτικές αντιλήψεις, αξίες και πρακτικές της νεολαίας κατά τις τελευταίες τρεις, τουλάχιστον, δεκαετίες συστηματικά επισημαίνουν τη διάχυση του εθνικισμού, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού, του κοινωνικο-πολιτικού αυταρχισμού και της απαξίωσης του πολιτικού συστήματος και προσωπικού στη νεολαία.[11] Αυτή η προσέγγιση ενισχύεται περαιτέρω από το πραγματολογικό δεδομένο της μακροχρόνιας, συστηματικής και, εντέλει, επιτυχημένης προσπάθειας διεΐσδυσης του κόμματος στους κοινωνικούς χώρους της νεολαίας και ιδιαίτερα στα γήπεδα, τα γυμναστήρια, τη νεολαιίστικη μουσική κουλτούρα και το διαδίκτυο. Δεν είναι τυχαίο ότι 4 από τα κεντρικά στελέχη της ΧΑ (μεταξύ των οποίων και βουλευτές της) προέρχονται από μουσικά συγκροτήματα της νεοναζιστικής White Power μουσικής σκηνής που ανέπτυξε και προώθησε η ΧΑ, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, μέσα από τη σύνδεση της κομματικής της νεολαίας (Μέτωπο Νεολαίας) με το διεθνές νεοναζιστικό δίκτυο

White Power μουσικής Blood and Honour, ενώ, τουλάχιστον, άλλα τρία στελέχη και βουλευτές προέρχονται από το χώρο των φανατικών οπαδών των γηπέδων.

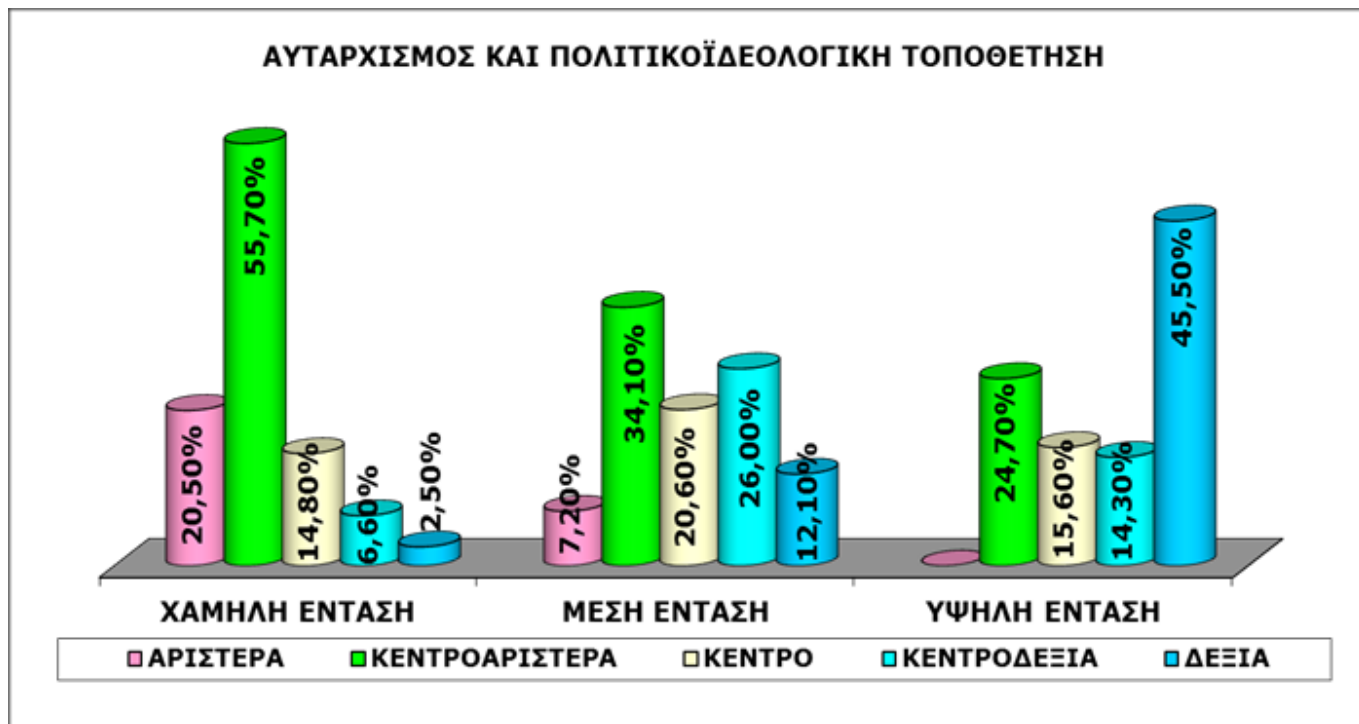
Επιπλέον, η διάχυση των κεντρικών ιδεολογικο-πολιτικών χαρακτηριστικών της άκρας δεξιάς και του φασισμού σε ευρύτερα νεολαιίστικα ακροατήρια, που υπερβαίνουν την κατεγεγραμμένη εκλογική απήχηση της ΧΑ και διαπερνούν όλες τις ιδεολογικο-πολιτικές τοποθετήσεις αποτυπώνεται με ενάργεια στο ερευνητικό μας υλικό. Τα επόμενα δύο γραφήματα (8 και 9) παρουσιάζουν τη σχετική συνεισφορά των διαφορετικών πολιτικοϊδεολογικών τοποθετήσεων της κλίμακας «Αριστερά-Δεξιά» στη σύνθεση των διαφορετικών επιπέδων έντασης των μεταβλητών «εθνικισμός» και «αυταρχισμός».

Έτσι, στην περίπτωση του εθνικισμού παρατηρούμε ότι η χαμηλή ένταση αποτελείται κατά κύριο λόγο από όσους αυτοτοποθετούνται στην κεντροαριστερά και την Αριστερά και σε μικρότερο βαθμό από τους κεντρώους, ενώ λείπουν τελείως οι κεντροδεξιοί και οι Δεξιοί, η μέση ένταση αποτελείται κυρίως από τις συνιστώσες του κέντρου (με κυρίαρχη την κεντροαριστερά) και δευτερευόντως την Αριστερά, και με τη Δεξιά να είναι υπολειμματική, ενώ, τέλος, η υψηλή ένταση αποτελείται κυρίως από τη Δεξιά και τις συνιστώσες του κέντρου, ενώ η Αριστερά είναι υπολειμματική.

Γράφημα 8: Σύνοπτη μεταβλητή «εθνικισμός» και πολιτικοϊδεολογική τοποθέτηση

Αντίστοιχα, στην περίπτωση του αυταρχισμού, η χαμηλή ένταση αποτελείται κυρίως από όσους αυτοτοποθετούνται στην κεντροαριστερά και την Αριστερά και δευτερευόντως από τους κεντρώους και τους κεντροδεξιούς, ενώ η Δεξιά είναι υπολειμματική, η μέση ένταση αποτελείται κυρίως από τις συνιστώσες του κέντρου και δευτερευόντως από τη Δεξιά και την Αριστερά, ενώ στην υψηλή ένταση κυριαρχεί η Δεξιά και ακολουθούν οι συνιστώσες του κέντρου, ενώ απουσιάζει η Αριστερά.

Γράφημα 9: Σύνθετη μεταβλητή «αυταρχισμός» και πολιτικοϊδεολογική τοποθέτηση

Στο βαθμό που τα κύρια ειδοποιά χαρακτηριστικά της ακροδεξιάς ψήφου (υπερεθνικισμός και υψηλής έντασης κοινωνικο-πολιτικός αυταρχισμός) εμφανίζονται διάχυτα (αν και σε διαφορετική έκταση, ανάλογα με την πολιτικο-ιδεολογική αυτοτοποθέτηση) σε ευρύτερα τμήματα της ελληνικής νεολαίας, αναδύονται σοβαρές επιφυλάξεις αναφορικά με την εξηγητική-ερμηνευτική επάρκεια της «θεωρίας των δύο άκρων». **Μ' άλλα λόγια, αν τα ακροδεξιά ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά εμφανίζονται διάχυτα τόσο στη Δεξιά όσο και στο κέντρο, η ίδια η διάκριση κέντρου και άκρων τίθεται υπό αμφισβήτηση.** Ακόμη περισσότερο, αν το λεγόμενο κέντρο παρουσιάζει τέτοιας έκτασης ακροδεξιά ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά, τότε φαίνεται να επαληθεύεται και εμπειρικά η ισχυρή παρουσία ενός «ακραίου κέντρου», τα ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά του οποίου συνδέονται και επικοινωνούν στενά με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά της άκρας Δεξιάς.

Τέλος, τα παραπάνω δύο γραφήματα παρουσιάζουν μια ευρύτερα ανησυχητική εικόνα, αφού υποδεικνύουν το λεγόμενο «κέντρο» και τις συνιστώσες του ως μια επιπλέον δεξαμενή τροφοδότησης των

ακροδεξιών αντιλήψεων και πολιτικών επιλογών, πέρα από την κύρια δεξαμενή που αποτελεί η Δεξιά, ενώ η διάχυση του μέσης έντασης εθνικισμού και αυταρχισμού στις συνιστώσες του κέντρου ενισχύει περαιτέρω την ανησυχία για την πιθανή λειτουργία του «κέντρου» ως διαύλου τροφοδότησης της Δεξιάς ριζοσπαστικοποίησης.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε η επιστημονική θεμελίωση της «θεωρίας των δύο άκρων» καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική, ενώ ενισχύεται η θέση που της αποδίδει κυρίως ιδεολογικό, παρά επιστημονικό, περιεχόμενο και χαρακτήρα. Από την άλλη πλευρά, η αμφισβήτηση της «θεωρίας των δύο άκρων» και η εμπειρική τεκμηρίωση του «**ακραίου κέντρου**» φαίνεται ότι μπορούν να εξηγήσουν καλύτερα την παρατηρούμενη ιδεολογικο-πολιτική εγγύτητα τμημάτων των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ με αυτούς της ΧΑ (και δευτερευόντως των ΑΝΕΛ). Ταυτόχρονα, ενισχύει, ακόμη περισσότερο, τη θέση ότι η εξήγηση και η ερμηνεία της λαϊκής υποστήριξης στο φασισμό στα χρόνια της κρίσης πρέπει να στραφεί στη διερεύνηση των διαδικασιών, μέσα από τις οποίες τα ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά της άκρας Δεξιάς διαχύθηκαν σε ευρύτερα ακροατήρια μέσα σε μια ιστορική περίοδο που υπερβαίνει κατά πολύ την κρίση.

Αντί επιλόγου

Το πρόβλημα της λαϊκής υποστήριξης στο φασισμό στις συνθήκες της κρίσης είναι πιο πολύπλοκο και αφορά σε βαθύτερες κοινωνικο-πολιτικές εξελίξεις απ' ό,τι η θεωρία «κρίση-οργή-ακροδεξιός εξτρεμισμός» και η «θεωρία των δύο άκρων» αφήνουν να εννοηθεί. Η ιδεολογικο-πολιτική σύμπτωση, ακόμη και ταύτιση, κόμματος και ψηφοφόρων, που διαγνώσαμε στην έρευνά μας, δεν αφήνει περιθώρια θεωρητικού και πολιτικού εφησυχασμού. Ο ελληνικός φασισμός δεν αποτελεί άμεση και συγκυριακή επίπτωση της κρίσης. Ούτε οφείλεται, κυρίως, σ' αυτήν. Αν και γεννήθηκε κατά τη διάρκειά της, εντούτοις, η κυοφορία του αποτελεί μια μακροχρόνια διαδικασία που υπερβαίνει κατά πολύ τα στενά χρονικά πλαίσια της ίδιας της

κρίσης.

Μια συστηματική και ενδεδειγμένη διερεύνηση της διάχυσης, στην ελληνική νεολαία και κοινωνία, του ιδιαίτερου ιδεολογικο-πολιτικού μείγματος που χαρακτηρίζει την άκρα Δεξιά (υπερεθνικισμός και υψηλής έντασης κοινωνικο-πολιτικός αυταρχισμός, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο μιας ογκούμενης διπλής κρίσης -αντιπροσώπευσης και νομιμοποίησης- του πολιτικού συστήματος και προσωπικού) θα αναδείκνυε τις βαθύτερες κοινωνικο-πολιτικές διεργασίες που αποκρυσταλλώθηκαν στην εκλογική ενίσχυση του φασισμού στις συνθήκες της κρίσης. Μια τέτοια προσέγγιση θα εστίαζε στην ανάλυση της μακροχρόνιας στρατηγικής που υιοθέτησαν τα κυρίαρχα κόμματα του πολιτικού συστήματος στην προσπάθειά τους να απορροφήσουν τους κραδασμούς και τις πιέσεις που προκαλούσαν οι αλληπάλληλες, από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980, κρίσεις νομιμοποίησης και αντιπροσώπευσης που αντιμετώπισε το δικομματικό πολιτικό σύστημα. Η ανάλυση αυτής της στρατηγικής θα αναδείκνυε τη διπλή, αλληλοτροφοδοτούμενη, διαδικασία διάχυσης των ακροδεξιών ιδεολογικο-πολιτικών χαρακτηριστικών στην κοινωνία και σταδιακής ενσωμάτωσης, όλο και κεντρικότερων, στοιχείων του ακροδεξιού ιδεολογικού οπλοστασίου και πολιτικού προγράμματος στον πολιτικό λόγο και πράξη των κεντρικών-φιλελεύθερων κυβερνητικών κομμάτων.

Μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να εξηγήσει και να ερμηνεύσει ορθότερα και ακριβέστερα τις μακρές κοινωνικο-πολιτικές διεργασίες που προετοίμασαν και προλείαναν το έδαφος, αφενός, για την είσοδο στην ελληνική βουλή ενός ακροδεξιού κόμματος (ΛΑΟΣ), πέντε ολόκληρα χρόνια πριν το εντυπωσιακό εκλογικό άλμα της ΧΑ και, αφετέρου, για την άλωση του πολιτικού συστήματος από τον φασισμό κατά την περίοδο της κρίσης. Θα επέτρεπε, ακόμη, την ανάδειξη και τεκμηρίωση των σύμπλοκων εκείνων κοινωνικών-πολιτικών-ιδεολογικών διεργασιών που, στο πλαίσιο της κρίσης, κατέστησαν εφικτή και λειτουργική την πολιτική συνεργασία των λεγόμενων κεντρικών-φιλελεύθερων κομμάτων με πολιτικά μορφώματα και στελέχη της άκρας Δεξιάς

κατά την επιβολή των πολιτικών της λιτότητας.

Τέλος, θα μπορούσε να τεκμηριώσει, κοινωνιολογικά και πολιτικά, την ιδεολογικο-πολιτική συγγένεια και σύνδεση ενός τμήματος του κεντρώου-φιλελεύθερου πολιτικού προσωπικού και των κεντρώων-φιλελεύθερων διαμορφωτών της κοινής γνώμης με τους ψηφοφόρους και τις ιδεολογικο-πολιτικές συντεταγμένες της ΧΑ. Ιδεολογικο-πολιτική συγγένεια και σύνδεση που επέτρεψε σε προβεβλημένα στελέχη της κεντροαριστεράς να διαβεβαιώνουν ότι η ΧΑ είναι το «*πρώτο κίνημα που γεννιέται αυθεντικά μετά την Μεταπολίτευση*» και να αναρωτιούνται δημόσια: «*Πάνω σε μεγάλα προβλήματα, όπως το μεταναστευτικό, το παρεμπόριο και η έλλειψη ασφάλειας και αστυνόμευσης κάνει ακτιβισμό η ελληνική Χεζμπολάχ και παράγει εμπιστοσύνη και απολαμβάνει ποσοστά. Αυτό γιατί να το καταγγείλει κανείς;*».[12] Ιδεολογικοπολιτική συγγένεια και σύνδεση που επέτρεψε στην ηγεσία της κεντροδεξιάς να συνηχήσει με τη ρατσιστική ρητορική της ΧΑ, κηρύττοντας τον πόλεμο στους μετανάστες, τους οποίους χαρακτήριζε «*τύραννους της κοινωνίας*», καλώντας σε «*ανακατάληψη των πόλεων*» και εγκλεισμό των μεταναστών σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, τα οποία είχε, ήδη λίγο καιρό πριν, δημιουργήσει άλλο, προβεβλημένο, στέλεχος της κεντροαριστεράς. Ιδεολογική και πολιτική συγγένεια και σύνδεση, τέλος, που, μέσα στην κρίση και ενόψει της όξυνσης των λαϊκών αντιδράσεων απέναντι στις πολιτικές της λιτότητας, επέτρεψε σε κεντρώους-φιλελεύθερους δημοσιολόγους και δημοσιογράφους να ευχαριστούν τη Χρυσή Αυγή για τη συνεισφορά της στη δημοκρατία[13] και να ελπίζουν σε κάποια «*σοβαρότερη*» εκδοχή της για να συγκυβερνήσει με τα μνημονιακά κόμματα.[14]

Σ' ένα τέτοιο ερευνητικό πλαίσιο, η ίδια η κρίση, θα εμφανιζόταν περισσότερο σαν ένας ενισχυτής και επιταχυντής κοινωνικο-πολιτικών διεργασιών που τη διαπερνούν, αλλά δεν εξαντλούνται σ' αυτήν. Αντίθετα, τη διασχίζουν, συνδέοντάς την με τη μακρά περίοδο, τριών τουλάχιστον δεκαετιών, που προηγήθηκε αυτής. Μια τέτοια προσέγγιση, τέλος, θα καθιστούσε σαφή τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν τυχοδιωκτικές και

επιφανειακές θεωρήσεις, οι οποίες αρνούνται να αντικρύσουν κατά πρόσωπο τη δυσάρεστη και δύσκολη κοινωνικο-πολιτική πραγματικότητα και επιχειρούν, ίσως για λόγους μικροπολιτικής, να την εξωραΐσουν μέσα από ευφημισμούς και ατεκμηρίωτες γενικολογίες περί δημοκρατίας και ανθρωπισμού.

Σημειώσεις:

[1] Μπαλαούρας: «Χρυσή Αυγή ψηφίζει απλός κόσμος, δεν είναι φασίστες»,

14/12/20106, <https://www.iefimerida.gr/news/307313/mpalaouyras-hrysi-aygi-psifizei-aplos-kosmos-den-einai-fasistes#ixzz4Vk3ULKf0>

[2] «Declaration of the European Parliament on the proclamation of 23 August as European Day of Remembrance for Victims of Stalinism and Nazism»,

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0439+0+DOC+XML+V0//EN>

[3] Το τετραετές, διεθνές, ερευνητικό πρόγραμμα MYPLACE (Memory, Youth, Political Legacy And Civic Engagement) διερεύνησε, μέσα από μια πολυμεθοδολογική εμπειρική κοινωνιολογική έρευνα, τα χαρακτηριστικά και τη σημασία της κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής και δράσης των νέων σε 14 ευρωπαϊκές χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα, Γεωργία, Φινλανδία, Δανία, Ρωσία, Εσθονία, Σλοβακία, Κροατία, Λετονία, Ουγγαρία) <https://www.fp7-myplace.eu/index.php> Η συλλογή του υλικού έγινε το 2013, κυρίως σε δύο περιοχές της Αττικής (Νέα Φιλαδέλφεια και Αργυρούπολη) μέσα από ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους που περιελάμβαναν: 1200 ερωτηματολόγια, 60 σε βάθος συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης, διαγενεακές συνεντεύξεις και τρεις εθνογραφικές μελέτες για το κίνημα των αγανακτισμένων, την ιδεολογικοπολιτική συγκρότηση της Χρυσής Αυγής και τη σχέση της με τη νεολαία, καθώς και τον κοινωνικό ακτιβισμό μιας ομάδας θρησκευόμενων νέων στην περίοδο της κρίσης. Επιστημονική υπεύθυνη της έρευνας ήταν η Αλεξάνδρα Κορωναίου, καθηγήτρια κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και βασικοί

ερευνητές οι κοινωνικοί επιστήμονες Ευάγγελος Λαγός, Αλέξανδρος Σακελλαρίου, Ειρήνη Χιωτάκη-Πούλου, Στέλιος Κυμιωνής και Αρης Δεληβέρης. Τα συμπεράσματα της συνολικής έρευνας πρόκειται να δημοσιευθούν σε συλλογικό τόμο.

[4] Koronaiou, A., Lagos, E., Sakellariou, A., Kymionis, S. and Chiotaki-Poulou, I. (2015), *Golden Dawn, austerity and young people: the rise of fascist extremism among young people in contemporary Greek society*, in *Sociological Review Monograph Series: Radical Futures? Youth, Politics and Activism in Contemporary Europe* by Hilary Pilkington and Gary Pollock, vol 63, 231–249, και Koronaiou, A., Lagos, E., & Sakellariou, A. (2015). *Singing for Race and Nation in* Simpson, P., A., and Druxes, H. (2015). *Digital Media Strategies of the Far Right in Europe and the United States*. Lexington Books, 193-214.

[5] Ενδεικτικά: Griffin, R. (1991) *The Nature of Fascism*. London: Pinter; Feldman, M. (ed.), (2003) *A Fascist Century: Essays by Roger Griffin*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave Macmillan; Paxton, R.O. (2004). *The Anatomy of Fascism*, New York: Knopf; Hamerquist, D., Sakai, J., Chicago Anti-Racist Action, and Salotte, M., (2002). *Confronting Fascism: Discussion Documents for a Militant Movement*, Chicago: ARA.

[6] Ενδεικτικά: «Η Ιδεολογία της Χρυσής Αυγής», «Εθνικιστική Επανάσταση».

[7] Ο.π.

[8] Για την φασιστική προβληματική του «κράτους-κήπου» βλ. π.χ. Griffin, R. (2007) *Modernism and Fascism: The Sense of a Beginning under Mussolini and Hitler*, Basingstoke and New York: Palgrave

[9] «Πολιτικές θέσεις: Για τη Χρυσή Αυγή του Ελληνισμού».

[10] Ο.π. «Η Ιδεολογία της Χρυσής Αυγής» και «Εθνικιστική Επανάσταση».

[11] Ενδεικτικά: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και ΙνστιτούτοVPRC, (2000), *Οι νέοι του καιρού μας 1997-1999*, Παπαζήσης, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, (2005), *Η νέα γενιά στην Ελλάδα σήμερα, Τελική Έκθεση του έργου 'YOUTH'*,

Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα, https://www2.media.uoa.gr/psylab/imageup/I_nea_gennia_FinalReport.pdf. IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), (2001), *Citizenship and Education in Twenty-eight Countries. Civic Knowledge and Engagement at Age Fourteen*, <http://www.iea.nl/cived.html>. Kerr, D., Sturman, L., Schulz, W. and Burge, B., (2010), *ICCS 2009. European Report: Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower-secondary students in 24 European countries*, IEA, http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_European_Report.pdf, Στρατουδάκη, Χ. (2005), «Έθνος και δημοκρατία: Όψεις της εθνικής ταυτότητας των εφήβων», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 116: 23-50. Κουλαϊδής, Β., Δημόπουλος, Κ. (2006), *Ελληνική νεολαία: Όψεις Κατακερματισμού*, Αθήνα: Μεταίχμιο. Φραγκουδάκη, Α., Δραγώνα, Θ. (επιμ.), (1997), *Τι είν' η πατρίδα μας; Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα. Δεμερτζής, Ν. και Αρμενάκης, Α. (2001), *Φοιτητική νεολαία, κρίση της πολιτικής και πολιτική επικοινωνία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, *Εθνική Έκθεση για τη νεολαία (National Report)*, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Δεκέμβριος 2012, <https://www.neagenia.gr/appdata/documents/book-gr.pdf>. Η ίδια εικόνα εμφανίζεται και στα στοιχεία που δημοσιεύουν κατά καιρούς το Ευρωβάρόμετρο και η European Social Survey.

[12] «Ανδρέας Λοβέρδος: Η Χρυσή Αυγή είναι αυθεντικό κίνημα», 14/2/2013: <https://www.tovima.gr/politics/article/?aid=498223>

[13] Κασιμάτης, Σ., Η ευκαιρία της Χρυσής Αυγής για τη δημοκρατία, 16/9/2012, <https://www.kathimerini.gr/731901/opinion/epikairothta/arxeiomonimes-sthles/h-eykairia-ths-xryshs-ayghs-gia-th-dhmokratia>

[14] «Μπ. Παπαδημητρίου: Γιατί όχι μια σοβαρή ΧΑ στην κυβέρνηση;», 12/9/2013, <https://tvxs.gr/news/ellada/akrodeksies-protaseis-gia-syntiritiki-symmaxia-apo-ton-mpampi-papadimitrioy>

ΚΥΠΡΟΣ: Σκόνη τα Δόντια μέσα στα Σύκα

Νίκος Ιωάννου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: Επιλύοντας το Κυπριακό...

Δεκατρία χρόνια μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν για την επανένωση της Κύπρου, γινόμαστε θεατές ενός κύκλου διαπραγματεύσεων για τον ίδιο σκοπό. Για άλλη μια φορά οι εθνικιστικές εμμονές, κυρίως από πλευράς της ελληνικής κυβέρνησης αλλά και της τουρκικής, στέκονται εμπόδιο στην προοπτική της επανένωσης.

Για περισσότερα από εξήντα χρόνια η Κυπριακή κοινωνία ζει πάνω σε μια διακοπτόμενη γραμμή στα κενά της οποίας διαρκώς τραυματίζεται. Αυτή η βασανιστική διάρκεια δημιουργεί μια ψυχολογία απογοήτευσης και αμηχανίας στους ανθρώπους. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο δημόσιος χώρος καταλαμβάνεται σχεδόν ολοκληρωτικά από το πολιτικό σύστημα, από τη θρησκευτική ιεραρχία και από την κεφαλαιουχική δραστηριότητα. Στο μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νησιού, στη Λευκωσία, δεν υπάρχουν πλατείες όπως δεν υπάρχουν στη πραγματικότητα και Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Οι μπάρες του διαχωρισμού δεν χωρίζουν δύο έθνη αλλά δύο τεχνητούς κόσμους. Ένας περίπατος και στα δύο μέρη της οδού Λήδρας στη Λευκωσία αρκεί για να το διαπιστώσουμε. Οι μπάρες χωρίζουν δύο διαφορετικές οικονομικές πραγματικότητες που η πιο φτωχή αγωνιά να φτάσει την πιο πλούσια ενώ ο εθνικός διαχωρισμός φαίνεται μόνο σε σύμβολα των δύο επικυρίαρχων ξένων χωρών. Το εθνικό φαντασιακό στην ελληνοχριστιανική και στην τουρκοϊσλαμική εκδοχή του, έχει να κάνει με μια εθνοκρατική πραγματικότητα ξένη προς τα ιδιαίτερα τοπικά

πολιτισμικά χαρακτηριστικά -η multi παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι ένα καλό παράδειγμα που ενισχύει αυτή τη διαπίστωση. Αυτό το πρόβλημα ίσως έχει τις ρίζες του στην εποχή κατά την οποία επιχειρείται η συγκρότηση ανεξάρτητου Κυπριακού έθνους-κράτους, στην εποχή δηλαδή της εξόδου από το Βρετανικό αποικιακό καθεστώς.

Το γεγονός ότι η συγκρότηση του εν λόγω έθνους-κράτους δεν ολοκληρώθηκε ποτέ δεν σημαίνει πως πρέπει να γυρίσουμε στο παρελθόν για να πετύχουμε την επανένωση των δύο κοινοτήτων. Ο φεντεραλισμός μπορεί να διατρέξει όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας έξω από τις εθνοκρατικές αντιλήψεις.

Το 2004, λίγο μετά το δημοψήφισμα στην Κύπρο για την επανένωση βάσει του σχεδίου Ανάν, δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό contAct, τεύχος 7 τρία κείμενα συντακτών του υπό τον γενικό τίτλο "ΚΥΠΡΟΣ: σκόνη τα δόντια μέσα στα σύκα".

Εν όψει της σημαντικής εκδήλωσης που διοργανώνεται στο Nosotros στις 27/1/2017 από την Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας και τη Συσπείρωση Ατάκτων της Λευκωσίας, θα αναδημοσιεύσουμε σταδιακά τα τρία αυτά κείμενα στη ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ αρχίζοντας από σήμερα. Προσδοκούμε στο άνοιγμα ενός διαλόγου που θα σπάσει το κέλυφος του εθνοκεντρισμού στην κατεύθυνση της επαναδημιουργίας του δημόσιου χώρου στην Κύπρο από τις ίδιες τις τοπικές κοινότητες, από την κυπριακή κοινωνία στο σύνολό της.

Το ακόλουθο κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό contAct, τεύχος 7, καλοκαίρι 2004:

Δυο κοινότητες Ένα νησί – Δυο μητέρες πατρίδες Ένας μύθος

Οι δύο κοινότητες στην Κύπρο έχουν σχέσεις ανταγωνιστικές από τότε που υπάρχουν. Δηλαδή από την εποχή της έξαρσης των θρησκειών εννοώντας την εποχή που κυριάρχησαν και απέκτησαν εξουσία. Εκείνη την εποχή γίνεται ο διαχωρισμός σε Χριστιανούς

και Μουσουλμάνους. Αυτός ο διαχωρισμός προωθήθηκε από τις διάφορες δομές της εξουσίας όπως αυτές άλλαζαν μέσα στον χρόνο και χρησιμοποιούσαν το θρησκευτικό ανταγωνισμό για τις ανάγκες της διαχείρισης, προς όφελός τους, της συλλογικής δύναμης της κοινωνίας.

Από την αρχή της Οθωμανικής κυριαρχίας στο νησί η Χριστιανική εκκλησία αποκτά ισχυρά δικαιώματα αναλαμβάνοντας ρόλο διοίκησης. Στις αρχές του 19^{ου} οι επισκέπτες της Κύπρου γνωρίζουν ότι ο πληθυσμός της κυβερνιέται ουσιαστικά από τον Χριστιανικό Αρχιεπίσκοπο και τον κλήρο του (1). Αυτό κάποιες στιγμές δημιουργεί εντάσεις ανάμεσα στις δύο εξουσίες τη Χριστιανική και την Οθωμανική όμως και οι δύο θρησκευτικές κοινότητες έχουν μια κοινή πορεία. Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί αγρότες βρέθηκαν μαζί απέναντι στους εκμεταλλευτές τους ενώ η βία που άσκησαν ήταν ενάντια σε αυτούς και όχι μεταξύ τους. Οι δυο κοινότητες έζησαν πολύ αρμονικά τόσο που άρχισαν να αποκτούν μια κοινή κουλτούρα από το τι έτρωγαν μέχρι το πώς έχτιζαν τους ναούς τους. Μέχρι κοινά προσκυνήματα είχαν, μια συνήθεια που έφτασε ως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα (2).

Η δημιουργία των δύο εθνικών κρατών με ισχυρό θρησκευτικό χαρακτήρα, του ελληνικού και του τουρκικού αλλάζει δραματικά τα πράγματα στην Κύπρο. Ο κρατικός επεκτατισμός αρχικώς της Ελλάδος (μετέπειτα και της Τουρκίας) επιχειρήθηκε με το «όραμα» της απελευθέρωσης των προγονικών εδαφών. Το ελληνικό κράτος αντελήφθηκε εξ' αρχής την Κύπρο σαν χωράφι του. Το ελληνικό κράτος μαζί με τους ελληνοκεντριστές διανοούμενούς του προώθησαν την πολιτιστική ισοπέδωση της Κύπρου. Κατέστρεψαν την κυπριακή κουλτούρα, την κουλτούρα των μικρών κοινοτήτων, μια μοναδική πολιτισμική ποικιλία σ' ένα νησί στην άκρη μια θάλασσας, στις άκρες δυο κόσμων!

Αυτή η πολιτισμική απόβαση του νεοελληνικού κράτους στην Κύπρο συνοδεύτηκε και από μια οικονομική, αρχικώς των Ελλήνων εφοπλιστών. Έτσι, η ανάγκη για ελληνοχριστιανική συνείδηση υπήρξε επιτακτική. Στο διάστημα από το 1930 έως το 1957 το

ελληνικό εθνικιστικό ιδεολόγημα κινητοποίησε μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού.

Το 1950 η Τουρκία αρχίζει να ασχολείται με την Κύπρο και το ζήτημα γίνεται πιο περίπλοκο.

1959: Ιδρύεται ενιαίο κυπριακό κράτος δυο κοινοτήτων.

1963: Συνταγματικό πραξικόπημα του αρχιεπισκόπου Μακάριου που εκλαμβάνεται ως επίθεση της ελληνοχριστιανικής πλευράς κατά των τουρκοκυπρίων. Με τις ευλογίες του Μακάριου δραστηριοποιούνται οι ένοπλες ομάδες του γιατρού Λυσσαρίδη, του Πολύκαρπου Γεωργατζή και του Νίκου Σαμσών. Η δράση τους είναι εθνικιστική και τραμπουκική απέναντι στους μουσουλμάνους. Οι δυο εθνικισμοί συγκρούονται και οι τουρκοκύπριοι πληρώνουν με αίμα.

1967: Σφαγές τουρκοκύπριων στα χωριά Άγιο Θεόδωρο και Κοφινού της Λάρνακας.

Σφαγές από τον Νίκο Σαμσών και την ομάδα του στην Ομορφίτα.

Η χούντα της Αθήνας επιχειρεί πραξικόπημα θέλοντας να ανατρέψει τον Μακάριο και να τον αντικαταστήσει με τον τουρκοφάγο Νίκο Σαμψών.

1974: Οι Τούρκοι εισβάλουν στην Κύπρο και λεηλατούν εκδικούμενοι (3).

Η εκπαίδευση ήταν το όπλο για την άλωση της συνείδησης

Από την εποχή που διοικούσαν οι Άγγλοι η εκπαίδευση στην Κύπρο ήταν άκρως ελληνοκεντρική. Ήταν το μέσο για τη διάρρηξη της τοπικής κουλτούρας και τον εμποτισμό της με την ιδεολογία του ελληνικού έθνους. Ήταν τόσο καθολικό το σύνθημα για Κύπρο ελληνική που, μέσα και από την ενίσχυση που πρόσφερε ο «αντιαποικιοκρατικός» αγώνας κατά των Άγγλων, έκανε ακόμα και την Αριστερά να εθνικολογεί επί μισόν αιώνα κατά του «επεκτατικού» και «στρατοκρατικού» τούρκικου κράτους!

Το κυπριακό ζήτημα ανακατασκεύασε τον ελληνικό εθνικισμό κι έδωσε σανίδα σωτηρίας στην Αριστερά που εθνικοποίησε τον λόγο της, έγινε πατριωτική. Τη δεκαετία του '60, τη δεκαετία του '70, του '80, του '90 και τώρα το 2004, η Αριστερά από τον Ψυρούκη μέχρι το Γλέζο και το Θεοδωράκη και τις μικρές εξωκοινοβουλευτικές ομάδες, ξερνά τον εθνικισμό της στην Ελλαδική και Κυπριακή κοινωνία και επικυρώνει το διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων.

Για αυτό άλλωστε στην Ελλάδα ο Καρατζαφέρης δεν κατάφερε ποτέ να γίνει Λεπέν. Κάτι που το καυχώνται μέχρι και οι ίδιοι οι αριστεροί. Αυτό το συντηρητικό κομμάτι στην ελληνική κοινωνία το εκφράζουν αυτοί. Μετά λοιπόν από τόσα χρόνια εθνικιστικής προπαγάνδας όλων των κυβερνήσεων και των πολιτικών κομμάτων της Δεξιάς και της Αριστεράς και την ελληνοκεντρική εκπαίδευση σε Ελλάδα και Κύπρο ήταν εύκολο για τον Τάσο Παπαδόπουλο μέλος πλούσιας οικογένειας και φίλο του τουρκοφάγου Γεωρκάτζη να πείσει το λαό του για το “όχι”, γνωρίζοντας την υποστήριξη που θα είχε και στις δύο χώρες.

Το δόντια της πολυπολιτισμικής παγκοσμιοποίησης θρυμματίζονται στην εθνικιστική τροφή που τόσα χρόνια ταΐζουν τις κοινωνίες.

Το ΟΧΙ των Ελληνοκυπρίων είναι ΟΧΙ φοβικό, εθνικιστικό, ρατσιστικό, δεν είναι ΟΧΙ αντιιμπεριαλιστικό. Είναι ένα ΟΧΙ αυτοπαγίδευσης. Οι Ελληνοκύπριοι έχουν αναπτύξει ένα θρησκευτικο-οικονομικό εθνικισμό, μια κουλτούρα σνομπ, μια διάθεση περιφρόνησης απέναντι στο μουσουλμανικό κομμάτι του πληθυσμού. Είναι θύματα της ελληνοκεντρικής τους παιδείας, του εθνικιστικού παραληρήματος πολλών δεκαετιών. Αν έχουν κάποιον εχθρό οι Κύπριοι αυτός είναι το εθνικό φαντασιακό της Ελλάδας από τη μια και λιγότερο της Τουρκίας από την άλλη όπως έδειξε το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος. Αν οι Κύπριοι δεν ξεπεράσουν ποτέ τις μητέρες πατρίδες και το ιδανικό του έθνους δεν θα μπορέσουν να ζήσουν σαν μια κοινότητα. Πρέπει να ξεπεράσουν αυτό που τους χώρισε. Είναι μάταιο να περιμένουν από τη διεθνή κοινότητα (ΟΗΕ κλπ) να τους φτιάξει ένα σχέδιο που να εξυπηρετεί τα κοντόφθαλμα εθνικο-οικονομικά τους συμφέροντα.

Ας ξεπεράσουν τον ρατσισμό και τον εθνικισμό του πραγματοποιώντας την απελευθέρωση της διακίνησης αρχικώς, μόνοι τους σπάζοντας κάθε κρατικό φραγμό όπως ο “Αναρχικός Πυρήνας Κύπρου” προτείνει (4). Η συνεύρεση μελών των δυο κοινοτήτων και η συζήτηση για κοινά προβλήματα χωρίς την διαμεσολάβηση τοπικών ή διεθνών μεσολαβητών σε κοινές ανοιχτές συνελεύσεις χωρίς αυτούς που πάντοτε λειτούργησαν εις βάρος της κοινωνίας όλων των Κυπρίων.

Στην Κύπρο των δυο πολιτικών εξουσιών, των δυο θρησκευτικών λόμπι, των δυο εθνικών ιδεολογιών όταν οι αυτόνομες δυναμικές των δυο πλευρών συνεργάζονται απομυθοποιείται το έθνος- κράτος πιο εύκολα.

Αν το «ΟΧΙ» των Ελληνοκυπρίων ήταν προϊόν ενός θρησκευτικο-οικονομικού ρατσισμού το «ΝΑΙ» των Τουρκοκυπρίων ήταν προϊόν του καπιταλιστικού ονείρου που βλέπουν την εικόνα του δίπλα τους. Η υπεράσπιση των φτωχών Τουρκοκυπρίων και εποίκων από την λαίλαπα του κερδοσκοπικού και υπερκαταναλωτικού καπιταλισμού είναι υπόθεση όλων των Κυπρίων διαφορετικά κάθε προοπτική για το νησί με σχέδιο ή χωρίς είναι προοπτική που εκκολάπτει το διαχωρισμό. Η υπεράσπιση της παραμονής όλων των εποίκων στο νησί είναι το ελάχιστο δείγμα αλληλεγγύης που μπορεί να υπάρξει.

Για την ιστορία...

Από μικρά παιδιά θυμόμαστε να μας μαθαίνουν στο σχολείο για τους βάρβαρους Τούρκους που έσφαξαν τα αδέρφια μας του Κύπριους Χριστιανούς.

Μεγαλώσαμε με το «τέρας Τουρκία». Με το μύθο των «χαμένων πατρίδων». Περάσαμε από τα κόμματα της Αριστεράς σαν έφηβοι και το ίδιο τροπάρι ακούγαμε με τη διαφορά ότι εκεί έφταιγε η κακή Δεξιά και τα ξένα συμφέροντα. Αναρχικοί πλέον στις αρχές της δεκαετίας του '80 διαβάσαμε τα πρώτα κείμενα Κυπρίων συντρόφων αντικρίζοντας μια άλλη αλήθεια, μια άλλη ιστορία.

Σήμερα ανασύρουμε από την μνήμη μας ό,τι μάθαμε, επιστρατεύουμε ό,τι μαθαίνουμε στη διαρκή μας αναζήτηση, για να αντιμετωπίσουμε τα εθνικιστικά «όχι» στο σχέδιο Ανάν, το σχέδιο Ανάν και τα «ναι» του καπιταλιστικού ονείρου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Κείμενο Κυπρίου Αναρχικού από «Φύλλα πορείας», τεύχος 4, έτος 1984.
2. «Είναι γνωστή η τάση των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων της εποχής να κάνουν κοινά προσκυνήματα στους ιστορικούς ναούς ο ένας του άλλου. Η παρεμβολή αυτής της χριστιανομαθεθικής

κοινότητας (που φυσικά για τους ελληνοχριστιανούς ιστορικούς ήταν απλώς χριστιανοί που υποχρεώθηκαν να αλλάξουν θρήσκευμα επιφανειακά) είναι χαρακτηριστικό της τάσης για συμβίωση και πολιτιστική αλληλεπίδραση στα πλαίσια της αυτονομίας κάθε κοινότητας». (...) «Μουσουλμάνοι και Ορθόδοξοι έτρωγαν τα ίδια φαγητά, τα ίδια ρούχα, έχτιζαν σπίτια και εκκλησίες και τζαμιά σε στενά συσχετισμένη αρχιτεκτονική. Η αποδοχή από το Ισλάμ της πολυγαμίας και η απαγόρευση στην κατανάλωση οينوπνευματωδών έκαναν πολύ λίγα να χωρίσουν τις δύο κοινότητες. Παρά το ότι οι δύο κοινότητες ήταν χωριστές στη θρησκευτική λατρεία, στα κανάλια πολιτικής αντιπροσώπευσης και στον οικογενειακό νόμο, η διαίρεση (και οι αντιφάσεις) ανάμεσα στις αστικές ελίτ και στους αγρότες ήταν κοινωνικά πιο σημαντική και η πηγή βίαιων εξεγέρσεων. Μουσουλμάνοι και Ορθόδοξοι αγρότες εξεγέρθηκαν μαζί σε διάφορες περιπτώσεις. Οι επίσκοποι και οι κυβερνήτες συνεργάστηκαν στη διοίκηση του νησιού παρά τις εσωτερικές τους συγκρούσεις για την εξουσία.» «Φύλλα Πορείας», τεύχος 4, έτος 1984, αναδημοσιευμένα αποσπάσματα στο περιοδικό **amanita muscaria**, τεύχος 13, καλοκαίρι 2002.

3. Άρθρο του Δούδου Γιώργου συγγραφέα- δικηγόρου στην ιστοσελίδα της αντιεθνικιστικής κίνησης. (sitemaker.gr/antiethnikistik)

4. Αναρχικός Πυρήνας Κύπρου (www.geocities.com/anarxikos-pirinas-kyprou)

Τέρμα τα αστεία: Ο Τραμπ γίνεται πρόεδρος | Συνέντευξη

με τον Stimulator από τη subMedia.tv

Συνέντευξη – Μετάφραση: John Malamatinas και Hamid Mohseni

Μία φρέσκια συνέντευξη με αφορμή την αναμενόμενη ορκωμοσία του Τραμπ στις 20 Ιανουαρίου. Τις επόμενες ώρες με το σύνθημα “*Distrupt #J20*” άνθρωποι στην Ουάσινγκτον και σε άλλες περιοχές των Η.Π.Α. θα διαδηλώσουν, προσπαθώντας να ακυρώσουν την τελετή. Το παρόν κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στον γερμανικό ιστότοπο *Lower Class Magazine*. Από κοινού και ταυτόχρονα με το *Beyond Europe* δημοσιεύουμε σήμερα την αγγλική και ελληνική εκδοχή του. **Τέρμα τα αστεία: Ο Τραμπ γίνεται πρόεδρος. Τι κάνουμε;**

Παρατηρήσεις των μεταφραστών:

Η subMedia.tv είναι όμιλος παραγωγής ταινιών στη βόρεια Αμερική. Προάγει αναρχικές και αντικαπιταλιστικές ιδέες και υποστηρίζει κοινωνικούς αγώνες μέσω της διάδοσης ριζοσπαστικών ταινιών και βίντεο. Ιδρύθηκε το 1994 στον Καναδά και έχει παράγει εκατοντάδες βίντεο για πολλά θέματα, από διαμαρτυρίες εναντίον της παγκοσμιοποίησης μέχρι διαδηλώσεις εναντίον της συνάντησης κορυφής του G20 στο Τορόντο και ταινίες για τους Μαύρους Πάνθηρες ή ακόμη και απλά ταινίες για κλοπές σε μαγαζιά. Αυτές οι ταινίες έχουν προβληθεί σε όλο τον κόσμο σε κοινωνικά κέντρα και αίθουσες προβολής και τις έχουν επίσης δει εκατομμύρια στο διαδίκτυο. Στην Ευρώπη επίσης, αναρχικοί και συμπαθούντες έχουν παρακολουθήσει τις πολύ διασκεδαστικές ιστορίες νέων που έχουν παρουσιαστεί για δέκα χρόνια από τον μυθικό “Stimulator”. Στο τελευταίο επεισόδιο του 2016 ο Stimulator ανακοίνωσε την παραίτησή του – για να αφήσει χώρο για νέα σχέδια. Τον Φεβρουάριο θα εμφανιστεί η νέα ιστοσελίδα sub.media που θα εστιάζει σε εκπαιδευτικές παραγωγές.

Η subMedia.tv κάνει επίσης ρεπορτάζ για διαμαρτυρίες στον

υπόλοιπο κόσμο, όπως τις ταραχές στην Πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα ή τις διαδηλώσεις στην έναρξη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην Φραγκφούρτη στις 18 Μαρτίου 2015. Η παρούσα ιστοσελίδα www.submedia.tv παρουσιάζει όλα τα βίντεο από το 2003.

Για πολλά χρόνια η **συλλογικότητα** έχει παρακολουθήσει τα γεγονότα στις ΗΠΑ και έχει υποστηρίξει διάφορες κινητοποιήσεις με τα βίντεό της. Αυτές περιλαμβάνουν το κίνημα Occupy, Black lives matter, και πολυάριθμες δράσεις εναντίον του Τραμπ. Επί του παρόντος, έχουν κάνει πρόσκληση για τις διαμαρτυρίες εναντίον της εγκατάστασης του Τραμπ στην Washington D.C. στις 20 Ιανουαρίου (#J20 – <https://www.disruptj20.org>). Οι **μεταφραστές** ήρθαν σε επαφή μαζί τους διότι θεωρούνται ιδιαιτέρως αρμόδιοι επί των θεμάτων για τις ΗΠΑ και επίσης επειδή είχαν την περιέργεια να δουν πώς το αναρχικό πνεύμα τείνει να εναντιώνεται στα σοκ του Τραμπισμού. Σαν συμπλήρωμα της συνέντευξης αξίζει να δει κανείς το βίντεο της subMedia.tv για τον Τραμπ (<https://vimeo.com/191715995>).

[vimeo id="191715995"]

Ένας τρελός και απολυταρχικός δεξιός υπερ-επιχειρηματίας θα είναι ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ. Τι στο διάολο συμβαίνει στην χώρα σας;

Ναι, τα έχουμε σκατώσει. Θα έλεγα ότι είναι η αποκορύφωση ενός αριθμού παραγόντων και δυναμικής που έχουν συσσωρευτεί εδώ και αρκετό καιρό. Οι μακροχρόνιες συνέπειες των νεοφιλελεύθερων συμφωνιών απελευθερωμένου εμπορίου και πολιτικών λιτότητας, η αυξανόμενη λαϊκή απογοήτευση με τις πολιτικές ελίτ, η κυριαρχία του συντηρητικού FOX News στις εταιρείες μέσω μαζικής ενημέρωσης και η αχαλίνωτη λατρεία διασημοτήτων – όλα αυτά είχαν πολύ μεγάλη επιρροή πάνω στους λευκούς αγροτικών περιφερειών... και αυτό είναι το αποτέλεσμα.

Πώς την έπαθαν έτσι οι Δημοκρατικοί; Θα μπορούσαν να έχουν τον Σάντερς αλλά τελικά προτίμησαν τη Χίλαρυ. Δηλαδή μεταξύ μας,

τη Χίλαρυ – τη μεγαλύτερη υποκρίτρια πολιτικό στις ΗΠΑ...!

Λοιπόν... όπως το έλεγα συνέχεια, δεν υπήρχε καμία περίπτωση να επιτρέψει η Εθνική Δημοκρατική Επιτροπή (ΕΔΕ) στον Μπέρνι Σάντερς να είναι ο υποψήφιος τους, ακόμα και όταν μερικές δημοσκοπήσεις είχαν δείξει ότι θα ήταν καλύτερος αντίπαλος εναντίον του Τραμπ. Τα ισχυρά συμφέροντα που κυβερνούν στην πραγματικότητα τις Ηνωμένες Πολιτείες και χρηματοδοτούν και τα δυο πολιτικά κόμματα δεν θα επέτρεπαν σε ένα πανθομολογούμενο σοσιαλιστή να εκλεγεί πρόεδρος. Αυτό δεν πρόκειται να συμβεί ποτέ. Στον αιώνα τον άπαντα. Από την δική μου την σκοπιά, ο ρόλος του Μπέρνι σ' αυτές τις εκλογές ήταν να προσελκύσει την προσοχή των νέων ψηφοφόρων, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι εντελώς απογοητευμένοι από τις εκλογικές διαδικασίες. Η ιδέα ήταν να φέρει αυτούς τους νέους στους κόλπους του Δημοκρατικού Κόμματος, και μετά να πάει στην άκρη έτσι ώστε η ενέργειά τους και οι ψήφοι τους να διοχετευτούν στη Χίλαρυ. Και αυτός το δέχτηκε αυτό με το να μη χρησιμοποιήσει τη βάση της υποστήριξής του για να εξασκήσει σημαντική πίεση στο Δημοκρατικό Κόμμα, και με το να αποκλείσει από την αρχή την περίπτωση να είναι ανεξάρτητος υποψήφιος... κάτι που θα μπορούσε να του δώσει κάποια επιρροή ενάντια στην ΕΔΕ. Νομίζω ότι το κατεστημένο του Δημοκρατικού Κόμματος εξεπλάγη από το μέγεθος της υποστήριξης που έλαβε, και ιδιαίτερα με το φαινόμενο "Μπέρνι ή η καταστροφή". Η ιδέα ότι άνθρωποι θα αρνιόταν να ψηφίσουν για τη Χίλαρυ Κλίντον όταν ήρθε η ώρα ήταν γι' αυτούς αδιανόητο. Πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι τα ηλεκτρονικά μηνύματα που εμφάνισαν τα Wikileaks δείχνουν ότι η εκλογική εκστρατεία της Κλίντον υποστήριζε δραστήρια τον Τραμπ κατά την διάρκεια των προκριματικών εκλογών των Ρεπουμπλικανών, διότι νόμιζαν ότι η Χίλαρυ θα τον διέλυε σε μια τελική εκλογή. Αυτό βέβαια δείχνει ακόμη μια φορά πόσο υπερόπτες είναι και πόσο έχουν χάσει την επαφή με τον μέσο Αμερικανό ψηφοφόρο.

Το υπουργικό συμβούλιο του Τραμπ φαίνεται να είναι της κακιάς ώρας και πολύ αντιδραστικό. Υπάρχει αυτό το πνεύμα και στους δρόμους; Με ακροδεξιούς να τρελαίνονται και να επιτίθενται σε

εκείνους που δεν ταιριάζουν με τη δική τους στενή οπτική;

Νομίζω ότι είναι σημαντικό να διακρίνουμε μεταξύ των ατόμων που έχουν υποδειχθεί για το υπουργικό συμβούλιο του Τραμπ, και τους ανθρώπους στους δρόμους που διαπράττουν αυτές τις ρατσιστικές, μισογυνιστικές και αντί-ομοφυλοφιλικές επιθέσεις. Η εκστρατεία του Τραμπ χρησιμοποιήθηκε σαν το σύνθημα για μια χαλαρή συνένωση νέο-ναζιστών και λευκών εθνικιστών οι οποίοι έχουν συγκεντρωθεί κάτω από την σημαία της εναλλακτικής Δεξιάς. Είναι αδιαφιλονίκητο ότι έχουν ενδυναμωθεί από την εκστρατεία του Τραμπ – από τα λόγια του να χτίσει ένα τείχος στα σύνορα, να καταγράψει τους Μουσουλμάνους και να τους απαγορέψει να έλθουν στη χώρα, και τα λοιπά. Και η αναγόρευση του Στήβεν Μπάνον, από το ακροδεξιό Breitbart News, στο ρόλο του διευθυντή της εκστρατείας του, και τώρα στον κύριο στρατηγικό του σύμβουλο, έχουν σίγουρα ερμηνευτεί σαν ενθαρρυντικά σημεία από αυτούς τους ανθρώπους.

Υπήρχε κιόλας μια αύξηση της ρατσιστικής βίας, συμπεριλαμβανομένων και επιθέσεων σε Μαύρους, μετανάστες και Μουσουλμάνους, οι οποίες είχαν αρχίσει να αυξάνονται κατά την διάρκεια της δεύτερης θητείας του Ομπάμα... και ο Τραμπ και οι άνθρωποι που διεύθυναν την εκστρατεία του χρησιμοποίησαν αυτή τη δεξαμενή μίσους και βοήθησαν στο να νομιμοποιηθεί σε ένα βαθμό. Πιο πρόσφατα τον είδαμε να προσπαθεί να απομακρυνθεί από τους πιο εξτρεμιστές λευκούς εθνικιστές υποστηρικτές του, ιδιαίτερα μετά την διαμάχη με το βίντεο του λόγου του Ρίτσαρντ Σπένσερ στο Ίδρυμα Εθνικής Πολιτικής στην Ουάσιγκτον που είχε τεράστια διάδοση, και ο οποίος μιλούσε ανοιχτά για την εφαρμογή μιας νέο-ναζιστικής ατζέντας μιλώντας στα Γερμανικά. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια ένδειξη ότι ο Τραμπ δεν πιστεύει πως χρειάζεται να στηριχτεί πάνω σε αυτές τις δυνάμεις τώρα που ήρθε στην εξουσία, ότι μπορούν να του δημιουργήσουν αρνητικές ευθύνες και ότι θα προτιμούσε να χρησιμοποιήσει τους πιο επίσημους θεσμούς πολιτικής εξουσίας που τώρα έχει στην διάθεσή του. Θα δούμε πώς θα εξελιχτεί αυτή η δυναμική. Θα είναι σίγουρα σημαντικό για αναρχικούς και άλλες

αντιρατσιστικές δυνάμεις να προσέξουν αυτό το κίνημα τις ερχόμενες εβδομάδες, μήνες και χρόνια, και να επέμβουν για να βοηθήσουν προσφέροντας άμυνα στις περιθωριοποιημένες ομάδες που έχουν στοχοποιηθεί από αυτές τις επιθέσεις, και να περιορίσουν την ανάπτυξή τους και τη λαϊκή επιρροή τους γενικότερα.

Από την άλλη μεριά, τα άτομα που επιλέγονται για διορισμό στη διοίκηση του Τραμπ αντιπροσωπεύουν μια απειλή εντελώς διαφορετικού είδους. Εκτός από τον Μπάνον, πολλοί από τους ρουφιάνους που ετοιμάζονται να διοικήσουν ανήκουν είτε στις ελίτ της Wall Street, ή είναι μέλη της Ακροδεξιάς του Ρεπουμπλικανικού κατεστημένου ή διαφωνούντες στρατηγοί από τη διοίκηση του Ομπάμα με ιδιαίτερες προσωπικές αντιρρήσεις. Ο εισερχόμενος Αντιπρόεδρος Μάικ Πένς θα είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος στη νέα διοίκηση. Είναι ένας αναγεννημένος Χριστιανός που θέλει να κάνει παράνομες τις εκτρώσεις και να αντιστρέψει τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ, ενώ είναι εγκάθετος των αδελφών Κοτς – των κύριων χρηματοδοτών του κινήματος του Τσαγιού [Tea Party movement]. Η Μπέτσυ Ντεβός, η επιλογή του Τραμπ για Υπουργός Εκπαίδευσης, είναι μια δισεκατομμυριούχος επιχειρηματίας και ιδεολόγος που θέλει να ιδιωτικοποιήσει το Αμερικανικό σχολικό σύστημα. Τυχαίνει να είναι επίσης η αδελφή του Έρικ Πρινς, του τύπου που ξεκίνησε την ιδιωτική στρατιωτική εταιρία Blackwater. Και υπάρχουν και άλλα παραδείγματα... πολλοί από αυτούς που διορίζει στο κατεστημένο εθνικής ασφάλειας είναι υπέρ των βασανιστηρίων, και θέλουν να επιτεθούν στο Ιράν, για παράδειγμα.

Θα κάνει ο Τραμπ την Αμερική μεγάλη και πάλι; Τι αναμένετε από την πολιτική του;

Θα πρέπει να διερωτηθούμε... ήταν ποτέ μεγάλη η Αμερική; Η χώρα είναι ένα αποικιακό έθνος που δημιουργήθηκε από την εξολόθρευση των ενδογενών κατοίκων της και μεγαλωμένο από αιώνες σκλαβιάς και παγκόσμιου ιμπεριαλισμού. Είναι η πιο πλούσια χώρα του κόσμου, αλλά έχει απίστευτα επίπεδα φτώχειας και φυλάκισης στον πλανήτη. Νομίζω ότι αυτή η νοσταλγία για

μια εποχή που η Αμερική ήταν σπουδαία προέρχεται από την αίσθηση μείωσης των επιπέδων ζωής και από το ότι πολλοί άνθρωποι είναι αβέβαιοι για τη θέση τους στον κόσμο. Προέρχεται επίσης από ανθρώπους που διδάσκονται συνέχεια ότι η Αμερική είναι η πιο ισχυρή χώρα στη γη (κάτι που πιστεύει η μεγάλη πλειοψηφία των Αμερικανών), αλλά που παρόλα αυτά η βιωματική τους εμπειρία είναι αυτή της αυξανόμενης φτώχειας και ανασφάλειας. Βλέπουν ότι οι ζωές τους δεν ανταποκρίνονται στην εικόνα της Αμερικής που βλέπουν στην τηλεόραση ή στις ταινίες του Χόλυγουντ. Αυτό τους προξενεί θυμό, σαν να τους λείπει κάτι... ενώ αυτή η εικόνα της Αμερικής σαν μια μεγάλη ουτοπία ελευθερίας και ευκαιριών είναι ένας μύθος που τον έχουν επαναλάβει τόσες φορές ώστε να πιστεύουν ότι είναι αλήθεια.

Όσο για τον Τραμπ... Δεν νομίζω ότι θα μπορέσει να συγκεράσει αυτές τις δύο αντιλήψεις – την πραγματικότητα και το μύθο. Δεν πρόκειται να κάνει την “Αμερική μεγάλη και πάλι”. Εάν δει κανείς ποιούς βάζει σε θέσεις εξουσίας, και την ιστορία της δικής του επιχειρηματικής αυτοκρατορίας, νομίζω ότι είναι πλέον σίγουρο ότι θα οδηγήσει την χώρα σε μια σκοτεινή εποχή ακόμη μεγαλύτερης βίας και ακόμη υψηλότερων επιπέδων οικονομικής ανισότητας από αυτά που ήδη υπάρχουν. Και θα γίνει ακόμη πλουσιότερος ενώ κάνει όλα αυτά. Είναι εκπληκτικό το πόσοι άνθρωποι πείστηκαν από τα ψέμματά του... ο τύπος είναι ένας απίθανος ψεύτης. Ήταν φανερό σ’ όλη του την εκστρατεία ότι κατασκεύαζε ψέματα καθώς προχωρούσε, και ότι ήταν ένας κοινωνιοπαθής και ένας παθολογικός ψεύτης. Αλλά τελικά αρκετοί άνθρωποι τον πίστεψαν... διότι ήθελαν να πιστέψουν τόσο απεγνωσμένα ότι τα πράγματα θα γινόταν καλύτερα. Δεν είμαι βέβαιος ποια θα είναι η αντίδραση αυτών των εκατομμυρίων ανθρώπων όταν θα καταλάβουν ότι τους είπαν πάλι ψέματα.

Βλέπουμε όμως μερικές διαδηλώσεις εναντίον του Τραμπ. Είναι αυτό κάτι αυθόρμητο και απεγνωσμένη απογοήτευση ή υπάρχει κάτι πιο συνεπές σ’ αυτό;

Δεν θα έλεγα ότι είναι κάτι απεγνωσμένο, αν και ήταν σίγουρα

αυθόρμητο. Νομίζω πολλοί σοκαρίστηκαν και ήταν θυμωμένοι όταν κατάλαβαν ότι αυτός θα ήταν ο πρόεδρος για τέσσερα χρόνια. Οι πρώτες διαδηλώσεις έγιναν όλες στη δυτική ακτή, όπου έχει πολύ μικρή απήχηση. Εκεί ήταν οι πόλεις όπου υπήρξαν μικροταραχές σε συγκεντρώσεις του Τραμπ... Πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της υποστήριξης στον Τραμπ προήλθε από μικρές και αποβιομηχανοποιημένες πόλεις, ενώ δεν είχε τόσο μεγάλη υποστήριξη σε μεγάλες πόλεις όπου δεν υπήρχαν πολλοί που πίστευαν ότι θα μπορούσε να κερδίσει. Ήταν βασικά ένα αστείο... κάτι που προκαλεί γέλια στην τηλεόραση. Όλοι αυτοί σοκαρίστηκαν όταν κέρδισε... και προς τιμή τους πολλοί από αυτούς βγήκαν στους δρόμους για να διαδηλώσουν την απογοήτευσή τους στο ότι κάποιος τόσο μισητός μπόρεσε να εκλεγεί.

Θα δούμε πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα... αλλά θα πρέπει να σκεφτούμε σοβαρά γιατί τόσοι πολλοί άνθρωποι δεν κατάλαβαν πόσο ισχυρή ήταν η βάση υποστήριξής του, και τι μας λέει αυτό για την πολιτιστική διαίρεση που υπάρχει στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Αυτή δεν είναι μια αστεία ερώτηση (ποιος θα το πίστευε): Θα ζήσουμε μια "Αμερικανική άνοιξη" το 2017;

Μαντεύω ότι όλα είναι πιθανά... αλλά θα ήμουν πραγματικά έκπληκτος αν κάτι τέτοιο συνέβαινε. Ελπίζω ότι το 2017 θα δούμε την απαρχή της εμφάνισης ενός νέου κινήματος, και κατά προτίμηση ένα κίνημα που θα δεν θα εστιάζει στην προσωπικότητα του Τραμπ, αλλά στο καπιταλιστικό και αποικιακό σύστημα εξουσίας που αυτός αντιπροσωπεύει. Δεν πρόκειται καθόλου να υπάρξει μια στιγμή σαν αυτή της πλατείας Ταχρίρ στα σκαλιά του Καπιτωλίου, ή στην Times Square ή κάτι παρόμοιο. Οι ΗΠΑ είναι πολύ διαφορετική από τις χώρες όπου έγιναν οι επαναστάσεις της Αραβικής Άνοιξης. Είναι πολύ πιο μεγάλη χώρα και έχει ένα πολύ πιο αναπτυγμένο σύστημα επιτήρησης και καταπίεσης. Αλλά είναι επίσης πολύ διαφορετική πολιτιστικά και πολιτικά. Έχει διαφορετικές αντιθέσεις και διαφορετικές διαχωριστικές γραμμές.

Ελπίζω πραγματικά να δω κινήματα που έχουν εμφανιστεί τα τελευταία χρόνια, όπως το κίνημα των Μαύρων εναντίον των φόνων από την αστυνομία, και το ενδογενές κίνημα υπεράσπισης της γης στο Standing Rock, να μεγαλώνουν και να προχωρήσουν σε νέες κατευθύνσεις. Ελπίζω να δω αγώνες και κινήματα που να ενώνονται και να μαθαίνουν το ένα από το άλλο... να αρχίσουν να βλέπουν τι δουλεύει και να πειραματιστούν με νέες τακτικές και οργανωτικές μεθόδους. Όσον αφορά την Αμερικανική Άνοιξη... δεν θα κρατούσα την αναπνοή μου ώσπου να έρθει. Αλλά θα ήμουν ευτυχής αν έκανα λάθος σ' αυτό.

Στις 20 Ιανουαρίου θα δούμε καπνό πάνω από την πόλη ενώ ο «Τράμπας» θα δίνει τον πρώτο του λόγο;

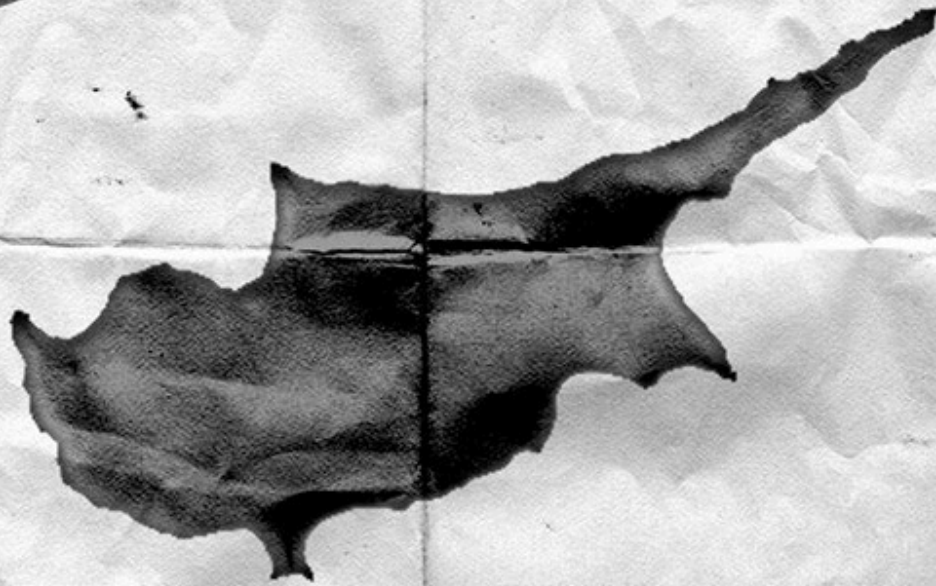
Χμ! Νομίζω ότι μάλλον σκέφτεστε για την τελετή όπου ανακοινώνουν τον νέο Πάπα.

Αλλά στα σοβαρά, δεν ξέρω την απάντηση σ' αυτό. Οι ορκωμοσίες των Προέδρων έχουν πολύ μεγάλη ασφάλεια... και αυτή ιδιαίτερα θα έχει βαριά αστυνόμευση. Αλλά υπάρχουν και εκατομμύρια άνθρωποι που μισούν τον Τραμπ και ό,τι αυτός αντιπροσωπεύει, οι οποίοι θα προσπαθούν να του χαλάσουν αυτή τη μεγάλη του μέρα. Οπότε θα πρέπει να περιμένουμε να δούμε τι θα γίνει.

Εκδήλωση : Η Λύση του Κυπριακού ως Διαρκής Διαδικασία

Εκδήλωση – Συζήτηση: “Η Λύση του Κυπριακού ως Διαρκής Διαδικασία”

Παρασκευή 27 Ιανουαρίου 2017, στις 19:30 στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο Nosotros (Θεμιστοκλέους 66, Εξάρχεια).

**Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ
ΩΣ ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:**

**Αγώνες του κινήματος ενάντια
στον εθνικισμό**

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 27/1/2017

ΏΡΑ 19:30

εισηγήσεις από:

- > Συσπείρωση Ατάκτων (ΚΥΠΡΟΣ)
- > Αντιεξουσιαστική Κίνηση

Ε.Κ.Χ. Nosotros | Θεμιστοκλέους 66, Εξάρχεια

Αντιεξουσιαστική Κίνηση

ak2003.gr

2004. 2010. 2017. Το κυπριακό επανέρχεται στην διπλωματική

πραγματικότητα και την επιχειρηματική σκακιέρα για να ακονίσει τους αλληλοσυγκρουόμενους εθνικισμούς Ελλάδας και Τουρκίας ταυτόχρονα με την ατσαλένια αποικιοκρατική κυριαρχία.

Με ή χωρίς σχέδιο, η Κύπρος, από τη δεκαετία του '50 όταν ο ελληνικός εθνικισμός εγκαταστάθηκε για τα καλά στο νησί, με την απαραίτητη συνδρομή της Εκκλησίας, μετατρέπεται σε ιδανικό πεδίο ώστε να ξεδιπλωθούν τα σχέδια του εκάστοτε εθνικιστή: λήσταρχου, τεχνοκράτη, δεξιού και αριστερού πατριώτη. Είτε τον λένε Κοτζιά είτε Ερντογάν. Είτε σκορπά το πατροπαράδοτο δηλητήριο του εθνικισμού της 'μητέρας-πατρίδας' είτε το μεταλλαγμένο προϊόν του καπιταλιστικού μέλλοντος. Γρίβας, Γιωρκάτζης, Ντενκτάς, είναι πρόσωπα που συμπυκνώνουν με αιματοβαμμένο τρόπο την ιστορία του κυπριακού ως θέμα διαμοιρασμού της εξουσίας μεταξύ των πολιτικών ελίτ, συγκαλύπτοντας την καταστροφή της κοινής κυπριακής κουλτούρας και των μικρών κοινοτήτων μέσω της συγκρότησης εθνοκρατους, ενός θεσμού που προωθεί την ομογενοποίηση, την ομοιομορφία, την υπακοή, τον μιλιταρισμό. Σε αυτόν τον χορό των εθνικιστών-τεράτων- το διεθνές κεφάλαιο δεν θα έμενε απέξω υποσχόμενο την 'κόλαση' του καπιταλιστικού ονείρου.

Οι Κύπριοι/-ες και από τις δυο πλευρές γνωρίζουν όμως καλά ότι υπάρχει λύση, λύση που μόνον η αυτόνομη ακηδεμόνευτη κοινωνική κίνηση μπορεί να επιβάλλει -προωθώντας την αποστρατιωτικοποίηση, ρίχνοντας τα συρματοπλέγματα που διαχωρίζουν το νησί, τα τείχη μεταξύ των ανθρώπων και τα εμπόδια που θέτει η ύπαρξη του Κυπριακού στην κοινωνική πρόοδο και στη ριζοσπαστική δράση. Αναγνωρίζουν τις προοπτικές που θα δημιουργήσει η επίλυσή του και την δυναμική που θα ανοίξει για την υπέρβαση της ηγεμονίας των εθνικιστικών ιδεολογιών και την αναίρεση της γεωγραφικής διαίρεσης του νησιού.

Οι διαδηλώσεις των Τουρκοκυπρίων το 2011, το κίνημα του Occupy μεταξύ 2011-12 και πολλές κοινές αντιμιλιταριστικές, εκπαιδευτικές και περιβαλλοντικές δράσεις κράτησαν τις γέφυρες της επανένωσης ανοικτές.

Σήμερα η πολιτική επίλυση του κυπριακού προβλήματος στη βάση της **Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας (ΔΔΟ)** είναι κάτι περισσότερο από απαραίτητη, μέσα από μία νέα αντίληψη του «κοινού», γεωγραφικού, οικολογικού, ιστορικού, κοινωνικού και πολιτιστικού χώρου, ως χώρου ελευθερίας, όπως επισημαίνει η 'Συσπείρωση Ατάκτων'.

Με συντρόφους από τη Συσπείρωση Ατάκτων θα συζητήσουμε τη λύση του κυπριακού ως διαρκούς διαδικασίας και τους αγώνες του κινήματος ενάντια στον εθνικισμό, την **Παρασκευή 27 Ιανουαρίου 2017**, στις **19:30** στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο **Nosotros** (Θεμιστοκλέους 66, Εξάρχεια).

Διοργάνωση: Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

Διανοούμενοι και Εξουσία: Συνομιλία του Μισέλ Φουκώ και του Ζιλ Ντελέζ

Μετάφραση: Ελιάνα Καναβέλη

Το παρόν κείμενο αποτελεί απομαγνητοφώνηση μιας συνομιλίας που έγινε το 1972 μεταξύ των δύο μεταδομιστών φιλοσόφων, του Μισέλ Φουκώ και του Ζιλ Ντελέζ, η οποία διερευνά τις συνδέσεις ανάμεσα στους αγώνες των γυναικών, των ομοφυλόφιλων, των φυλακισμένων κ.ά. με την ταξική πάλη και, επίσης, τη σχέση μεταξύ θεωρίας, πράξης και εξουσίας.

Αυτή η απομαγνητοφώνηση εμφανίστηκε πρώτη φορά στα αγγλικά στο βιβλίο *Language, Counter-Memory, Practice: selected essays and interviews by Michel Foucault*, επιμελημένο από τον Donald F. Bouchard.

Μισέλ Φουκώ: Ένας μαοϊκός κάποτε μου είπε: «Μπορώ εύκολα να καταλάβω τον σκοπό του Σαρτρ να συνταχθεί μαζί μας, μπορώ να καταλάβω τους στόχους του και την ανάμειξή του στην πολιτική, μπορώ εν μέρει να καταλάβω τη θέση σας, καθώς πάντα ασχολούσασταν με το ζήτημα του εγκλεισμού. Αλλά ο Ντελέζ είναι αίνιγμα». Συγκλονίστηκα από αυτή τη δήλωση επειδή η θέση σας συγκεκριμένα μου φαινόταν πάντα ξεκάθαρη.

Ζιλ Ντελέζ: Πιθανόν βρισκόμαστε στη διαδικασία της βίωσης μιας νέας σχέσης μεταξύ θεωρίας και πράξης. Κάποτε η πράξη θεωρούνταν μια εφαρμογή της θεωρίας, μια συνέπεια. Άλλες φορές εξέφραζε μια αντίθετη έννοια και θεωρούνταν ότι ενέπνεε τη θεωρία, ότι ήταν απαραίτητη για τη δημιουργία των μελλοντικών θεωρητικών τύπων. Σε κάθε συμβάν η σχέση τους γινόταν κατανοητή με τους όρους μιας διαδικασίας άθροισης. Για εμάς, ωστόσο, το ερώτημα γίνεται ορατό από μια διαφορετική σκοπιά. Οι σχέσεις μεταξύ θεωρίας και πράξης είναι πολύ πιο μερικές και αποσπασματικές. Από τη μια, μια θεωρία είναι πάντα τοπική, σχετίζεται με ένα περιορισμένο πεδίο και εφαρμόζεται σε μια άλλη σφαίρα, λίγο πολύ απομακρυσμένη απ' αυτή. Η σχέση που διατηρεί στην εφαρμογή μιας θεωρίας δεν έχει ποτέ κάποια ομοιότητα. Επιπλέον, από τη στιγμή που μια θεωρία κινείται στο κατάλληλο πεδίο της, ξεκινά να μετράει εμπόδια, τοίχους και αποκλεισμούς, οι οποίοι απαιτούν την αναμετάδοσή της από έναν άλλον τύπο λόγου (είναι μέσα απ' αυτό τον άλλο λόγο που τελικά περνάει σε ένα διαφορετικό πεδίο). Η πράξη είναι ένα σύνολο αναμεταδόσεων από ένα θεωρητικό σημείο σε ένα άλλο, και η θεωρία είναι μια αναμετάδοση από μια πράξη σε μια άλλη. **Καμιά θεωρία δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς, τελικά, να μην αντιμετωπίζει έναν τοίχο και η πράξη είναι απαραίτητη για να διαπεράσει αυτό τον τοίχο.**

Για παράδειγμα, η εργασία σας ξεκίνησε στη θεωρητική ανάλυση της έννοιας του εγκλεισμού και, ειδικότερα, με έμφαση στο ψυχιατρικό άσυλο μέσα σε μια καπιταλιστική κοινωνία τον 19ο αιώνα. Μετά ενδιαφερθήκατε για την αναγκαιότητα των έγκλειστων ατόμων να μιλήσουν για τον εαυτό τους, να δημιουργήσουν μια

αναμετάδοση (είναι πιθανό, από την άλλη, ότι το καθήκον σας ήταν ήδη η αναμετάδοση σε σχέση με αυτούς) και αυτή η ομάδα βρέθηκε στις φυλακές – αυτά τα άτομα είναι φυλακισμένα. Ήταν σε αυτή τη βάση που οργανώσατε την ενημερωτική ομάδα για τις φυλακές (Ο.Ε.Φ.), [1] με αντικείμενο τη δημιουργία των συνθηκών που να επιτρέπουν στους φυλακισμένους να μιλήσουν για τους εαυτούς τους. Θα ήταν απολύτως ψευδές να πούμε, όπως το έθεσε ο μαοϊκός, ότι με το να προτείνετε αυτή την πράξη εφαρμόζετε τις θεωρίες σας. Δεν αποτελούσε μια εφαρμογή ούτε ένα έργο για την έναρξη των μεταρρυθμίσεων ή μια έρευνα με την παραδοσιακή έννοια. Η έμφαση ήταν συνολικά διαφορετική: ένα σύστημα αναμεταδόσεων μέσα σε μια μεγαλύτερη σφαίρα, μέσα σε μια πολλαπλότητα μερών, τα οποία είναι και θεωρητικά και πρακτικά. Ένας θεωρητικός διανοούμενος, για εμάς, δεν είναι πλέον ένα υποκείμενο, η αναπαριστώσα ή η αναπαριστάμενη συνείδηση. Αυτοί που δρουν και μάχονται πλέον δεν αντιπροσωπεύονται ούτε από μια ομάδα ούτε από ένα σωματείο που ιδιοποιείται το δικαίωμα να ανταποκρίνεται σαν τη συνείδησή τους. Ποιος μιλά και δρα; Είναι πάντα μια πολλαπλότητα, ακόμα και για το πρόσωπο που μιλά και ενεργεί. Όλοι είμαστε «γκρουπούσκουλα». [2] Η αντιπροσώπευση δεν υπάρχει πλέον. Υπάρχει μόνο δράση – θεωρητική δράση και πρακτική δράση, η οποία μας υπηρετεί καθώς αναμεταδίδει και διαμορφώνει δίκτυα.

Φουκώ: Μου φαίνεται ότι η πολιτική συμμετοχή του διανοούμενου ήταν παραδοσιακά το προϊόν δύο διαφορετικών όψεων της δραστηριότητάς του: της θέσης του ως διανοούμενου στην αστική κοινωνία, στο σύστημα της καπιταλιστικής παραγωγής και στο πλαίσιο της ιδεολογίας που αυτή παράγει ή θέτει (την εκμετάλλευσή του, τη φτώχεια, την απόρριψη, τις διώξεις, τις κατηγορίες για ανατρεπτική δραστηριότητα, την ανηθικότητα, κλπ), και τον αρμόζων λόγο του στον βαθμό που αποκαλύπτει μια συγκεκριμένη αλήθεια, που εμπεριέχει πολιτικές σχέσεις εκεί που αυτές δεν είναι αναμενόμενες. Αυτοί οι δύο τύποι πολιτικοποίησης δεν αποκλείουν ο ένας τον άλλον αλλά, όντας διαφορετικής τάξης, ούτε και συμπίπτουν. Κάποιοι ταξινομούνται ως «παρίες» και άλλοι ως «σοσιαλιστές». Κατά τη διάρκεια

συγκεκριμένων στιγμών με βίαιες αντιδράσεις, από την πλευρά των αρχών, αυτές οι δύο θέσεις εύκολα συγχωνεύονταν: μετά το 1848, μετά την Κομμούνα, μετά το 1940. Ο διανοούμενος απορρίφθηκε και διώχθηκε εκείνη ακριβώς τη στιγμή που τα γεγονότα έγιναν αδιάσειστα, όταν ήταν απαγορευμένο να πεις ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός. Ο διανοούμενος είπε την αλήθεια σε αυτούς που δεν το είχαν δει ακόμη, στο όνομα εκείνων που τους ήταν απαγορευμένο να πουν την αλήθεια: είχε συνείδηση, συνειδητότητα και ευγλωττία.

Στην πιο πρόσφατη αναταραχή,^[3] ο διανοούμενος ανακάλυψε ότι οι μάζες δεν τον χρειάζονται πια για να κερδίσουν γνώση: γνωρίζουν τέλεια, χωρίς ψευδαίσθηση, γνωρίζουν πολύ καλύτερα από αυτόν και είναι σίγουρα ικανοί να εκφραστούν οι ίδιοι. Αλλά εκεί υπάρχει ένα σύστημα εξουσίας το οποίο εμποδίζει, απαγορεύει και ακυρώνει αυτό τον λόγο και αυτή τη γνώση, μια εξουσία δεν βρίσκεται μόνο στη δηλωτική αρχή της λογοκρισίας, αλλά βαθιά και διακριτικά διαπερνά ένα ολόκληρο κοινωνικό δίκτυο. Οι διανοούμενοι είναι οι ίδιοι παράγοντες αυτού του συστήματος εξουσίας – η ιδέα ότι η υπευθυνότητά τους περί «συνείδησης» και περί διαλογικών τύπων αποτελούν μέρος του συστήματος. Ο ρόλος του διανοουμένου δεν είναι πλέον να τοποθετείται «κάπως μπροστά και στο πλάι» προκειμένου να εκφράσει την ασφυκτική αλήθεια της συλλογικότητας, αλλά να παλέψει ενάντια στους τύπους της εξουσίας που τον μεταλλάσσουν σε αντικείμενο και όργανό της, στη σφαίρα της «γνώσης», της «αλήθειας», της «συνείδησης» και του «λόγου».^[4]

Υπό αυτή την έννοια, η θεωρία δεν εκφράζει, μεταφράζει ή υπηρετεί την εφαρμογή της πράξης: είναι πράξη. Αλλά είναι τοπική και περιφερειακή, όπως είπατε, και όχι αθροιστική. Είναι μια μάχη ενάντια στην εξουσία, μια μάχη που στοχεύει στην αποκάλυψη και στην υπονόμηση της εξουσίας και που είναι περισσότερο αόρατη και υποδόρια. Δεν πρόκειται για το «ξύπνημα της συνείδησης», για το οποίο παλεύουμε (οι μάζες για αρκετό καιρό γνώριζαν ότι η συνείδηση είναι μια μορφή γνώσης και η συνείδηση στη βάση της υποκειμενικότητας είναι ένα προνόμιο

της αστικής τάξης), αλλά για να πλησιάσουμε την εξουσία, για να πάρουμε την εξουσία. Είναι μια δραστηριότητα που διεξάγεται παράλληλα με αυτούς που μάχονται για την εξουσία και όχι ο διαφωτισμός τους από μια ασφαλή απόσταση. Μια «θεωρία» είναι το περιφερειακό σύστημα αυτής μάχης.

Ντελέζ: Ακριβώς. Μια θεωρία είναι ένα κουτί με εργαλεία. Δεν σχετίζεται με το σημαίνον. Πρέπει να είναι χρήσιμη. Πρέπει να είναι λειτουργική και όχι για τον εαυτό της. Εάν δεν τη χρησιμοποιεί κανείς, ξεκινώντας από τον ίδιο τον θεωρητικό (ο οποίος αναζητά να γίνει ένας θεωρητικός), τότε η θεωρία είναι άχρηστη ή η στιγμή είναι ακατάλληλη. Δεν αναθεωρούμε μια θεωρία αλλά κατασκευάζουμε νέες, δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να φτιάξουμε καινούργιες. Είναι παράξενο που ο Προυστ, ένας συγγραφέας, ήταν που σκέφτηκε να γίνει ένας αγνός διανοούμενος και το είπε τόσο ξεκάθαρα: μεταχειρίσου το βιβλίο μου όπως ένα ζευγάρι γυαλιά που κατευθύνονται προς τα έξω• εάν δεν σου ταιριάζουν, βρες άλλο ζευγάρι, το αφήνω σε σένα να βρεις το δικό σου εργαλείο, το οποίο είναι απαραίτητο για την «πολιορκία στη μάχη». Μια θεωρία δεν αθροίζει, είναι ένα εργαλείο για πολλαπλασιασμό και, επίσης, πολλαπλασιάζει τον

εαυτό της. Είναι στη φύση της εξουσίας να αθροίζει και είναι η δική σας θέση, με την οποία συμφωνώ απόλυτα, ότι η θεωρία είναι εκ φύσεως αντίθετη στην εξουσία.

Μόλις μια θεωρία μπλεχτεί σε ένα συγκεκριμένο σημείο, συνειδητοποιούμε ότι ποτέ δεν θα έχει την παραμικρή πρακτική σημασία, εκτός κι αν μπορεί να ξεσπάσει σε μια διαφορετική περιοχή. Γι' αυτό τον λόγο η αντίληψη της μεταρρύθμισης είναι τόσο ηλίθια και υποκριτική. Είτε οι μεταρρυθμίσεις σχεδιάζονται από ανθρώπους που ισχυρίζονται ότι είναι αντιπρόσωποι, που έχουν ως επάγγελμα να μιλούν εξ ονόματος άλλων και οδηγούν σε έναν διαχωρισμό της εξουσίας, στη διανομή αυτής της νέας εξουσίας, η οποία εντείνεται από μια διπλή καταπίεση, ή προκύπτουν από τα παράπονα και τις απαιτήσεις αυτών που ενδιαφέρονται. Αυτή η τελευταία περίπτωση δεν είναι πλέον μια μεταρρύθμιση, αλλά μια επαναστατική πράξη που διερωτάται (εκφράζοντας την πλήρη δύναμη αυτής της μερικότητας) για την απολυτότητα της εξουσίας και την ιεραρχία που εμπεριέχει.

Αυτό είναι εμφανές στις φυλακές: τα πιο μικρά και ασήμαντα αιτήματα των φυλακισμένων μπορούν να σπάσουν τη ψευδομεταρρύθμιση του Πλεβέν.[5] Αν οι διαμαρτυρίες των παιδιών ακούγονταν στα νηπιαγωγεία, εάν δινόταν απαντήσεις στις ερωτήσεις τους, θα ήταν αρκετό για να εκραγεί ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κοινωνικό μας σύστημα δεν είναι καθόλου ανεκτικό. Χαρακτηρίζεται από την ακραία ευθραυστότητά του σε όλες τις πτυχές του και, επίσης, είναι χρήσιμο για έναν παγκόσμιο τύπο καταπίεσης. Κατά τη γνώμη μου, ήσασταν ο πρώτος –και στα βιβλία σας και στο πεδίο της πράξης– που μας διδάξατε κάτι απολύτως ουσιαστικό: **την ύβρη τού να μιλάς εξ ονόματος των άλλων**. Γελοιοποιήθηκε η αντιπροσώπευση και είπαμε ότι τελείωσε, αλλά αποτύχαμε να προβλέψουμε τις συνέπειες από αυτήν την «θεωρητική» μετατροπή –να εκτιμήσουμε το θεωρητικό γεγονός ότι μόνο αυτοί που είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι μπορούν να μιλήσουν με ένα πρακτικό τρόπο για δικό τους λογαριασμό.

Φουκώ: Και όταν οι φυλακισμένοι ξεκίνησαν να μιλούν, είχαν μια προσωπική θεωρία για τις φυλακές, το ποινικό σύστημα και τη δικαιοσύνη. Είναι αυτός ο τύπος λόγου ο οποίος εντέλει μετράει, ένας λόγος ενάντια στην εξουσία, ο αντι-λόγος των κρατουμένων και αυτών που αποκαλούμε εγκληματίες και όχι μια θεωρία για την εγκληματικότητα. Το πρόβλημα των φυλακών είναι τοπικό και περιθωριακό: Λιγότερο από περίπου 100.000 άνθρωποι περνούν μέσα από τις φυλακές κάθε χρόνο. Στη Γαλλία σήμερα υπάρχουν στις φυλακές περίπου 300.000 με 400.000 ανθρώπων. Αυτό το περιθωριακό πρόβλημα φαίνεται να διαταράσσει τους πάντες. Ξαφνιάστηκα από το γεγονός ότι τόσο πολλοί που δεν έχουν πάει φυλακή μπορεί να ενδιαφερθούν για τα προβλήματά της, ξαφνιάστηκα που όλοι αυτοί που δεν είχαν ακούσει τον λόγο των εγκλειστών μπορούν τόσο εύκολα να τους καταλάβουν. Πώς το εξηγούμε αυτό; Δεν εξηγείται διότι, γενικά, το ποινικό σύστημα είναι ο τύπος στον οποίο η εξουσία γίνεται περισσότερο ορατή ως εξουσία; Το να βάλεις κάποιον στη φυλακή, να τον περιορίσεις, να του στερήσεις το φαγητό και τη ζέστη, να τον αποτρέψεις από το να δραπετεύσει, να κάνει έρωτα κ.λπ., αυτό είναι σίγουρα η πιο φρενήρης εκδήλωση της εξουσίας που μπορεί να φανταστεί κάποιος.

Μια μέρα μιλούσα με μια γυναίκα που είχε βρεθεί στη φυλακή και έλεγε: «Φαντάσου ότι στην ηλικία των σαράντα χρόνων τιμωρήθηκα μια μέρα με ένα γεύμα μόνο με ξερό ψωμί». Αυτό που προκαλεί εντύπωση σχετικά με αυτή την ιστορία δεν είναι η ελαφρότητα της άσκησης της εξουσίας, αλλά ο κυνισμός με τον οποίο ασκείται η εξουσία ως εξουσία, με τον πιο αρχαϊκό, παιδαριώδες, βρεφικό τρόπο. Ως παιδιά μαθαίνουμε τι σημαίνει να μειώνεται η κατανάλωση ψωμιού και νερού. Η φυλακή είναι το μοναδικό μέρος όπου η εξουσία εκδηλώνεται με την πιο γυμνή της μορφή, στην πιο υπερβολική μορφή της, όπου αυτό δικαιολογείται ως ηθική δύναμη. **«Είναι μέσα στα δικαιώματά μου να σε τιμωρήσω επειδή ξέρεις ότι είναι εγκληματικό το να κλέβεις ή να σκοτώνεις...»** Αυτό που είναι εντυπωσιακό σχετικά με τις φυλακές είναι ότι, για μια φορά, η εξουσία δεν κρύβεται ή μεταμφιέζεται. Αποκαλύπτεται ως τυραννία που βρίσκεται στις

πιο μικροσκοπικές λεπτομέρειες. Είναι κυνική και ταυτόχρονα αγνή και εντελώς «δικαιολογημένη», επειδή η πρακτική της μπορεί να διαμορφωθεί ολοκληρωτικά μέσα σε ένα πλαίσιο ηθικότητας. Η σκληρή της τυραννία, κατά συνέπεια, εμφανίζεται ως η γαλήνια κυριαρχία του Καλού εναντίον του Κακού, της τάξης πάνω στην αταξία.

Ντελέζ: Ναι, και το αντίθετο είναι εξίσου αληθές. Όχι μόνο οι έγκλειστοι μεταχειρίζονται σαν παιδιά, αλλά και τα παιδιά ως έγκλειστοι. Τα παιδιά υποβάλλονται σε μια συνεχής κατάσταση παιδικότητας που τους είναι ξένη. Σε αυτή τη βάση, είναι αδιαμφισβήτητο ότι τα σχολεία μοιάζουν με τις φυλακές και ότι τα εργοστάσια είναι η πλησιέστερη προσέγγισή της. Κοιτάξτε την είσοδο σε ένα εργοστάσιο της Ρενώ ή οπουδήποτε αλλού σχετικά με αυτό το θέμα: τρία εισιτήρια για να μπει στην τουαλέτα κατά τη διάρκεια της ημέρας. Βρήκατε ένα κείμενο του δέκατου όγδοου αιώνα, από τον Τζέρεμι Μπένθαμ, που προτείνει μεταρρυθμίσεις για τη φυλακή. Στο όνομα αυτής της μεταρρυθμιστικής παρόρμησης θεσπίζεται ένα κυκλικό σύστημα όπου η ανακαινισμένη φυλακή χρησιμεύει ως μοντέλο και όπου το άτομο περνά ανεπαίσθητα από το σχολείο στο εργοστάσιο, από το εργοστάσιο στη φυλακή και το αντίστροφο. Αυτή είναι η ουσία της μεταρρυθμιστικής παρόρμησης, της αναθεωρημένης αντιπροσώπευσης. Αντίθετα, όταν οι άνθρωποι αρχίζουν να μιλούν και να ενεργούν για λογαριασμό τους, δεν αντιτίθενται στην αντιπροσώπευσή τους (ακόμη κι αν είναι αντίθετοι) από έναν άλλον. Δεν αντιτάσσουν μια νέα αντιπροσώπευση στην ψευδή αντιπροσώπευση της εξουσίας. Για παράδειγμα, σας θυμάμαι να λέτε ότι δεν υπάρχει λαϊκή δικαιοσύνη ενάντια στη δικαιοσύνη, η αναμέτρηση γίνεται σε ένα άλλο επίπεδο.

Φουκώ: Νομίζω ότι δεν είναι απλά η ιδέα των καλύτερων και πιο δίκαιων μορφών δικαιοσύνης που κρύβεται πίσω από το μίσος των ανθρώπων για το δικαστικό σύστημα, τους δικαστές, τα δικαστήρια και τις φυλακές, αλλά, πέρα απ' αυτό και πριν απ' οτιδήποτε άλλο, η απλή αντίληψη ότι η εξουσία ασκείται πάντα σε βάρος του λαού. Ο αντι-δικαστικός αγώνας είναι ένας αγώνας

ενάντια στην εξουσία και δεν νομίζω ότι είναι ένας αγώνας ενάντια στην αδικία, στην αδικία του δικαστικού συστήματος, ή ένας αγώνας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργάνων της. Είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό ότι σε ξεσπάσματα ταραχών ή εξεγέρσεων ή σε ανατρεπτικές στιγμές το δικαστικό σύστημα εστιάζει στην επίτευξη ενός στόχου, όπως στην οικονομική δομή, τον στρατό και άλλες μορφές εξουσίας. Η υπόθεσή μου, αλλά είναι απλώς μια υπόθεση, είναι ότι τα λαϊκά δικαστήρια, όπως αυτά που υπήρξαν στην Επανάσταση, ήταν ένα μέσο για την κατώτερη μεσαία τάξη, η οποία είχε συμμαχήσει με τις μάζες, να διασώσει και να ανακτήσει την πρωτοβουλία στον αγώνα ενάντια στο δικαστικό σύστημα. Για να επιτευχθεί αυτό πρότειναν ένα δικαστικό σύστημα με βάση τη δυνατότητα της δίκαιης δικαιοσύνης, όπου ένας δικαστής μπορεί να καταστήσει μια δίκαιη ετυμηγορία. Η αναγνωρίσιμη μορφή του δικαστηρίου ανήκει στην αστική ιδεολογία της δικαιοσύνης.

Ντελέζ: Στη βάση της πραγματικής μας κατάστασης η εξουσία αναπτύσσει κατηγορηματικά ένα συνολικό ή παγκόσμιο όραμα. Δηλαδή, όλες οι τρέχουσες μορφές καταπίεσης (η ρατσιστική καταπίεση των μεταναστών εργαζομένων, η καταστολή στα εργοστάσια, στο εκπαιδευτικό σύστημα, και η γενική καταστολή της νεολαίας) είναι εύκολα αθροιζόμενες από τη μεριά της εξουσίας. Πρέπει όχι μόνο να αναζητήσουμε την ενότητα αυτών των τύπων στην αντίδραση του Μάη του '68, αλλά, πιο σωστά, στη συντονισμένη προετοιμασία και οργάνωση του κοντινού μέλλοντος. Ο γαλλικός καπιταλισμός βασίζεται πλέον σε ένα «περιθώριο» της ανεργίας και έχει εγκαταλείψει τη φιλελεύθερη και πατρική μάσκα που είχε υποσχεθεί την πλήρη απασχόληση. Με την προοπτική αυτή αρχίζουμε να βλέπουμε την ενότητα των μορφών καταπίεσης: περιορισμούς σχετικά με τη μετανάστευση, τη στιγμή που θεωρείται ότι οι πιο δύσκολες και άχαρες θέσεις εργασίας πάνε σε εργαζόμενους μετανάστες, επειδή οι Γάλλοι πρέπει να αποκτήσουν εκ νέου τη «γεύση» για την όλο και πιο δύσκολη εργασία, ο αγώνας ενάντια στη νεολαία και την καταστολή του εκπαιδευτικού συστήματος, επειδή η αστυνομική καταστολή είναι πιο ενεργή όταν υπάρχει μικρότερη ανάγκη για νέους ως εργατικό

δυναμικό.

Μια ευρεία γκάμα επαγγελματιών (εκπαιδευτικοί, ψυχίατροι, εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων κ.λπ) θα κληθεί να ασκήσει τα καθήκοντά της, τα οποία παραδοσιακά ανήκαν στην αστυνομία. Αυτό είναι κάτι που προβλέψατε πολύ καιρό πριν και θεωρούνταν αδύνατο εκείνη την περίοδο: **η ενίσχυση όλων των δομών του εγκλεισμού**. Απέναντι σε αυτή την παγκόσμια πολιτική εξουσία έχουμε ξεκινήσει τοπικές αντι-απαντήσεις, συγκρούσεις, δραστικές και περιστασιακά προληπτικές άμυνες. Δεν έχουμε καμία ανάγκη να αθροίζουμε όλα αυτά που αθροίζονται από την πλευρά της εξουσίας: εάν πρόκειται να κινηθούμε σε αυτή την κατεύθυνση, θα σήμαινε να ανακτήσουμε τις αντιπροσωπευτικές μορφές του συγκεντρωτισμού και της ιεραρχικής δομής. Πρέπει να στήσουμε μετωπικές συνεργασίες και ένα ολόκληρο σύστημα δικτύων και λαϊκών βάσεων, και αυτό είναι ιδιαίτερα δύσκολο. Σε κάθε περίπτωση, δεν ορίζουμε πλέον την πραγματικότητα ως ένα συνεχές της πολιτικής από μια παραδοσιακή έννοια ανταγωνισμού και διανομής της εξουσίας, διαμέσου των επονομαζόμενων αντιπροσωπευτικών παραγόντων του Κομμουνιστικού Κόμματος ή της Γενικής Συνομοσπονδίας των Εργατών. Η πραγματικότητα είναι αυτό που πραγματικά συμβαίνει στα εργοστάσια, στα σχολεία, στα στρατόπεδα, στις φυλακές, στα αστυνομικά τμήματα. Και αυτή η δράση φέρνει ένα είδος πληροφοριών που είναι εντελώς διαφορετικό από αυτό που βρίσκεται στις εφημερίδες (αυτό εξηγεί το είδος της πληροφορίας που μεταφέρεται από το Γραφείο Τύπου της Λιμπερασιόν). [6]

Φουκώ: Δεν είναι αυτή η δυσκολία εύρεσης κατάλληλων μορφών πάλης το αποτέλεσμα του γεγονότος ότι συνεχίζουμε να αγνοούμε το πρόβλημα της εξουσίας; Έπρεπε να περιμένουμε μέχρι τον 19ο αιώνα πριν αρχίσουμε να κατανοούμε τη φύση της εκμετάλλευσης, και μέχρι και σήμερα απέχουμε από το να κατανοήσουμε πλήρως τη φύση της εξουσίας. Μπορεί να είναι το γεγονός ότι ο Μαρξ και ο Φρόιντ δεν μπόρεσαν να ικανοποιήσουν την επιθυμία μας να κατανοήσουμε αυτό το αινιγματικό πράγμα, το οποίο αποκαλούμε εξουσία, το οποίο είναι ταυτόχρονα ορατό και άορατο, φανερό και κρυμμένο, πανταχού παρόν. Θεωρίες διακυβέρνησης και παραδοσιακές αναλύσεις για τους μηχανισμούς σίγουρα δεν εξαντλούν το πεδίο όπου η εξουσία εξασκείται και λειτουργεί. Η ερώτηση της εξουσίας παραμένει ένα απόλυτο αίνιγμα. Ποιος ασκεί εξουσία; Και σε ποια σφαίρα; Τώρα γνωρίζουμε με σιγουριά ποιος εκμεταλλεύεται τους άλλους, ποιος λαμβάνει τα κέρδη, ποιοι άνθρωποι εμπλέκονται και γνωρίζουμε ότι αυτά τα κέρδη επαναεπενδύονται. Αλλά όσο για την εξουσία... Γνωρίζουμε ότι δεν είναι στα χέρια αυτών που κυβερνούν.

Αλλά, φυσικά, η ιδέα της «άρχουσας τάξης» δεν έλαβε ποτέ μια επαρκή διαμόρφωση και δεν είχε άλλους όρους, όπως το «να κυριαρχεί... να άρχει... να κυβερνά.» κ.ά. Αυτές οι αντιλήψεις είναι μακράν ρευστές και χρειάζονται ανάλυση. Πρέπει, επίσης, να ερευνήσουμε τα όρια που τίθενται στην άσκηση της εξουσίας –τις αναμεταδόσεις μέσω των οποίων λειτουργεί και την έκταση της επιρροής της στις συχνά ασήμαντες πτυχές της ιεραρχίας και τις μορφές ελέγχου, επιτήρησης, την απαγόρευση και τον περιορισμό. **Όπου υπάρχει εξουσία, ασκείται.** Κανένας, αυστηρά μιλώντας, δεν έχει επίσημο δικαίωμα στην εξουσία. Παρ' όλα αυτά, πάντα υποκινείται προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, με μερικούς ανθρώπους από τη μια πλευρά και μερικούς άλλους από την άλλη. Είναι συχνά δύσκολο να πεις ποιος κατέχει την εξουσία, με την ακριβή έννοια του όρου, αλλά είναι εύκολο να δούμε ποιος δεν έχει εξουσία.

Εάν η ανάγνωση των βιβλίων σας (από τον *Νίτσε και τη Φιλοσοφία* σε αυτό που προσδοκώ στο *Καπιταλισμός και Σχιζοφρένεια*) ήταν απαραίτητη για μένα, είναι επειδή φαίνεται να πάει πολύ μακριά από την εξερεύνηση αυτού του προβλήματος: κάτω από το αρχαίο θέμα του νοήματος, του σημαίνοντος και του σημαινόμενου κ.λπ, έχετε αναπτύξει το ζήτημα της εξουσίας, της ανισότητας των εξουσιών και των αγώνων τους. Κάθε αγώνας αναπτύσσεται γύρω από μια συγκεκριμένη πηγή εξουσίας (οποιοσδήποτε από τις αμέτρητες, μικροσκοπικές πηγές – ένα αφεντικό για μικρό χρονικό διάστημα, ο διευθυντής της «HLM», ο δεσμοφύλακας, ένας δικαστής, ένας εκπρόσωπος του Σωματείου, η αρχισυντάκτρια μιας εφημερίδας). Και αν επισημαίνοντας τις πηγές αυτές, καταγγέλλοντας και μιλώντας αποτελεί ένα μέρος του αγώνα, δεν είναι επειδή ήταν προηγουμένως άγνωστες. Μάλλον, διότι το να μιλήσεις για το θέμα αυτό, για να αναγκάσεις τα θεσμοθετημένα δίκτυα πληροφοριών να ακούσουν, να παράγεις τα ονόματα, να δείξεις το δάκτυλο της κατηγορίας, να βρεις τους στόχους, είναι το πρώτο βήμα για την αντιστροφή της εξουσίας και η έναρξη των νέων αγώνων ενάντια σε υπάρχουσες μορφές εξουσίας.

Αν ο λόγος των κρατουμένων ή των γιατρών των φυλακών συνιστά

μια μορφή πάλης, αυτό συμβαίνει γιατί οικιοποιούνται, τουλάχιστον προσωρινά, την εξουσία να μιλάνε για τις συνθήκες των φυλακών στο παρόν, το οποίο αποτελεί αποκλειστική δικαιοδοσία των διοικητών των φυλακών και των φίλων τους στις ομάδες μεταρρύθμισης. Ο λόγος της πάλης δεν είναι αντίθετος στο ασυνείδητο, αλλά στη μυστικοπάθεια. Μπορεί να μη φαίνεται έτσι, αλλά τι γίνεται αν αποδειχθεί ότι ήταν περισσότερο από αυτό που περιμέναμε; Μια ολόκληρη σειρά από παρεξηγήσεις σχετίζονται με πράγματα που είναι «διαταραγμένα», «απωθημένα» και «ανείπωτα» και επιτρέπουν τη φθηνή «ψυχανάλυση» των κατάλληλων αντικειμένων του αγώνα. Είναι ίσως πιο δύσκολο να ξεθάψεις ένα μυστικό παρά το ασυνείδητο. Τα δύο θέματα που συναντώνται συχνά στο πρόσφατο παρελθόν, ότι «η γραφή οδηγεί στην ανάδυση καταπιεστικών στοιχείων» και ότι «το γράψιμο είναι απαραίτητα μια ανατρεπτική δραστηριότητα», φαίνεται να προδίδουν μια σειρά από λειτουργίες που αξίζουν να καταγγεληθούν σοβαρά.

Ντελέζ: Με σεβασμό στο θέμα που θέσατε: Είναι ξεκάθαρο ποιος εκμεταλλεύεται, ποιος κερδίζει και ποιος κυβερνά, αλλά η εξουσία παραμένει κάτι πιο περίπλοκο. Θα θέσω την παρακάτω υπόθεση: Η ουσία του μαρξισμού ήταν να καθορίσει το πρόβλημα ουσιαστικά από την άποψη των συμφερόντων (η εξουσία πηγάζει από μια άρχουσα τάξη που ορίζεται από τα συμφέροντά της). Το ερώτημα που τίθεται αμέσως είναι το εξής: Πώς συμβαίνει οι άνθρωποι, των οποίων τα συμφέροντα δεν εξυπηρετούνται, να μπορούν να υποστηρίζουν την υπάρχουσα δομή εξουσίας ζητώντας ένα κομμάτι της δράσης; Ίσως αυτό συμβαίνει επειδή όσον αφορά τις επενδύσεις το συμφέρον δεν είναι η τελική απάντηση. Υπάρχουν επενδύσεις επιθυμίας που λειτουργούν με ένα πιο βαθύ και διάχυτο τρόπο απ' ό,τι μας υπαγορεύουν τα συμφέροντά μας. Αλλά φυσικά, ποτέ δεν επιθυμούμε ενάντια στα ενδιαφέροντά μας, επειδή το ενδιαφέρον ακολουθεί πάντα και βρίσκεται εκεί που το έχει τοποθετήσει η επιθυμία.

Δεν μπορεί να μην ακούσουμε την κραυγή του Ράιχ: Οι μάζες δεν εξαπατήθηκαν, σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή ήθελαν

πραγματικά ένα φασιστικό καθεστώς! Υπάρχουν επενδύσεις επιθυμίας που διαμορφώνουν και διανέμουν την εξουσία, αυτό κάνει η εξουσία του αστυνομικού, όπως και η εξουσία του πρωθυπουργού. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν υπάρχει ποιοτική διαφορά μεταξύ της εξουσίας που ασκείται από τον αστυνομικό και τον πρωθυπουργό. Η φύση αυτών των επενδύσεων επιθυμίας σε μια κοινωνική ομάδα εξηγεί γιατί τα πολιτικά κόμματα ή τα σωματεία, τα οποία ίσως έχουν ή πρέπει να έχουν επαναστατικές επενδύσεις στο όνομα των ταξικών συμφερόντων, είναι τόσο συχνά περιορισμένα σε μεταρρυθμίσεις ή απολύτως αντιδραστικά στο επίπεδο της επιθυμίας.

Φουκώ: Όπως είπατε, η σχέση ανάμεσα στην επιθυμία, τη δύναμη και το ενδιαφέρον είναι πιο περίπλοκη απ' ό,τι συνήθως σκεφτόμαστε, και δεν είναι αναγκαστικά αυτοί που ασκούν την εξουσία που έχουν συμφέρον στην εκτέλεσή του, ούτε είναι πάντα δυνατό για τα άτομα με κατεστημένα συμφέροντα να ασκήσουν την εξουσία. Επιπλέον, η επιθυμία για εξουσία δημιουργεί μια μοναδική σχέση μεταξύ εξουσίας και ενδιαφέροντος. Μπορεί να συμβαίνει το γεγονός ότι οι μάζες, κατά τη διάρκεια φασιστικών περιόδων, επιθυμούν αυτά τα συγκεκριμένα άτομα που έχουν την εξουσία, ανθρώπους τους οποίους είναι αδύνατον να αναγνωρίσουν καθώς αυτά τα άτομα ασκούν εξουσία ενάντια στις μάζες και εις βάρος τους, σε ακραίες συνθήκες θανάτου, θυσίας, σφαγής. Επιπλέον, επιθυμούν αυτή τη συγκεκριμένη εξουσία, θέλουν να ασκηθεί. Αυτό το παιχνίδι της επιθυμίας, της εξουσίας, και το ενδιαφέρον έχει λάβει μικρή προσοχή. Ήταν πολύ παλιά που ξεκινήσαμε να καταλαβαίνουμε την εκμετάλλευση και η επιθυμία είχε και συνεχίζει να έχει μακρά ιστορία. Είναι πιθανό ότι οι μάχες τώρα λαμβάνουν χώρα και οι τοπικές, περιφερειακές και ασυνεχείς θεωρίες, που προέρχονται από αυτές τις μάχες και είναι αδιαχώριστες από αυτές, στέκονται στο κατώφλι της ανακάλυψής μας για τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η εξουσία.

Ντελέζ: Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να επιστρέψω στην ερώτηση: το παρόν επαναστατικό κίνημα έχει δημιουργήσει πολλαπλά κέντρα και αυτό όχι ως αποτέλεσμα αδυναμίας ή ανικανότητας, καθώς ένα

συγκεκριμένο είδος άθροισης αφορά την εξουσία και τις δυνάμεις της αντίδρασης (το Βιετνάμ, για παράδειγμα, είναι ένα εντυπωσιακό παράδειγμα για την τοπικοποίηση αντι-τακτικών). Αλλά μπορούμε να καθορίσουμε τα δίκτυα, τις εγκάρσιες συνδέσεις μεταξύ αυτών των ενεργών και ασυνεχών σημείων από μια χώρα σε μια άλλη ή εντός μιας χώρας;

Φουκώ: Το ερώτημα του γεωγραφικού ασυνεχούς, το οποίο εγείρετε, μπορεί να σημαίνει το ακόλουθο: όσο πιο γρήγορα παλέψουμε ενάντια στην εκμετάλλευση, το προλεταριάτο όχι μόνο θα ηγηθεί του αγώνα άλλα, επίσης, θα καθορίσει τους στόχους του, τις μεθόδους του και τα μέρη και τα μέσα για την αντιπαράθεση και το να συμμαχήσει κάποιος με το προλεταριάτο σημαίνει να αποδεχθεί τις θέσεις του, την ιδεολογία του και τα κίνητρά του για τον αγώνα. Αυτό σημαίνει πλήρη ταύτιση. Αλλά αν ο αγώνας στρέφεται ενάντια στην εξουσία, τότε όλοι αυτοί στους οποίους η εξουσία ασκείται εις βάρος τους, όλους όσοι θεωρούν ότι είναι ανυπόφορη, μπορούν να ξεκινήσουν τον αγώνα στο δικό τους έδαφος και με βάση την ορθή τους δραστηριότητα (ή παθητικότητα). **Συμμετέχοντας σε έναν αγώνα που αφορά τα δικά τους συμφέροντα, των οποίων οι στόχοι γίνονται σαφώς κατανοητοί και των οποίων τις μεθόδους μόνο αυτοί μπορούν να καθορίσουν, μπαίνουν σε μια επαναστατική διαδικασία.** Φυσικά εισέρχονται ως σύμμαχοι του προλεταριάτου, επειδή η εξουσία ασκείται με τον τρόπο ώστε να διατηρήσει την καπιταλιστική εκμετάλλευση. Αυτοί πραγματικά υπηρετούν τον σκοπό του προλεταριάτου παλεύοντας στα πεδία που καταπιέζονται.

Οι γυναίκες, οι φυλακισμένοι, οι στρατιώτες, οι ασθενείς του νοσοκομείου και οι ομοφυλόφιλοι έχουν ξεκινήσει τώρα έναν συγκεκριμένο αγώνα ενάντια στην εξειδικευμένη εξουσία, τις σταθερές και τους ελέγχους που ασκούνται επάνω τους. Τέτοιοι αγώνες είναι πραγματικά που εμπλέκονται στο επαναστατικό κίνημα στον βαθμό που είναι ριζοσπαστικοί, αδιάλλακτοι και όχι μεταρρυθμιστικοί, και αρνούνται οποιαδήποτε προσπάθεια να καταλήξει σε μια νέα τάση της ίδιας εξουσίας, στην καλύτερη περίπτωση, με μια αλλαγή αφεντικών. Και αυτά τα κινήματα

συνδέονται με το επαναστατικό κίνημα του προλεταριάτου στον βαθμό που μάχονται ενάντια στους ελέγχους και τις σταθερές που υπηρετούν το ίδιο σύστημα εξουσίας.

Υπό αυτή την έννοια, η συνολική εικόνα που παρουσιάζεται από τον αγώνα είναι σίγουρα όχι αυτή της άθροισης, που αναφέρατε νωρίτερα, αυτής της θεωρητικής άθροισης κάτω από το πρόσχημα της «αλήθειας». Η γενικότητα του αγώνα συγκεκριμένα προκύπτει από το ίδιο το σύστημα εξουσίας, από όλους τους τύπους με τους οποίους η εξουσία ασκείται και εφαρμόζεται.

Ντελέζ: Και τους οποίους είμαστε ανίκανοι να πλησιάσουμε σε οποιαδήποτε από τις εφαρμογές τους χωρίς να αποκαλύψουμε αυτό τον διάχυτο χαρακτήρα τους, οπότε είμαστε αναγκαστικά εξουσιαζόμενοι, στη βάση των πιο ασήμαντων απαιτήσεων, μέχρι την επιθυμία να το ανατινάξουμε εντελώς. Κάθε επαναστατική επίθεση ή άμυνα, εν μέρει, συνδέεται με αυτό τον τρόπο με τον αγώνα των εργατών.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] «Ομάδα Ενημέρωσης για τις Φυλακές»: Οι δύο πιο πρόσφατες εκδόσεις του Φουκώ (*Εγώ, ο Πιερ Ριβιέρ και Επιτήρηση και Τιμωρία*) υπήρξαν το αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας.

[2] «Theatrum Philosophicum», στο Michel Foucault, *Counter-Memory, Practice*, σελ. 185.

[3] Μάης 1968, πιο γνωστά ως τα «γεγονότα του Μάη».

[4] Βλ. «L'ordre du discours», στο *Language, Counter-Memory, Practice*, σελ. 47-53.

[5] Ο Ρενέ Πλεβέν ήταν πρωθυπουργός της Γαλλίας στις αρχές του 1950.

[6] Λιμπερασιόν, Πρακτορείο Ειδήσεων.

Ένα Τραγούδι Πονηρό

Νίκος Κουφόπουλος

*Κάθε δεύτερη Κυριακή, εδώ στη Βαβυλωνία,
νέα έχουμε για εσάς, έμμετρα και ίσως... αστεία(;)*

Γεια σας και παλι φίλοι μου. Παλι εδώ μαζί σας.
Νεα εχω σημερα πολλα προς ενημερωση σας.
Απ' το χρηματιστηριο, τα νεα είναι χαλια.
Πεσαν'πολύ οι μετοχες. Αυτό μου το ειπε η Βαλια.
Μια φιλη μου απ'τα παλια, μην παει αλλου ο νους σας.

Α, μην ξεχασω, νέο καλο εχω για τον παππου σας:
Βρεθηκε λει το φαρμακο για την αθανασια.
Πειτε το αυτό και στη γιαγια, πειτε το και στη θεια.
Χρονια θα ζουμε ολοι πολλα. Κάθενας οσο θελει.
αρκει μονο μια κουταλια μες στον καφε μας μελι.
Μα θα μου πειτε, τι καφες θα είναι αυτος με μελι;
Ενταξει, αν δε γουσταρετε, εμενα... δε με μέλλει.
Του σπονσορα παραγγελια ηταν το παραπανω.
Μελι παράγει βλεπετε. Και εγω τι άλλο να κανω;

Εδώ την άλλη την κυνηγούν –μας τραγουδαει- οι... μελισσες.
Και εσυ που... δεν την θελησες (Χαχαχα...).
Πλακα εχουν οι «εντεχνοι». Γραφουνε ό,τι να ναι.
Αρκει η ριμα να τους βγει. Και ολο καποιοι... τσιμπανε.
Κατσε ρε κοριτσακι μου, να καταλαβω θελω,
Καλοπροαίρετα ρωτω. Πες, κι εγω... πιστευω:
Εχεις μελίσσια; Εισαι βοσκος; Βρεθηκες σε λιβαδια;
Σε δασος αγριο ξαφνικά σε βρηκαν αγρια... βράδια;
Και αντε, στην πεσαν μελισσες.
Το... «κι εσυ που δεν με θελησες»;
Πού διαολο κολλαει;
Χμ... Οκ... Καταλαβα... Αν εχει φραγκα... παει...

Παμε και στα πολιτικα, τα τρεχοντα να δουμε:
Σιγουρα τον ανασχηματισμο, μπροστα μας θα τον βρουμε.

θα αλλαξουνε οι υπουργοι. Ο ενας με τον άλλο.
Ρε μηπως επρεπε κι εγω για βουλευτης να βαλω;
θα ημουνα τωρα στη βουλη, θα ελεγα μαλακιες,
αντι να καθομαι εδω να γραφω ιστοριες.
Την πατησα. Μου ελαχε αναρχικος να γινω.
Τωρα χωρις αξιωματα να δω τι θα απογινω.
Ομως το χρονο σας μην τρωω, με τα δικα μου άλλο.
Παμε στα νεα γρηγορα. Νέο εχω μεγαλο:

Χωρισε, ειπαν, ο Κλουνει. Εγω δεν το πιστευω.
Μαλλον θα είναι κουτσομπολια. Τα ακουω και αγριευω.
Ελπιζω να είναι ψεματα. Στα δυσκολα που ζουμε,
να μη μας βρει τετοιο κακο. Άλλο πια δε μπορουμε.

Νεα και αλλα εχουμε εν ταχει για να να δουμε.
Βλεπετε, αναγνωστες μας, κανουμε ό,τι μπορουμε,
ώστε εσεις και μονο εσεις, από τους αλλους πρωτοι
να ξερετε τι γινεται σε ολη την Ευρωπη:

Τροχαιο εγινε ατυχημα, προχθες θανατηφορο.
Τρακαρε ένα γιωτα χι με ένα βυτιοφορο.
Σκοτωθηκαν οι οδηγοι, και αλλοι δυο ακομα.
Και άλλος ενας δυστυχως, είναι τωρα σε κωμα.

Τα Ζωδια τωρα φιλοι μου, φουλ ενημερωμενα.
Ξερω τα αστρα να κοιτω, κι αυτά μιλουν σε μενα.
Και τα βιβλια των σοφων όλα εχω διαβασει,
γι' αυτό οποιος με εμπιστευθει σιγουρα δεν θα χασει.
Οι Λεοντες με τους Σκορπιους, ταιριαζουν μια χαρουλα.
Και οι Τοξοτες σιγουρα καλη είναι παρεουλα.
Οι Διδυμοι ας προσεξουνε, σε περιπετειες μβαινουν.
Τα χερια τους οι Αιγόκεροι προβλεπω να τους δενουν.
Λυση θα βρουνε οι Ιχθυς σε ό,τι τους αγχωνει.
και οσοι δεν μπορεσουνε, ας μην σκεφτουν αγχονη.
Οποιος μια λυση μονο δει, σιγουρα είναι απατη.
Το καλο το παλικαρι, ξερει κι άλλο μονοπατι.

Ξερω κι άλλες παροιμιες, γνωμικα και τετοια κολπα.

θα σας ριξω κανα δυο, και μετα θα παω βολτα:
Αβρακος βρακι δεν ειχε, το βαλε και χεστηκε.
Ο μαλακας παλι ηρθε. Μονος του καλεστηκε.
΄Νταξει αυτο με το μαλακα, το εβγαλα απ'το μυαλο μου.
Εχω υπ'οψιν μου ομως εναν, καποιον παλιο γνωστο μου.
Σιγουρα θα συμφωνειτε και εσεις αναμφιβολως
πως οσο ανεβαινει η μαιμου, της φαινεται ο κωλος.

Ομως με τουτα και με αυτα, η ωρα εχει περασει,
στο καφενειο παω ευθυς, να φaw γλυκο κερασι.
Γλυκο ωραιο του κουταλιου, το φτιαχνει η κυρα-Λενη,
και οποιος φαιι απο αυτο, ποτε του δεν πεθαινει.
Τωρα ομορφα στιχακια, βαζω προς απολαυση σας,
και ποτακι πινω ένα, στη υγεια τη δικη σας:

Ένα τραγούδι... πονηρό

Λέω να γράψω ένα τραγούδι... «μορφωμένο»,
με λέξεις άγνωστες. Με έννοιες υψηλές.
Ούτε και εγώ τι λέω να μην καταλαβαίνω.
Γελώντας να μου λένε οι φίλοι: Μα τι λες;

Μετά θα βάλω μουσική πολύ «ψαγμένη».
Ακόρντα δύσκολα. Ένατες και μπεμόλ.
Ρυθμό ζειμπέκικο με ηλεκτρικές κιθάρες,
και θα τελειώνει με κλαρινα... rock end roll.

Θα είναι της μόδας, εναλλακτικό, και βάλε.
Με νότες πράσινες, κουπλέ οικολογικό.
Και 'κάνα δυο τσιτάτα απ' τον Μπακούνιν,
να έχει και κάτι μέσα του, επαναστατικό.

Σε συναυλίες στα νταμάρια θα γυρνάω
και θα δακρύζω, άμα λάχει, στη σκηνή.
Θα είμαι θλιμμένος όσο πρέπει. Αυτά τα ξέρω.
Μου τα έχουν μάθει κάτι φίλοι ηθοποιοί.

Στην τηλεόραση θα βγαίνω κάπως σπάνια,
σε εκπομπές με καλεσμένους σοβαρούς.

θα πίνουμε ίσως καμιά φορά σαμπάνια,
μα θα βρίζουμε τους άθλιους αστούς.

θα έχω λεφτά, σπίτι καλό και αμάξι φίνο,
και γκομενάκια θα χτυπάω στη σειρά.
Και κάπου-κάπου θα πηγαίνω στα Εξάρχεια.
Αναρχικός είμαι στο βάθος ρε παιδιά...

Υ.Γ. Εδώ Ελεύθερα Εξάρχεια...
nikos1789@gmail.com

Τrumpres: Σκέψεις λίγο πριν ή/και λίγο μετά την Πολυαναμενόμενη «Στέψη» του Νέου Πλανητάρχη

R.R.

*-Τελικά, δεν ήταν ο Τραμπ λαγός της Κλίντον, μάλλον η κυρία
ήταν η λαγουδίνα του....*

*-Σωστά, μαλακίες λέγαν πάλι οι αναλυτές! Άσε που κι ο Σάντερς
ήταν λαγός της Κλίντον για την ανάδειξη υποψηφίου του
Δημοκρατικού Κόμματος.*

-Αυτό ξαναπές το! (1)

Μεγάλη ανακούφιση είναι να ακούς μια τέτοια συζήτηση μεταξύ
ταξιτζή και πελάτη, επιβάτης κι εσύ σε διπλοκούρσα. Φαίνεται
πως οι αποκάτω της βαλκανικής πατρίδας μας ξέμειναν ακόμη από
κι από κουτόχορτο, η κρίση βλέπετε... Έτσι, στα περίπλοκα, ως
είθισται να λέγονται, θέματα της υψηλούς διεθνούς πολιτικής,
δεν πολυτσιμπάνε στους «ειδικούς».

Μεγάλη πλάκα έχει να διαβάσεις τις βαθυστόχαστες συζητήσεις των αναλυτών: θα υπάρξει όντως προσέγγιση ΗΠΑ-Ρωσίας, μια σύγκρουση (οικονομική έστω) ΗΠΑ-Κίνας, μια «εγκατάλειψη» της Ευρώπης από τις ΗΠΑ, μια ανάδειξη του εθνοκεντρισμού έναντι του παγκοσμιοποιητικού κοσμοπολιτισμού, της ασφάλειας έναντι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και πάει λέγοντας.

Μεγάλη σοφία δεν χρειάζεται για να καταλάβει κανείς πως η νέα αφήγηση που κατασκευάζουν επιμελώς και επιμόνως τα ΜΜΕ ανά την (δυτική τουλάχιστον...) υφήλιο με αφορμή την αλλαγή φρουράς στον Λευκό Οίκο άλλο στόχο δεν έχει από το να αποδείξει στους αποκάτω πως, ναι, μπορούν να τα αλλάξουν όλα εντός του συστήματος. Και πως οι αποκάτω θα πρέπει να πάρουν θέση, καθ' ότι έχουν κάτι να χάσουν ή να κερδίσουν από την αλλαγή. Βέβαια, οι μισθωτοί ειδικοί έχουν υποχρέωση, λόγω επαγγέλματος, να λησμονούν πως αν οι εκλογές μπορούσαν να αλλάξουν κάτι θα ήταν παράνομες ή όπως το έθεσε και ο, κάπως ωμός, Πατερούλης (του κρατικού καπιταλισμού): «η εξουσία δεν κάνει εκλογές αν δεν έχει σίγουρο το αποτέλεσμα».

Το αποτέλεσμα στις αμερικανικές προεδρικές ήταν σίγουρο, όποιος/α κι αν εξελέγετο για την προεδρία. Και για τους αποκάτω τα αποτελέσματα ταυτόσημα, η οικονομική ολιγαρχία, σε πλανητικό επίπεδο, είχε λύσει τις αντιθέσεις της, ανέδειξε τους υποψηφίους και άφησε την «εκλογική δημοκρατία» να λειτουργήσει. Ναι, με κάποια... παρατράγουδα, λένε, λόγω της ρωσικής παρέμβασης, όπως κατήγγειλε η νικημένη και αποδέχθηκε και ο νικητής εσχάτως. Παρατράγουδα σοφά υπολογισμένα, καλώς σκηνοθετημένα και καλύτερα προβεβλημένα. Για να δικαιολογηθεί η «έκπληξη», η πολυαναμενόμενη –όπως θέλουν να μας πείσουν τα ΜΜΕ– «ανατροπή», η νίκη του επιλεγέντος να παίξει τον ρόλο του αυτσαίντερ!

Όσοι «τσιμπάνε» και εμπλέκονται στη συζήτηση των αποπάνω λησμονούν πως είναι η εξουσία αυτή που θέτει τα ερωτήματα, διά των ΜΜΕ και των «ειδικών» στην προκειμένη, είναι αυτή που καθορίζει και την γκάμα των απαντήσεων, ερωτημάτων και αποκρίσεων που αφορούν/ευνοούν την εξουσία, τους αποπάνω, ποτέ

τους αποκάτω. Διερωτώνται, λοιπόν, οι ανά την υφήλιο πληρωμένοι κονδυλοφόροι ή έμμισθοι παπαγάλοι: «Μα, καλά, ήταν ανάγκη να αντιπαρατεθούν για την προεδρία ένας άξεστος και ημιμαθής με μια αναξιόπιστη και ψεύτρα;». Διερωτώνται γιατί (θέλουν να) ξεχνούν:

«Μιλούν οι από πάνω:

Εμείς είμαστε αυτοί που κάνουν κουμάντο. Είμαστε ισχυρότεροι, παρ' όλο που είμαστε λιγότεροι. Δεν μας νοιάζει τι λες, ακούς, σκέφτεσαι, κάνεις, αρκεί να μη μιλάς, να μην ακούς, να μην κινείσαι.

»Μπορούμε να επιβάλουμε στην κυβέρνηση ανθρώπους μέσης ευφυΐας (αν και είναι πλέον δύσκολο να τους βρεις στις τάξεις των πολιτικών), όμως επιλέγουμε κάποιους που δεν είναι καν σε θέση να προσποιηθούν ότι ξέρουν τι τους γίνεται.

Γιατί; Γιατί **μπορούμε!**

»**Μπορούμε** να χρησιμοποιήσουμε τους αστυνομικούς και στρατιωτικούς μηχανισμούς για να συλλαμβάνουμε και να φυλακίζουμε αληθινούς εγκληματίες, μόνο που αυτοί οι εγκληματίες αποτελούν ζωτικό μας κομμάτι. Αντίθετα, επιλέγουμε να κυνηγάμε, να χτυπάμε, να συλλαμβάνουμε, να βασανίζουμε, να φυλακίζουμε και να δολοφονούμε εσένα.

Γιατί; Γιατί **μπορούμε!**

»Αθώος ή ένοχος; Τι σημασία έχει; Η δικαιοσύνη είναι μία από τις πολλές πουτάνες που έχουμε στην ατζέντα μας και, πίστεψέ μας, δεν είναι η πιο ακριβή.

»Και ακόμη κι αν προσαρμόζεσαι απόλυτα στο καλούπι που σου επιβάλλουμε, ακόμη κι αν δεν κάνεις τίποτα, κι αν είσαι αθώος, θα σε συντρίψουμε.

Και αν επιμένεις να μας ρωτάς γιατί το κάνουμε, ιδού η απάντηση: **Γιατί μπορούμε! [...]**

Δεν έχει σημασία ποιος βγαίνει μπροστά. Τα περί Δεξιάς ή Αριστεράς είναι απλώς οδηγίες για τον σοφέρ που παρκάρει το αμάξι. Η μηχανή λειτουργεί από μόνη της».

Υποδιοικητής Μάρκος, Εμείς και αυτοί – οι (παρα)λογισμοί των αποπάνω

Γιατί **μπορούν** λοιπόν... Και γιατί όντως τίποτα δεν θα αλλάξει –προς το καλύτερο, τουλάχιστον– στην πραγματική ζωή των αποκάτω. Και ένας άξεστος και ημιμαθής (ή μια αναξιόπιστη) θα χρησιμεύει πάντοτε για να φορτωθεί σε εκείνον (ή εκείνη, ανάλογα με την επιλεγείσα αφήγηση) η μη αλλαγή. Για να είναι σε θέση να πουν, να αναλύσουν, ή έστω να αφήσουν να εννοηθεί, πριν τις επόμενες εκλογές: Λάθος, λάθος κάνατε όταν ψηφίζατε (τον ημιμαθή και άξεστο) εσείς οι αποκάτω. Και φτου κι από την αρχή. Δημιουργώντας και... ενοχές στους αποκάτω! Γιατί είναι βολική η επίρριψη της κακοδαιμονίας στο «εσφαλμένο κριτήριο» αυτών που δεν αποφασίζουν για τίποτα επί της ουσίας σε ό,τι αφορά τις ζωές τους, αυτών που έχουν πεισθεί να αναθέτουν. Αυτοί φταίνε που το Obamacare πήγε κατά διαόλου. Αφού το ανέθεσαν στον μαλακό (ή αναξιόπιστο και ψεύτη, όπως και η περί ής ο λόγος κυρία από το κόμμα του) Ομπάμια... Πάμε λοιπόν για κάποιον σκληρό τώρα!

Η εκλογή του Τραμπ καθόλου δεν ξεβόλεψε τους διευθύνοντες του στρατοπέδου των αποπάνω, την ελίτ, ως είθισται να λέγεται, από δεξιούς αλλά και κάποιους αριστερούς που ζητούν σωτήρες και έχουν το βλέμμα στα γεγονότα (την «(αντικειμενική) κίνηση του κεφαλαίου», όπως λένε). Αρκεί μια ματιά στη συνεχή άνοδο της Γουόλ Στρίτ και του δολαρίου μετά την εκλογή του Τραμπ. Θα ήταν αφέλεια να πιστέψει κανείς πως η εκλογή του δισεκατομμυριούχου θα ανακόψει/αναστρέψει την παγκοσμιοποίηση, στην οποία αποδίδεται, εν μέρει σωστά, η «εκπτώχευση» των μεσοστρωμάτων στη Δύση. Ο οποίος, μετά από κάποιες «λάθος» –θα πει, θα πουν– σπασμωδικές κινήσεις, θα μας ξεφουρνίσει τη νέα ΤΙΝΑ (There Is No Alternative) για τη μητρόπολη του καπιταλισμού.

Ναι, γιατί παρά τις προσπάθειές(;) του για κάποιον εσκεμμένα νεφελώδη νέου τύπου «νεοκεϋνσιανό» φιλελεύθερο καπιταλισμό –μέσω της μείωσης της φορολόγησης!–, πάλι δεν θα υπάρχει ανάπτυξη, δεν θα υπάρχουν ούτε ψίχουλα για να φτάσουν και στους αποκάτω (δεν βλέπετε πως μειώνουμε και τους εξοπλισμούς; ούτε για το NATO δεν έχουμε!), δεν θα υπάρχει σάλιο, το

κεφάλαιο έχει «φύγει» από την κατεξοχήν –κατά τους αριστερούς– πατρίδα του. Όμως, όπως λέει σε άλλο του κείμενο ο υποδιοικητής Μάρκος, δεν θα πρέπει να πιστεύουμε ποτέ την εξουσία όταν λέει πως έκανε λάθος. Απλώς προετοιμάζει τη νέα της αφήγηση.

-Ο Τραμπ δεν είναι ξανθός, τα βάφει! -Φαίνεται, βέβαια, αλλά λες και ήθελαν να το προσέξουμε!

-Δηλαδή, τελικά άλλαξαν όλα για να μην αλλάξει τίποτα; -Και ναι και όχι... (2)

Από την ίδια συζήτηση στο ταξί

Επομένως, δεν θα υπάρξει νεοκεϋνσιανισμός (της Δεξιάς;!) στην Αμερική, προστασία της εγχώριας παραγωγής από την παγκοσμιοποίηση και τόνωση της ανάπτυξης, «προστασία» από μετανάστες ή/και δυνάμει τρομοκράτες, «προστασία»...; Μμμ, βασικά θα υπάρξει «προστασία»... με τη μαφιόζικη έννοια του όρου. Μέχρι να πειστούν οι αποκάτω πως αυτό που χρειάζονται είναι η «προστασία» των αποπάνω και όχι ο έλεγχος της ζωής τους από τους ίδιους. «Προστασία» για να μη σκεφτούν πως, αντί της «προστασίας» των αποπάνω, αυτό που χρειάζονται εσπευσμένα είναι να προστατεύσουν τους εαυτούς τους από τους αποπάνω.

Στην παγκοσμιοποίηση –για να μαθαίνουν και οι αριστεροί αλλά και οι πατριώτες, ειδικά δε οι αριστεροί πατριώτες– δεν υπάρχει φυγή κεφαλαίων. Φυγή νοείται άμα υπάρχει η δυνατότητα περιορισμού. Υπάρχει μεταφορά. Εδώ και χρόνια έχει θεσπιστεί η σχεδόν ελεύθερη κίνηση των (μεγάλων) κεφαλαίων. Και, όταν κι όπου δυσκολεύουν παροδικά τα πράγματα, υπάρχουν και οι offshore εταιρείες στους φορολογικούς παραδείσους.

Πάνω από το μισό παγκόσμιο εμπόριο εκτιμάται πως περνάει, τουλάχιστον στα χαρτιά, μέσα από τους φορολογικούς παραδείσους. Πάνω από το μισό των τραπεζικών στοιχείων ενεργητικού και το 1/3 των άμεσων ξένων επενδύσεων από πολυεθνικές εταιρίες περνούν μέσα από τα offshore κέντρα. Περίπου το 85% των διεθνών τραπεζικών εργασιών και της έκδοσης ομολόγων διεξάγεται σε μια υπεράκτια ζώνη άνευ εθνικότητας,

της λεγόμενης *Ευρωαγοράς* (καμιά σχέση με τη «Ζώνη του Ευρώ»). Το ΔΝΤ εκτιμούσε το 2010 πως η συνολική αξία του ενεργητικού μόνο των μικρών νησιωτικών χρηματοπιστωτικών κέντρων, όπου εδρεύουν οι offshore, ανέρχονται συνολικά σε 18 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή ίσο με το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ! Οι offshore δεν είναι απλώς πάρκινγκ πλούτου προς αποφυγή της φορολόγησης. Είναι, κυρίως, κόμβοι προσωρινής στάθμευσης και αλλαγής πορείας του κεφαλαίου, έτσι λειτουργούν σήμερα οι παγκόσμιες χρηματοροές. Το κεφάλαιο δεν έχει πατρίδα, είναι αποεδαφικοποιημένο, χάρη κυρίως στην ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού του κλάδου. Εξάλλου και η σύνθεση του μετοχικού κεφαλαίου των πολυεθνικών κολοσσών γίνεται όλο και πιο πολυεθνική, οδεύει προς την πλήρη πλανητική ολοκλήρωση.

Οι κρατικοί καπιταλισμοί –Ρωσίας, Κίνας και άλλων χωρών, όπως της κεμαλικής Τουρκίας, αίφνης– άλλαξαν, εδώ και δύο δεκαετίες και βάλε, σταδιακά ή απότομα, διδασκόμενοι από τη Δύση. Είχαν πλέον επιτύχει μια πρωταρχική συσσώρευση μέσα από δεκαετίες οργανωμένης και συνετής εκμετάλλευσης των υπηκόων τους. Επομένως «ιδιωτικοποιήθηκαν», όπως λένε. Μέσα από την τελική –και μαφιόζικη, εν πολλοίς– πινελιά της ιδιωτικοποίησης fast track και εν μια νυκτί, που ολοκλήρωσε τη συσσώρευση, έγιναν κι αυτοί καπιταλισμοί έτοιμοι και συμβατοί για να συνεργαστούν με τους ομολόγους τους στη Δύση. Και, ναι, υιοθέτησαν και την αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Όμως εδώ αυτή η δημοκρατία είναι εκ προοιμίου απλώς μια «εκλογική δημοκρατία», όπως σωστά το θέτει ο Ρώσος διανοητής Καγκαρλίτσκι. Οι διάφορες αστικές ελευθερίες και τα ατομικά δικαιώματα, προϊόντα συγκρούσεων στη μακρά πορεία προς την ανάπτυξη αστικών καθεστώτων στη Δύση, δεν έχουν εδώ και μεγάλη σημασία, εδώ η ιστορική διαδρομή ήταν διαφορετική, όσο και αν το λησμονεί η δυτικοκεντρική σκέψη. Εξάλλου και η έννοια του ατόμου σε κάποιες από αυτές τις χώρες δεν ήταν και δεν είναι και τόσο σαφής.

Έτσι, ήταν πια καιρός να διδαχθεί και ο δυτικός καπιταλισμός ορισμένα πράγματα από αυτούς τους καπιταλισμούς διαφορετικής

γενεαλογίας από τη δική του, όπως το έχει επισημάνει και ο Άγγλος διανοητής Τζον Γκρέι (βλ. *Η Αλ Κάιντα και η νεωτερικότητα*). Όχι τόσο για λόγους ανταγωνισμού, αλλά, όπως είδαμε, υπάρχει μια πλανητική καπιταλιστική ολοκλήρωση: για λόγους απρόσκοπτης συνεργασίας και συμβατότητας.

Ο δυτικός καπιταλισμός, διδασκόμενος από την επιτυχία των εξωδυτικών ομολόγων του, υιοθετεί την ουσία της «εκλογικής δημοκρατίας»: Εσείς οι αποκάτω ψηφίζετε, άρα «αποφασίζετε», μην ψάχνετε για άλλα...

Όπως υιοθετεί και την εν μέσω κρίσεων κερδοφορία μέσω της εσπευσμένης μαφιοποίησης της οικονομίας (νόμιμης και «μαύρης», μέσω ολιγαρχών και υπερεθνικών ΜΚΟ, μέσω της διαπλοκής και μέσω του εγκλήματος) και της ληστρικής συμπεριφοράς του κεφαλαίου εντός της Δύσεως – γιατί εκτός της Δύσεως την είχε εφαρμόσει ήδη από την εποχή των Ανακαλύψεων. Και όταν και όπου το άλλοθι της «εκλογικής δημοκρατίας» δεν αρκεί για να πείσει τους αποκάτω, υπάρχει και η «παράλογη» ισλαμική τρομοκρατία, η οποία «παραδόξως» (το είπε κι ο Γιούνκερ!) στρατολογεί τους πιο πολλούς μαχητές της από την Ευρώπη... Την τρομοκρατία αυτή που συνιστά την αναγκαία συνθήκη –αγνοούμε ακόμη αν είναι και ικανή, ίσως απαιτηθούν πιο δραστικά μέτρα– για τη μετατροπή της όποιας ενδεχόμενης κοινωνικής ρήξης σε θρησκευτική/πολιτισμική (δεν έχει αποφασισθεί ακόμη, για την ώρα ισχύει ακόμη η «σύγκρουση πολιτισμών»...) σε μια Δύση που «φτωχαίνει», όσον αφορά τους αποκάτω... γιατί το 1%, που αποτελούν οι αποπάνω,, όπως μαθαίνουμε, καλά κρατεί!

Μια Δύση όπου η παραγωγή είναι μη ανταγωνιστική απέναντι σε εκείνη του πάλαι ποτέ Τρίτου Κόσμου, των αναδυομένων οικονομιών κ.λπ, κ.λπ... Και όπου ο δανεισμός, για τόνωση της κατανάλωσης, έχει φτάσει στα όριά του και είναι καιρός να επιστραφούν τα δανεικά. Και το κυριότερο είναι ότι έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου για να καταναλώσουν κάποιοι (πλην της ολιγαρχίας) και στους τέως κρατικούς καπιταλισμούς και στις αναπτυσσόμενες χώρες –στην Κίνα η τόνωση της ζήτησης, μέσω

μισθών αλλά και μεγάλου δανεισμού, είναι κρατική πολιτική εδώ και δυο χρόνια. Αλλά στην Κίνα δεν έχουμε παραγωγή μόνον από (αμιγώς) κινεζικά κεφάλαια... ενώ, από την άλλη, τα (αμιγώς) κινέζικα κεφάλαια επενδύονται παντού, σε αναπτυσσόμενες αλλά και ανεπτυγμένες γειτονιές του πλανήτη.

Βιώνουμε ήδη εδώ και καιρό την πλανητική ολοκλήρωση του κεφαλαίου, λειτουργικά. Και, παράλληλα, το κεφάλαιο ολοκληρώνει την κατάκτηση των συνειδήσεων πλανητικά, τις γοητεύει. Μόνες συμπαγείς και σχετικά μεγάλες εστίες αντίστασης φαίνεται πως είναι κάποιοι ιθαγενείς πληθυσμοί. Οι λεγόμενες «αριστερές» απαντήσεις εξακολουθούν να εστιάζονται στην ανάπτυξη (του κεφαλαίου, εννοείται) και στην επιστροφή στο ειδυλλιακό παρελθόν (του δυτικού καπιταλισμού), στην εποχή που ο παρέχων «προστασία» παρείχε και πρόνοια. Επαναφέροντας το ιδεολόγημα της σύγκρουσης κρατισμού-(νέο)φιλελευθερισμού, όπως ακριβώς κάνει και η Δεξιά. Λες και είναι εφικτός ο νεοφιλελευθερισμός χωρίς την κρατική πυγμή και χωρίς την αναδιανομή που πραγματοποιούν τα κράτη στη Δύση προς όφελος των αποπάνω. Με όχημα/άλλοθι την κρίση και τις επαπειλούμενες πτωχεύσεις τραπεζών, των ιερών αγελάδων του φαντασιακού όλων των δυτικών μεσοστρωμάτων.

Έχει αυξηθεί ήδη πολύ η παραγωγή στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις χώρες του τέως κρατικού καπιταλισμού. Καιρός να μεταφερθεί, να μεταγγισθεί εκεί ο συσσωρευμένος πλούτος των μεσοστρωμάτων της Δύσης. Για να «τζιραριστεί», όπως λένε, για να αυξηθεί κυρίως εκεί ο δανεισμός για κατανάλωση, με μικρές μόνον αυξήσεις των εργασιακών αμοιβών. Οι λεγόμενες «φούσκες» δεν σημαίνουν τόσο εξαύλωση του κεφαλαίου (πόσω μάλλον πλούτου και αγαθών), αλλά απλώς γεωγραφική μεταφορά τους. Οι ποσοτικές χαλαρώσεις της FED -3 τρις περίπου- υπολογίζεται πως σε μεγάλο βαθμό κατέληξαν σε επενδύσεις στο εξωτερικό και σε ομόλογα που διακρατούν σε μεγάλο ποσοστό. Κινέζοι και Άραβες. Για να συνεχίζεται απρόσκοπτα η κερδοφορία του κεφαλαίου πλανητικά.

Η νέα αφήγηση (3)

Οι βάρδοι στον Μεσαίωνα, όταν η εποχή χαρακτηριζόταν από συχνά αλλαξοβασιλίκια, περνούσαν στη δούλεψη του νέου ηγεμόνα αλλάζοντας την αφήγηση. Γι' αυτό και έχουμε και τόσες παραλογές στα έπη. Τα σύγχρονα ΜΜΕ, ενοποιημένα στον δυτικό κόσμο, σε μεγάλο βαθμό –από τα ίδια διεθνή πρακτορεία «ψωνίζουν» και «ψωνίζονται» οι κατά χώρα καναλάρχες και μεγαλοδημοσιογράφοι– κατασκευάζουν τη νέα αφήγηση με τις σωστές αναλογίες ψεύδους και αλήθειας (για να γίνει πιστευτό το ψεύδος). Ναι, ο κόσμος θα είναι πια πολυπολικός, λένε, και ο Τραμπ δεν θα χαρακτηρίζεται από εχθροπάθεια προς τη Ρωσία, όπως οι προκάτοχοί του.

Θέλουν, βλέπετε, να συνεχίζεται η γεωπολιτική βυζαντινολογία περί εθνοκεντρισμού και κοσμοπολιτισμού για να κρύψουν την πραγματικότητα: οι πόλοι δεν θα είναι τα έθνη, δεν είναι πλέον τα έθνη εδώ και χρόνια.

Η αλλαγή έχει συντελεστεί και οι πόλοι είναι τα ανταγωνιστικά συμπλέγματα των πολυεθνικών με διαπλοκές σε πολλά και, φαινομενικά, αντίπαλα ενίοτε έθνη. Πρόσφατα η ρωσική Δούμα, σε ό,τι αφορά την οικονομική συνεργασία με το Κατάρ, σε αντίπαλο στρατόπεδο με τη Ρωσία όσον αφορά τη Συρία, απεφάνθη ότι άλλο οι πολιτικές σχέσεις και άλλο η οικονομική συνεργασία! Βέβαια, για να πειστούν οι αποκάτω περί πολυπολικού κόσμου –τι να κάνουμε, οι ΗΠΑ πλέον έχουν κάπως παρακμάσει, θα τις ξανακάνουμε «μεγάλες» αλλά μη ζητάτε και πολλά, η οικονομία δεν πάει καλά– έχουμε τον παρασημοφορημένο από τον Πούτιν διευθύνοντα σύμβουλο της EXXON (με μεγάλες μπίζνες στη Ρωσία) Ρεξ Τίλεσον **εμφατικά** στη θέση του ΥΠΕΞ του Τραμπ. Λες και δεν μπορούσε να κάνει τη δουλειά του δι' αντιπροσώπου...

Όπως έχουμε και την **εμφατική** αναγνώριση της «παρέμβασης» της Ρωσίας στις αμερικανικές εκλογές. Όμως, όπως λένε δημοκρατικοί και ρεπουμπλικάνοι, η παρέμβαση δεν ήταν καθοριστική ως προς το αποτέλεσμα! Ο λόγος και η ουσία της εσκεμμένα «ηχηρής» αναγνώρισης της παρέμβασης είναι απλώς να εμπεδώσουν οι πληβείοι ότι όλα «ρυθμίζονται» (ακόμη και οι ιερές εκλογές)

από κέντρα εκτός της επικράτειας, ακόμη και όσον αφορά τις ΗΠΑ, και να μη ζητούν πολλά... Ναι, ο κόσμος είναι πολυπολικός, αλλά οι νέοι πόλοι είναι τα πλανητικής κλίμακας κέντρα αποφάσεων: διεθνείς οργανισμοί μεγάλης, μικρής ή και αμυδρής «ορατότητας», στους οποίους τον αποφασιστικό ρόλο παίζουν συν/ανταγωνιστικές συνομαδώσεις πολυεθνικών με βάση κοινά συμφέροντα. Κι αυτό, για τα συμφέροντα των αποπάνω, καλό είναι να μένει στη σκιά... Γιατί θα αποκαλυφθεί τότε πως οι μόνοι πραγματικοί πόλοι είναι οι αποπάνω και οι αποκάτω, το 99% και το 1%.

Αλλά και η ακατάσχετη σκανδαλολογία των ΜΜΕ σε όλες τις δυτικές χώρες στόχο έχει να εμποδώσουν οι αποκάτω πως τα οικονομικά σκάνδαλα είναι μέρος του συστήματος, πως οι μαφίες είναι τελικά αναπόφευκτες, ειδικά σε εποχές κρίσης, και πως, ναι, «λάθος» κάναμε, ηθική και πολιτική άμα συμβαδίζουν τα οικονομικά αποτελέσματα είναι πενιχρά, πρέπει να είμαστε πραγματιστές, θέσεις εργασίας δημιουργούν κάτι τύποι όπως ο Μπάφετ της WallMart, που κατά δήλωσή του πληρώνει στην εφορία λιγότερο και απ' όσο ένας κατώτερος υπάλληλός του. Αλλά, τι να γίνει; **There Is No Alternative.**

Ακόμη και η προβολή του Τραμπ ως δισεκατομμυριούχου, ως προστάτη των πληττόμενων μικρομεσαίων και αυτή της κατάφωρα εμπλεκόμενης σε πολιτικά σκανδαλώδεις ενέργειες (Λιβύη) Κλίντον ως φορέα ηθικής, τον ίδιο στόχο έχουν: την εμπέδωση της νέας αφήγησης από τους αποκάτω. Και ο Τραμπ θα είναι σκληρός, αυθαίρετος κι απρόβλεπτος (το καλλιεργεί αυτό), αλλά τον εκλέξατε! «Έτσι έχουν τα πράγματα και δεν θα μπορούσαν να έχουν αλλιώς», όπως έλεγε κι ο δικτάτορας της Πορτογαλίας Σαλαζάρ, μετά από την ανακοίνωση των δυσάρεστων για τους αποκάτω αποφάσεών του. Κάποια στερεότυπα του εξουσιαστικού λόγου έχουν βαθιές ρίζες!

Δεν άλλαξε λοιπόν τίποτε; Ναι, πολλά έχουν αλλάξει, αλλά όχι λόγω της αλλαγής φρουράς στην Ουάσιγκτον, αυτή δεν αποτελεί το γεγονός αλλά την αφήγηση για τον λαό σε ό,τι αφορά μια σειρά μικρών γεγονότων που μεταμόρφωσαν και συνεχίζουν να

μεταμορφώνουν τον κόσμο μας εδώ και μερικές δεκαετίες. Που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι είναι κάπως σαν τις περίφημες «σιωπηλές μεταμορφώσεις» της κινέζικης σκέψης: τυπικό παράδειγμά τους η γήρανση όπως (δεν) την προσλαμβάνει το υποκείμενο, έστω και αν ξυρίζεται κάθε μέρα μπροστά στον καθρέφτη.

Τα ΜΜΕ, ιδίως τα δυτικά, λατρεύουν το γεγονός, ένα σημείο στον γραμμικό χρόνο, στην υποθετική γραμμή της προόδου, έτσι φτιάχνουν τις αφηγήσεις τους. Εμείς, μακριά από από τη μελαγχολική ή οργισμένη ενατένιση της «Παρακμής της Δύσης», δεν είμαστε βέβαιοι ότι «όπου γίνεται πολύς θόρυβος για το τίποτα, μια κάποια διέξοδος θα ήταν να μην πούμε τίποτα», όπως λέει κι ο Αξελός στην τριλογία του για το «παιχνίδι του κόσμου». Δυστυχώς, για την ώρα, νιώθουμε την ανάγκη να δηλώσουμε πως η αφήγηση των αποπάνω δεν είναι παρά μια αφήγηση, μια κατασκευή της πολιτικής θεολογίας για τον λαό. Χωρίς να εμπλεκόμαστε σε αυτή την αφήγηση, αναμένοντας όχι τη στέψη, έχουμε δει πολλές, και πολύ φοβόμαστε ότι θα δούμε κι άλλες, αναμένουμε την αφήγηση των αποκάτω, χαρούμενη σαν τις ιστορίες του καρναβαλιού, δημιουργική σαν την αθόρυβη δουλειά του τυφλοπόντικα που υποσκάπτει το αρχοντόσπιτο με τα λαγούμια που ανοίγει.